

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
«ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ, ΑΡΧΕΙΑ, ΜΟΥΣΕΙΑ»**

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**DEPARTMENT OF ARCHIVAL, LIBRARY AND INFORMATION STUDIES
SCHOOL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES**

Διπλωματική Εργασία

**Το ζήτημα της ποιότητας της καταλογογράφησης και οι
απόψεις των καταλογογράφων στις ακαδημαϊκές
βιβλιοθήκες**

Συγγραφέας

Ελένη Λώλου (ΑΜ: 196682009)

Επιβλέπων: Κωνσταντίνος Κυπριανός

Αθήνα, Μάιος 2021

Επιτροπή Εξέτασης

1. Ονοματεπώνυμο: **Κωνσταντίνος Κυπριανός**

2. Ονοματεπώνυμο: **Δάφνη Κυριάκη-Μάνεση**

3. Ονοματεπώνυμο: **Αλέξανδρος Κουλούρης**

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Ελένη Λώλου του Χρυσοστόμου, με αριθμό μητρώου 196682009 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διαχείριση πληροφοριών σε Βιβλιοθήκες, Αρχεία, Μουσεία» του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλούσα

Ευχαριστίες

Με την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας και ολοκληρώνοντας τον κύκλο των μεταπτυχιακών μου σπουδών θα ήθελα καταρχάς να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα επίκουρο καθηγητή Κωνσταντίνο Κυπριανό για την αγαστή συνεργασία μας και για την πολύτιμη βοήθειά του καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της προσπάθειας. Στη συνέχεια θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην καθηγήτρια Δάφνη Κυριάκη-Μάνεση, με την οποία είχα ήδη βρεθεί από τις προπτυχιακές μου σπουδές στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Επιστήμης της Πληροφόρησης και που με το ήθος και την επιστημονική της επάρκεια αποτέλεσε για μένα κίνητρο ώστε να συνεχίσω τις σπουδές μου σε μεταπτυχιακό επίπεδο στο ίδιο τμήμα.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω το οικογενειακό και φιλικό μου περιβάλλον για την υπομονή και τη συμπαράστασή του. Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στη φίλη και συμφοιτήριά μου Ειρήνη Γιαννοπούλου καθώς υπήρξε συνοδοιπόρος μου κατά τη διάρκεια αυτού του εγχειρήματος.

Μάιος 2021

Ελένη Λώλου

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η ποιότητα καταλογογράφησης και πώς αυτή ορίζεται από τους ίδιους τους επαγγελματίες του χώρου και πιο συγκεκριμένα από τους καταλογογράφους των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Η εξέταση της έννοιας της «ποιότητας καταλογογράφησης» στοχεύει στην κατανόηση των βασικών χαρακτηριστικών της παρά το γεγονός ότι δεν υφίσταται ένας ενιαίος και αντικειμενικός ορισμός αυτής. Ζητούμενο είναι να καταστεί σαφές το σύγχρονο περιβάλλον καταλογογράφησης με τα εργαλεία και τις δυνατότητες που αυτό προσφέρει, προκειμένου να γίνουν πιο αποτελεσματικές οι υπηρεσίες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών τόσο για τους επαγγελματίες καταλογογράφους όσο και για τους χρήστες που αποτελούν τους τελικούς αποδέκτες της πληροφορίας.

Ως προς την μεθοδολογία, για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας επιλέχθηκε η δειγματοληπτική έρευνα ενώ η συλλογή και επεξεργασία των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκε μέσα από την εφαρμογή Google Forms. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η ποιότητα της καταλογογράφησης εξαρτάται από ένα συνδυασμό παραγόντων, όπως είναι οι τεχνικές λεπτομέρειες των εγγραφών, η τήρηση των προτύπων, η διαδικασία της καταλογογράφησης, η ικανοποίηση των χρηστών και η απόκτηση εν γένει κουλτούρας ποιότητας.

Λέξεις – κλειδιά: Ποιότητα καταλογογράφησης, καταλογογράφοι, ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, χρήστες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, ικανοποίηση χρηστών, πρότυπα περιγραφής, κανόνες καταλογογράφησης, στρατηγικός σχεδιασμός, εμπορική καταλογογράφηση

Abstract

This study explores the concept of quality in library cataloging and examines the perception of quality cataloging among the professionals in academic libraries. The examination of the concept of “cataloging quality” is aimed at understanding its basic characteristics despite the fact that there isn’t an objective definition. The aim is to clarify to professionals the modern cataloging environment pointing out the appropriate tools and opportunities that are offered in order to make libraries’ services more effective for both professional catalogers and users who consist of the final recipient of the information.

As far as methodology is concerned, for the demands of this thesis, sample research has been preferred as the most appropriate. The collection and processing of the questionnaire results was fulfilled through the Google Forms application. The results of the research underline the fact that the quality of cataloging depends on a combination of factors such as technical details of the record, adherence to standards, cataloging process, impact of cataloging on users and finally the acquisition of culture of quality.

Keywords: Cataloging quality, catalogs, academic libraries, academic library users, users’ satisfaction, description templates, cataloging rules, strategic planning, outsourcing cataloging

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες – Αφιερώσεις	σ. i
Περίληψη στα ελληνικά	σ. ii
Περίληψη στα αγγλικά	σ. iii
Πίνακας περιεχομένων	σ. iv
Πίνακας σχημάτων	σ. vi
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή	σ. 1
1.1 Σκοπός-στόχοι, ερευνητικά ερωτήματα και περιορισμοί	σ. 3
Κεφάλαιο 2. Θεωρητικό μέρος – Βιβλιογραφική έρευνα	σ. 3
2.1 Καταλογογράφηση και τα είδη της	σ. 3
2.1.1 Περιγραφική καταλογογράφηση	σ. 4
2.1.2 Θεματική καταλογογράφηση	σ. 4
2.2 Συνοπτική παρουσίαση προτύπων περιγραφικής καταλογογράφησης.....	σ. 5
2.2.1 Αγγλοαμερικανικοί Κανόνες Καταλογογράφησης (AACR)	σ. 5
2.2.2 Resource Description and Access (RDA)	σ. 6
2.3 Ποιότητα καταλογογράφησης (έννοια και ορισμοί)	σ. 7
2.4 Καταλογογράφηση και χρήστες	σ. 13
2.4.1 Ορισμοί και τύποι χρηστών	σ. 14
2.4.2 Χρήστες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών	σ. 17
2.5 Ποιότητα καταλόγου βιβλιοθηκών	σ. 19
2.5.1 Συνοπτική παρουσίαση εργαλείων οργάνωσης της πληροφορίας.....	σ. 20
2.6 Η ποιότητα των υπηρεσιών μίας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης	σ. 22
2.6.1 Ποιοτικός έλεγχος στην καταλογογράφηση	σ. 23
2.7 Παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα καταλογογράφησης	σ. 25
2.7.1 Στρατηγικός σχεδιασμός	σ. 25
2.7.2 Ρόλος και εργαλεία της τεχνολογίας	σ. 26
2.7.3 Δημιουργία συνεργατικών καταλόγων	σ.29
2.7.4 Κατάλογος επόμενης γενιάς (Next generation catalog)	σ. 29

2.7.5 Εμπορική καταλογογράφηση (copy cataloging)	σ. 31
2.8 Σχετικές προσπάθειες-έρευνες	σ. 33
Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία-Υλοποίηση-Εφαρμογή	σ. 35
3.1 Σχέδιο εργασιών	σ. 35
3.2 Συγκρότηση δείγματος	σ. 36
3.3 Συλλογή δεδομένων	σ. 37
3.4 Τρόπος διεξαγωγής της έρευνας	σ. 41
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα-Ευρήματα	σ. 43
4.1 Αναλυτική παρουσίαση αποτελεσμάτων	σ. 43
Κεφάλαιο 5. Συμπεράσματα-Μελλοντικές επεκτάσεις	σ. 68
Βιβλιογραφικές αναφορές	σ. 73
Παραρτήματα.....	σ. 76

Πίνακας Σχημάτων

Σχήμα 1	Φύλο δείγματος.....	σ. 43
Σχήμα 2	Ηλικιακή ομάδα δείγματος.....	σ.44
Σχήμα 3	Τίτλος θέσης των ερωτωμένων.....	σ.44
Σχήμα 4	Τίτλοι σπουδών.....	σ.46
Σχήμα 5	Συμμετοχή σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης.....	σ.47
Σχήμα 6	Μέσος όρος συμμετοχής σε σεμινάρια/συνέδρια.....	σ.48
Σχήμα 7	Διάρκεια εργασίας του δείγματος.....	σ.48
Σχήμα 8	Αριθμός πληροφοριακών οργανισμών.....	σ.49
Σχήμα 9	Ποιότητα καταλογογράφησης σε πληροφοριακούς οργανισμούς.....	σ.51
Σχήμα 10	Αιτίες πτώσης της ποιότητας καταλογογράφησης.....	σ.51
Σχήμα 11	Στρατηγικός σχεδιασμός στο πλαίσιο των πληροφοριακών οργανισμών.....	σ.52
Σχήμα 12	Επίπεδο περιγραφής τεκμηρίων.....	σ.53
Σχήμα 13	Εφαρμογή προτύπων καταλογογράφησης.....	σ.54
Σχήμα 14	Κύριο χαρακτηριστικό ποιότητας καταλογογράφησης.....	σ.55
Σχήμα 15	Τεχνικές λεπτομέρειες εγγραφών.....	σ.58
Σχήμα 16	Τήρηση προτύπων.....	σ.60
Σχήμα 17	Διαδικασίες διαχείρισης καταλογογράφησης και προσωπικού.....	σ.63
Σχήμα 18	Αποτέλεσμα ποιοτικής καταλογογράφησης στους χρήστες.....	σ.66
Σχήμα 19	Κατηγορίες χαρακτηριστικών ποιότητας καταλογογράφησης.....	σ.69
Σχήμα 20	Κατηγορίες χαρακτηριστικών ποιότητας καταλογογράφησης (Snow).....	σ.70
Σχήμα 21	Σχήμα 20: Κατηγορίες χαρακτηριστικών ποιότητας καταλογογράφησης σύμφωνα με τους ορισμούς των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων (Snow)	σ.71

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

1.1 Σκοπός – στόχοι, ερευνητικά ερωτήματα και περιορισμοί

Η εν λόγω διπλωματική εργασία μελετά το ζήτημα της ποιότητας καταλογογράφησης καθώς και τους παράγοντες που την προσδιορίζουν. Η έννοια της ποιότητας, αν και φαίνεται να είναι αντιληπτή και κατανοητή από τους επαγγελματίες του χώρου, τίθεται το ερώτημα κατά πόσο οι τελευταίοι αντιλαμβάνονται την ποιότητά της με τον ίδιο τρόπο.

Στο πλαίσιο αυτής της εργασίας επιχειρείται αρχικά να παρουσιαστεί το αντικείμενο της καταλογογράφησης συνολικά, παρουσιάζοντας τα εργαλεία αυτής και δη το σύγχρονο περιβάλλον στο οποίο υλοποιείται, ώστε ο αναγνώστης να αποκομίσει μία όσο το δυνατό σαφέστερη εικόνα του περιβάλλοντος καταλογογράφησης και εν συνεχεία, γίνεται προσπάθεια να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία και παρουσιάζονται ευθύς αμέσως.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί το ζήτημα της ποιότητας καταλογογράφησης, ένα ζήτημα μικροθεωρίας που τίθεται σε επίπεδο ατόμων και μικρών ομάδων και εν προκειμένω των καταλογογράφων. Πιο συγκεκριμένα, στόχος είναι η παρουσίαση των θέσεων των ίδιων των επαγγελματιών της καταλογογράφησης και δη των απασχολούμενων στις ακαδημαϊκές κυρίως βιβλιοθήκες για το τί συνιστά ποιότητα καταλογογράφησης. Οφείλουμε να επισημάνουμε ότι δεν επιχειρείται να δοθεί ένας καθολικός ορισμός αλλά να εξεταστούν οι απόψεις των ίδιων των επαγγελματιών. Μελετώντας τις απόψεις τους θα προσπαθήσουμε να αντιληφθούμε τι προτάσσεται ως ουσιαστικό και τι όχι από όσους είναι υπεύθυνοι για την περιγραφή των τεκμηρίων. Παρόλο που οι ίδιοι πιθανόν να μη συμμετέχουν στη χάραξη πολιτικής της εκάστοτε βιβλιοθήκης, μπορούν να την επηρεάσουν, προβάλλοντας ό,τι θεωρείται σημαντικό ώστε να επιτευχθεί η ικανοποίηση των χρηστών, οι οποίοι αποτελούν και τους τελικούς αποδέκτες και κατ'επέκταση τους τελικούς κριτές της ποιότητας των καταλόγων. Ζητούμενο λοιπόν αποτελεί η παρουσίαση του ευρύτερου πλαισίου εντός του οποίου υλοποιείται η διαδικασία καταλογογράφησης με παρουσίαση των παραμέτρων αλλά και των εργαλείων που επηρεάζουν και καθορίζουν την ποιότητά της, ώστε να προσεγγίσουμε την έννοια της ποιότητας καταλογογράφησης και εντέλει να συμβάλλουμε στη βελτίωση αυτής.

Παρόλο που γίνεται πολλή συζήτηση για την ποιότητα καταλογογράφησης στους κόλπους των επαγγελματιών δε φαίνεται να υπάρχει ένας σαφής και ενιαίος ορισμός αυτής. Κεντρικό επομένως ερευνητικό ερώτημα της εργασίας είναι: Πώς ορίζεται σήμερα η ποιότητα καταλογογράφησης από τους ίδιους τους επαγγελματίες; Στο πλαίσιο αυτό επιχειρείται να

απαντηθούν επίσης και τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα: Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά που διασφαλίζουν την ποιότητα στην καταλογογράφηση; Υπάρχει διαφοροποίηση στα κριτήρια ποιότητας που επισημαίνονται μεταξύ των επαγγελματιών και των εμπειρικών του χώρου;

Τέλος, πρέπει να επισημάνουμε ότι προβλήματα που αντιμετωπίζει αυτή η έρευνα και χρήζουν περαιτέρω συζήτησης καθώς και πρόσθετα ζητήματα που εγείρονται απ' αυτήν, είναι η απουσία ενός ενιαίου ορισμού για την ποιότητα καταλογογράφησης, καταδεικνύοντας την ασαφή της φύση και τις δυσκολίες στην αξιολόγηση της σημασίας της ποιότητας καταλογογράφησης κάτι το οποίο είχε και αρχικά επισημανθεί. Ένα επιπλέον πρόβλημα είναι το κατά πόσο οι ίδιοι οι καταλογογράφοι ορίζουν τις έννοιες και τα χαρακτηριστικά με τον ίδιο τρόπο, για παράδειγμα τί ακριβώς εννοούν όταν αναφέρονται σε ακριβή, λεπτομερή ή πλήρη εγγραφή; Στην έρευνα αυτή εξετάζονται οι απόψεις των καταλογογράφων σε σχέση με την ποιότητα καταλογογράφησης, κατ' επέκταση ένας εκ προοιμίου περιορισμός είναι η υποκειμενική διάσταση των απόψεών τους. Να σημειωθεί βέβαια ότι παρουσιάζονται οι απόψεις τόσο των επαγγελματιών όσο και των εμπειρικών του χώρου. Από την άλλη, εξετάζοντας τα χαρακτηριστικά που οι καταλογογράφοι προτάσσουν ως σημαντικά για τη διασφάλιση της ποιότητας της καταλογογράφησης ευελπιστούμε ότι θα βοηθηθεί η συζήτηση για την ποιοτική καταλογογράφηση και θα ξεκαθαριστούν ορισμένα ζητήματα σχετικά με την ποιότητα των καταλόγων. Επίσης, ο πληθυσμός που χρησιμοποιήθηκε για αυτήν την έρευνα περιορίζεται στους καταλογογράφους των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και κατά συνέπεια δεν εξετάζονται οι απόψεις του συνόλου των εργαζόμενων στο χώρο των βιβλιοθηκών.

Κεφάλαιο 2. Θεωρητικό μέρος – Βιβλιογραφική έρευνα

2.1 Καταλογογράφηση και τα είδη της

Ξεκινώντας με την παρουσίαση των βασικών εννοιών στο πλαίσιο του θέματος της παρούσας εργασίας, ορίζουμε την καταλογογράφηση ως τη δημιουργία εγγραφών με κωδικοποίηση των πληροφοριών που αφορούν ένα τεκμήριο καθώς και τη συνεχή και συστηματική συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών με σκοπό την αποθήκευση, την ταξινόμηση και την ανάκτησή τους. Η καταλογογράφηση αφορά στην οργάνωση της πληροφορίας, μία διαδικασία η οποία προλαμβάνει τις ανάγκες των χρηστών.

Στο σύγχρονο περιβάλλον αποτελεί τη διαδικασία αποτύπωσης της περιγραφής ενός πόρου σε μεταδεδομένα εγγραφής, όπου οι πληροφορίες (τίτλος, δημιουργός, ημερομηνία κ.ά.) κωδικοποιούνται κατάλληλα στο επιθυμητό σχήμα μεταδεδομένων, το οποίο χρησιμοποιείται για την περιγραφή των πόρων (Καπιδάκης, 2005: 91).

Βασικές έννοιες που σχετίζονται με την καταλογογράφηση και αναφέρονται στο Λεξικό του Τριανταφυλλίδη αποτελούν:

- η *πληροφορία*, το μήνυμα που περιέχει και μεταδίδει τη γνώση
- η *πληροφόρηση*, η ενέργεια και το αποτέλεσμα του πληροφωρώ, δηλαδή η μετάδοση, η παροχή και η απόκτηση των πληροφοριών
- τα *δεδομένα*, τα κωδικοποιημένα στοιχεία που επεξεργάζονται, αποθηκεύονται και παρουσιάζονται από τα υπολογιστικά συστήματα, ιδιαιτέρως στη σύγχρονη εποχή με τον καταλυτικό ρόλο της πληροφορικής στο χώρο της βιβλιοθηκονομίας, καθώς η επιστήμη της πληροφόρησης και της πληροφορικής ακολουθούν δύο παράλληλες πορείες
- και τέλος, η έννοια της *γνώσης*, ως το αποτέλεσμα της πνευματικής διαδικασίας που προκύπτει από την επεξεργασία και τη μελέτη της πληροφορίας (Καπιδάκης, 2015: 23)

Η καταλογογράφηση, ως το σύνολο των ενεργειών που απαιτούνται για τη δημιουργία, διαχείριση και διατήρηση ενός καταλόγου βιβλιογραφικών εγγραφών, τόσο του παραδοσιακού καρτοκαταλόγου όσο και του σημερινού ηλεκτρονικού καταλόγου, διακρίνεται σε περιγραφική και θεματική (Καπιδάκης, 2015: 55).

2.1.1 Περιγραφική καταλογογράφηση

Η περιγραφική καταλογογράφηση, αποτελεί το πρώτο στάδιο επεξεργασίας του τεκμηρίου κατά το οποίο περιγράφονται τα φυσικά χαρακτηριστικά και ορίζονται τα σημεία πρόσβασης αυτού. Για την ακρίβεια, γίνεται λεπτομερής περιγραφή των χαρακτηριστικών του συγκεκριμένου τεκμηρίου και της συγκεκριμένης έκδοσής του, περιγραφή για παράδειγμα του τίτλου, των φυσικών ή συλλογικών προσώπων που συμμετείχαν στην παραγωγή του, της χρονολογίας έκδοσης, των διαστάσεων, του ISBN και άλλων λοιπών στοιχείων περιγραφής του.

Εν συνεχεία ορίζονται τα σημεία πρόσβασης, οι τρόποι δηλαδή με τους οποίους ο χρήστης πιθανόν να αναζητήσει ένα τεκμήριο, όπως ο συγγραφέας, ο μεταφραστής, ο διασκευαστής, ο επιμελητής έκδοσης, τα συλλογικά όργανα, ο τίτλος (κύριος, παράλληλος, ομοιόμορφος) κ.ά.

Ζητούμενο της περιγραφικής καταλογογράφησης είναι η διαφοροποίηση του εν λόγω τεκμηρίου από άλλα έργα του ίδιου συγγραφέα ή από έργα με τον ίδιο τίτλο, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών της βιβλιοθήκης. Βασικό εργαλείο της περιγραφικής καταλογογράφησης αποτελούν οι Αγγλοαμερικανικοί Κανόνες (AACR2) και το νεότερο πρότυπο RDA, τα οποία και παρουσιάζονται στη συνέχεια (Καπιδάκης, 2015: 55-56).

2.1.2 Θεματική καταλογογράφηση

Ένα άλλο είδος καταλογογράφησης είναι η θεματική, η οποία έπεται της περιγραφικής. Αφορά στην αναγνώριση του θεματικού περιεχομένου του τεκμηρίου, στα κύρια και δευτερεύοντα θέματα που αυτό πραγματεύεται. Εντοπίζεται, αρχικά, το κύριο θέμα και βάσει αυτού γίνεται η ταξινόμηση, η απόδοση δηλαδή ενός ταξινομικού και ενός ταξιθετικού αριθμού αντίστοιχα (classification and call number) που προσδιορίζουν το κύριο θέμα και βοηθούν στην τοποθέτηση του τεκμηρίου στο ράφι. Εν συνεχεία, μέρος της θεματικής καταλογογράφησης είναι η επιλογή θεματικών επικεφαλίδων για τον προσδιορισμό των θεμάτων που πραγματεύεται το τεκμήριο. Για τις θεματικές επικεφαλίδες χρησιμοποιείται κυρίως το αρχείο των θεματικών επικεφαλίδων της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου (Καπιδάκης, 2015: 56-57).

2.2 Συνοπτική παρουσίαση προτύπων περιγραφικής καταλογογράφησης

2.2.1 Αγγλοαμερικανικοί Κανόνες Καταλογογράφησης (AACR)

Οι κανόνες περιγραφικής καταλογογράφησης, όπως προαναφέρθηκε, καθοδηγούν τον καταλογογράφο στη διαδικασία καταλογογράφησης, δίνοντας οδηγίες για τα στοιχεία που είναι χρήσιμα σε ένα τεκμήριο. Οι κατευθύνσεις αυτές είναι τυποποιημένες και έχουν ως απώτερο στόχο να συμβάλλουν στην αυτοματοποίηση της διαδικασίας αλλά και στο διαμοιρασμό των πληροφοριών για τα τεκμήρια. Το 1967 δημοσιεύτηκαν οι Αγγλοαμερικανικοί Κανόνες Καταλογογράφησης σε δύο εκδόσεις, μία για τη Βρετανία και μία για τη Βόρεια Αμερική. Οι δύο αυτές εκδόσεις ενοποιήθηκαν σε μία, γνωστή ως Αγγλοαμερικανικοί Κανόνες Καταλογογράφησης και αποτέλεσαν τη δεύτερη έκδοση (AACR2). Οι κανόνες αυτοί συνθέτουν ένα σύνολο οδηγιών και βοηθούν τον καταλογογράφο να αναγνωρίσει και να καταγράψει στοιχεία όπως ο τίτλος, ο εκδότης, ο συγγραφέας, ο αριθμός σελίδων, οι διαστάσεις, η σειρά κ.ά. Πρόκειται για γενικούς κανόνες και ανεξάρτητους των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του υλικού (Καπιδάκης, 2015: 57-58).

Το επίπεδο της περιγραφής, ο αριθμός δηλαδή των πληροφοριών μίας αναγραφής εξαρτάται συνήθως από το μέγεθος και τις ανάγκες της εκάστοτε βιβλιοθήκης. Προκειμένου να καλυφθούν οι διαφορετικές ανάγκες των οργανισμών, διατηρώντας ταυτόχρονα τη συμβατότητα με τα πρότυπα, προβλέφθηκαν τρία επίπεδα λεπτομέρειας στην περιγραφή. Κάθε επίπεδο ορίζει το κατώτατο όριο στοιχείων που πρέπει να υπάρχει σε μία εγγραφή. Το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει μία σύντομη περιγραφή των στοιχείων του τεκμηρίου, το δεύτερο είναι πληρέστερο και εν συνεχεία το τρίτο περιλαμβάνει όλες τις πληροφορίες που αναφέρουν οι κανόνες καταλογογράφησης και αφορούν το τεκμήριο. Το πιο σύνηθες είναι το δεύτερο επίπεδο, αρκετά δηλαδή εμπλουτισμένη περιγραφή αλλά όχι εξαντλητική¹.

¹ <https://www.loc.gov/catdir/cpsoc/catmodes.pdf>

2.2.2 Resource Description and Access (RDA)

Νεότερο πρότυπο καταλογογράφησης, αντί του AACR2, είναι το Resource Description and Access (RDA), το οποίο βασίζεται στο εννοιολογικό μοντέλο FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records). Το RDA χρησιμοποιεί μια πιο περίπλοκη δομή δεδομένων και δίνει μία σειρά οδηγιών και κατευθυντήριων γραμμών όσον αφορά την περιγραφή των τεκμηρίων. Το FRBR με τη σειρά του ορίζει το πλαίσιο ανάκτησης του υλικού ανταποκρινόμενο στις απαιτήσεις των χρηστών και ορίζει ένα μοντέλο δεδομένων για την περιγραφή των σχέσεων ανάμεσα στα τεκμήρια του πληροφοριακού οργανισμού.

Πιο συγκεκριμένα, το μοντέλο FRBR έχει ιεραρχική δομή, πηγαιίνει από πάνω προς τα κάτω, από μία υψηλού επιπέδου περιγραφή σε ένα χαμηλότερο επίπεδο. Στο εννοιολογικό μοντέλο FRBR κάθε τεκμήριο περιγράφεται πολυεπίπεδα και γίνονται διαφορετικές συσχετίσεις των επιπέδων περιγραφής. Βασικές έννοιες στο FRBR αποτελούν το *έργο* (work) που πραγματώνεται/υλοποιείται (manifestation) και λαμβάνει κάποια έκφραση/μορφή (expression) και τέλος το αντίτυπο μίας υλοποίησης, το οποίο αποτελεί το *τεκμήριο* (item) (Καπιδάκης, 2015: 73-74).

Το RDA αποτελεί λοιπόν ένα νέο πρότυπο καταλογογράφησης και περιγραφής τεκμηρίων, με το οποίο υλοποιείται το FRBR. Όπως και ο κώδικας AACR2, ακολουθεί τη λογική της ύπαρξης κανόνων, ωστόσο κάθε τεκμήριο αντιμετωπίζεται ως σχετιζόμενο με άλλα τεκμήρια και ως υλοποίηση μίας πιο αφηρημένης ιδέας και όχι ως μεμονωμένο, σχετιζόμενο με άλλα βάσει των θεματικών επικεφαλίδων. Η έκδοση του RDA που υλοποιεί το FRBR μετρά ήδη δέκα χρόνια και είναι ακόμη υπό ανάπτυξη. Δεν έχει καταφέρει ωστόσο να κλονίσει την καθολική αποδοχή των αγγλοαμερικανικών κανόνων καταλογογράφησης που υιοθετούνται από τις περισσότερες βιβλιοθήκες παγκοσμίως.

Ανακεφαλαιώνοντας, θα λέγαμε ότι η προσέγγιση των FRBR και RDA είναι πιο γενική, δίνοντας τη δυνατότητα συσχετίσεων των τεκμηρίων για την ικανοποίηση πολύπλοκων ερωτημάτων των χρηστών σε αντίθεση με τους AACR2 που αντιμετωπίζουν κάθε τεκμήριο μεμονωμένα και ανεξάρτητα από τα υπόλοιπα. Ένα πλούσιο πρότυπο περιγραφής που συνδυάζεται με τους αγγλοαμερικανικούς κανόνες καταλογογράφησης και το οποίο αναπτύχθηκε τη δεκαετία του '60 από τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου είναι το Marc, το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως και σήμερα, παρά τη στροφή πολλών βιβλιοθηκών από τους αγγλοαμερικανικούς κώδικες (AACR2) στο RDA (Park & Kirp: 2019, 262-263)

2.3 Ποιότητα καταλογογράφησης (έννοια και ορισμοί)

Η έννοια της ποιότητας καταλογογράφησης αναδείχθηκε τη δεκαετία του 1980. Τί σημαίνει όμως ποιότητα, με όρους καταλογογράφησης και ειδικότερα στο χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών;

Τη δεκαετία του '70 δημιουργήθηκαν, όπως προαναφέρθηκε, οι αγγλοαμερικανικοί κανόνες καταλογογράφησης σε μία προσπάθεια να υπάρξει ένα πλαίσιο τυποποίησης για την περιγραφή των τεκμηρίων (AACR2). Επίσης, για τους ίδιους λόγους αποφασίστηκε να δημιουργηθούν επίπεδα καταλογογράφησης ("levels of description") (Snow, 2011: 28).

Τις δεκαετίες του '80 και '90 οι έννοιες της έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης, της ακρίβειας στην ανάκτηση αποτελεσμάτων ξεκίνησαν να σχετίζονται άμεσα με την έννοια της ποιότητας καταλογογράφησης. Στο πλαίσιο forum από τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου σχετικά με την ποιότητα καταλογογράφησης, οι επαγγελματίες της πληροφόρησης κατέληξαν, ότι η ποιότητα εντοπίζεται όταν η ακρίβεια της περιγραφής του τεκμηρίου συναντά τις ανάγκες των χρηστών, παρέχοντας ταυτόχρονα έγκαιρη πρόσβαση. Ζητούμενο είναι λοιπόν η ικανοποίηση των χρηστών. Ο χρήστης και όχι ο παραγωγός του τεκμηρίου είναι ο γνώμονας αξιολόγησης της ποιότητας. Επομένως, ο βαθμός προσήλωσης των καταλογογράφων στην καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση των χρηστών, αποτελεί σημαντικό δείκτη αξιολόγησης της ποιότητας καταλογογράφησης, αποβλέποντας όχι μόνο στην τωρινή αλλά και τη μελλοντική κάλυψη των αναγκών τους.

Η ποιότητα υποδηλώνει, σύμφωνα με την Paiste (2003: 327), πρωτίστως τα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας άμεσα συνδεδεμένης με την ικανότητά της να ικανοποιήσει τις ανάγκες των χρηστών. Δευτερευόντως, η ίδια υπηρεσία οφείλει να είναι απαλλαγμένη από ελλείψεις. Στόχος στο πλαίσιο των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων είναι λοιπόν η ολόενα και καλύτερη ποιότητα υπηρεσιών που παρέχονται στους φοιτητές και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη με βελτίωση ταυτόχρονα της αποτελεσματικότητας αυτών των ιδρυμάτων. Η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα είναι τα ζητούμενα των υπηρεσιών μίας βιβλιοθήκης με συνεχή αξιολόγηση και διαρκή βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Η αποτελεσματικότητα επιτυγχάνεται επίσης μέσω της πρόληψης λαθών και όχι της διόρθωσης-καταστολής που αποτελεί μια πιο χρονοβόρα και τελικά πιο δαπανηρή διαδικασία. Ο στόχος έγκειται λοιπόν σε μία εκ των προτέρων υλοποίηση σωστής εγγραφής. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι το κόστος της ποιότητας είναι πιο συμφέρον τελικά σε σχέση με τις εργατοώρες που απαιτούνται για να διορθωθεί ένα σφάλμα ή σε σχέση με τα παράπονα και τη δυσαρέσκεια των χρηστών και την αδυναμία της βιβλιοθήκης να παρέχει

σωστά αποτελέσματα. Ταυτόχρονα οι καταλογογράφοι οφείλουν να γνωρίζουν το πλαίσιο εντός του οποίου εργάζονται (στόχοι, ανάγκες χρηστών, υλικοτεχνική υποδομή) ώστε να επιτύχουν τη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα γνωρίζοντας πως οι προσπάθειες τους ευθυγραμμίζονται με τις αντίστοιχες ενέργειες άλλων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων.

Η ανίχνευση λαθών, η συνέπεια ως προς τη χρήση προτύπων και η επιμέλεια του καταλόγου αποτελούν εργαλεία στην προσπάθεια βελτίωσης της ποιότητας καταλογογράφησης. Απ' όσα προηγήθηκαν αντιλαμβανόμαστε ότι η ποιότητα δε μελετάται μόνο υπό το πρίσμα της αποφυγής λαθών ως προς την καταλογογράφηση αλλά σχετίζεται άμεσα με την ικανοποίηση των αναγκών των χρηστών, με συνεχή βελτίωση όχι μόνο του καταλόγου αλλά και του προσωπικού των εν λόγω βιβλιοθηκών ως προς το κομμάτι της εξυπηρέτησης (Paiste, 2003: 328-334)

Παράλληλα, σύμφωνα με μία έρευνα που έλαβε χώρα στον Καναδά το 2002, τα στοιχεία που προβλήθηκαν πως καθορίζουν την ποιότητα της καταλογογράφησης και επομένως ενός καταλόγου είναι τα ακόλουθα (Snow, 2011: 45-46):

- συνάφεια (relevance): η συνάφεια της πληροφορίας σχετίζεται με το βαθμό ανταπόκρισης στις πραγματικές ανάγκες των χρηστών. Εξαρτάται ωστόσο από τις διαφορετικές ανάγκες των χρηστών, σημερινών και δυνητικών εντός των περιορισμών ενός δεδομένου πόρου
- ακρίβεια (accuracy): αφορά στο κατά πόσο η παρεχόμενη πληροφορία είναι σωστή και απαλλαγμένη από σφάλματα
- επικαιρότητα (timeliness): αναφέρεται στον χρόνο μεταξύ της παραγωγής της πληροφορίας και την ημερομηνία κατά την οποία καθίστανται αυτές διαθέσιμες. Το χαρακτηριστικό αυτό επηρεάζει τη συνάφεια
- προσβασιμότητα (accessibility): αναφέρεται στην ευκολία με την οποία μπορούν οι πληροφορίες να ανακτηθούν από τον πληροφοριακό οργανισμό. Το κόστος επίσης αποτελεί μια πτυχή της προσβασιμότητας για ορισμένους χρήστες
- συνοχή (coherence): η συνοχή όσον αφορά τη λήψη στατιστικών της πληροφόρησης αντανακλά το βαθμό της επιτυχούς συγκέντρωσης στοιχείων εντός ενός πλαισίου. Προκειμένου να επιτευχθεί συνοχή προϋπόθεση είναι η χρήση κοινής μεθοδολογίας και τυποποίησης

Επιπροσθέτως, η αρτιότητα μίας βιβλιογραφικής εγγραφής προσβλέπει στην όσο το δυνατόν καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών με στόχο την παροχή πρόσβασης στο τεκμήριο από διάφορες οδούς, όπως τον συγγραφέα, το θέμα, τη σειρά και αποτελεί δείκτη της ποιότητας καταλογογράφησης. Η προσέγγιση των Charman & Massey (2002: 316) για την

ακρίβεια της εγγραφής, η οποία με τη σειρά της προσδιορίζει την ποιότητα του καταλόγου, συγκλίνει στην ύπαρξη παρεμφερών πεδίων βασιζόμενα στα Διεθνή Πρότυπα Βιβλιογραφικής Περιγραφής (ISBD): τίτλος, περιγραφή υλικού, συγγραφικές υπευθυνότητες, έκδοση, φυσική περιγραφή, σειρές, ταξιθέτηση, θεματικές επικεφαλίδες. Οι ίδιοι υποστήριξαν ότι πρέπει να γίνεται όσο το δυνατόν πληρέστερη περιγραφή, (από τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου μέχρι την πιο μικρή βιβλιοθήκη) ώστε ο καθένας να μπορεί να επωφεληθεί από τα πλεονεκτήματα που αυτή προσφέρει. Σύμφωνα με την Andogan (1993 αναφέρεται στη Snow, 2011: 34) η ποιότητα της καταλογογράφησης έγκειται στη δημιουργία μίας ολοκληρωμένης βιβλιογραφικής εγγραφής ώστε να είναι ανακτήσιμη απ' όλους τους σύγχρονους αλλά και τους μελλοντικούς χρήστες της. Βασικά πεδία που πρέπει να περιγράφονται στην καταλογογράφηση, είναι τα ακόλουθα :

1. καθιερωμένου συγγραφέα
2. τίτλου
3. καθιερωμένης σειράς
4. καθιερωμένων θεματικών επικεφαλίδων
5. βιβλιογραφικών σημειώσεων, φυσικής περιγραφής και λοιπών στοιχείων που σχετίζονται με την περιγραφική καταλογογράφηση
6. κωδικοποίησης γλώσσας, χώρας κ.ά.

Εντούτοις, μία βιβλιογραφική εγγραφή και κατ' επέκταση η ποιότητα της καταλογογράφησης ενέχει το χαρακτηριστικό της υποκειμενικότητας και είναι δύσκολο να οριστεί γιατί, σύμφωνα και πάλι με την Andogan (1993 αναφέρεται στη Snow, 2011: 34), εξαρτάται από την οπτική του χρήστη.

Οι καταλογογράφοι της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου πιστεύουν ότι η ποιότητα καταλογογράφησης βασίζεται στο κατά πόσο ακολουθούνται οι αγγλοαμερικανικοί κανόνες καταλογογράφησης, οι θεματικές επικεφαλίδες καθώς και το πρότυπο Marc21 (Snow, 2011: 35). Ωστόσο, η ποιότητα εξαρτάται συγχρόνως και από άλλους παράγοντες πέραν της πιστής προσκόλλησης σε πρότυπα, όπως η εγκυρότητα της πληροφορίας, το κόστος καταλογογράφησης, η δυνατότητα ανάκτησης από τον χρήστη και από το κατά πόσον το περιβάλλον αναζήτησης είναι φιλικό προς αυτόν.

Και η Morris (1993 αναφέρεται στη Snow, 2011: 35) υποστήριξε ότι δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος ορισμός της ποιότητας καθώς οι καταλογογράφοι «πρέπει να σχηματίσουν την δική τους προσωπική άποψη για το τι σημαίνει ποιότητα ώστε αυτή να καταστεί αποτελεσματική».

Σύμφωνα με τον ορισμό της Bell η ποιότητα ορίζεται ως «η παροχή ακριβούς και χρήσιμης βιβλιογραφικής πληροφορίας στο σωστό χρόνο και με ένα λογικό κόστος» (Bell, 1993: 7). Η ποιότητα καταδεικνύεται λοιπόν και από άλλους δείκτες, π.χ. ο βαθμός ικανοποίησης των χρηστών αλλά και η ταχύτητα διαδικασίας ενσωμάτωσης των τεκμηρίων στο υλικό της εκάστοτε βιβλιοθήκης. Επομένως, η εφαρμογή βιβλιογραφικών αρχών και προτύπων με διάθεση έγκαιρης πληροφόρησης και με ένα λογικό κόστος είναι το ζητούμενο της ορθής καταλογογράφησης. Αξίζει επίσης να αναφερθούμε στην προτροπή της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου για υιοθέτηση της εμπορικής καταλογογράφησης για τεκμήρια που βρίσκονται σε κατάσταση επεξεργασίας για πάνω από τρία χρόνια, για τα οποία κρίνεται κατάλληλο ένα minimum επίπεδο καταλογογράφησης, ώστε να αποσυμφορηθεί το προς καταλογογράφηση υλικό παρέχοντας το ταυτόχρονα στο χρήστη προτού αυτό καταστεί εξαιρετικά παρωχημένο².

Στο σημείο αυτό χρήσιμο είναι να επισημανθεί η έννοια της χρονικής διάστασης της πληροφορίας (επικαιρότητα) ως παράγοντας που σχετίζεται με την ποιότητα της πληροφορίας και κατ' επέκταση της καταλογογράφησης. Είναι αλήθεια ότι η πληροφορία έχει ένα κύκλο ζωής που εξαρτάται από τον χρόνο που απαιτείται για αντικατάσταση της παλαιάς από τη νέα πληροφορία ώστε αυτή να παραδοθεί έγκαιρα στο χρήστη. Η επικαιρότητα εξετάζει το κατά πόσο λοιπόν τα δεδομένα είναι επαρκώς ενημερωμένα και διαθέσιμα για χρήση. Δύο είναι οι βασικές παράμετροι που αφορούν στη χρονική διάσταση της πληροφορίας: αφενός το πόσο ενημερωμένη είναι και αφετέρου η ταχύτητα παράδοσης στον χρήστη, το χρονικό διάστημα δηλαδή που χρειάζεται για να επεξεργαστεί και να παραδοθεί σ' αυτόν. Με άλλα λόγια η πληροφορία μπορεί να είναι ακριβής όταν εισέρχεται στη βιβλιοθήκη αλλά ο χρόνος που απαιτήθηκε για την επεξεργασία της να την καθιστά παρωχημένη μειώνοντας ταυτόχρονα την ποιότητα καταλογογράφησης (Κυπριανός, 2015: 154).

Η ποιότητα, όπως αναφέρεται από τους Hider & Tan (2008 αναφέρεται στη Snow, 2011: 44), σχετίζεται και με τις ανάγκες των χρηστών της εκάστοτε βιβλιοθήκης υπό την έννοια ότι ένα τυποποιημένο επίπεδο καταλογογράφησης δεν συνάδει με τις ανάγκες όλων των χρηστών της εκάστοτε βιβλιοθήκης

Εργαλεία στην προσπάθεια διαρκούς βελτίωσης αυτής αποτελούν

- η χρήση προτύπων με στόχο την ομοιομορφία, η οποία με τη σειρά της εξασφαλίζει τη διαλειτουργικότητα

² <https://www.loc.gov/catdir/cpsoc/cpodes.pdf>

- ο στρατηγικός σχεδιασμός σύμφωνα με τον οποίο οι στόχοι του Τμήματος Καταλογογράφησης θα πρέπει να συνάδουν με τους στόχους της βιβλιοθήκης και γενικότερα της πανεπιστημιακής κοινότητας
- η συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού. Καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται διαρκώς, ο οργανισμός πρέπει να ενθαρρύνει τη διαρκή εκπαίδευση του προσωπικού και την καινοτομία. Η επιβράβευση και η ενθάρρυνση παίζουν σημαντικό ρόλο καθώς οδηγούν στην ανάληψη πρωτοβουλιών. Η διορατικότητα επίσης και η ικανότητα των εργαζομένων είναι αυτή που μειώνει τα λάθη και βελτιώνει τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Τέλος, η επικοινωνία ανάμεσα στο προσωπικό πρέπει να είναι συνεχής, με δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών (Benemann, 1993: 18-24).

Σύμφωνα με την Snow η ποιότητα της καταλογογράφησης περιλαμβάνει περιγραφές που διακρίνονται σε τέσσερις κύριες κατηγορίες (Snow, 2017: 445-446):

- τις **τεχνικές λεπτομέρειες** της βιβλιογραφικής εγγραφής, οι οποίες ουσιαστικά αφορούν την ακρίβεια των βιβλιογραφικών δεδομένων που περιγράφουν ένα τεκμήριο, την απουσία τυπογραφικών λαθών και την ύπαρξη αρκετής πληροφορίας ώστε το τεκμήριο να μπορεί να ανακτηθεί από τον χρήστη
- την **υιοθέτηση των βιβλιογραφικών προτύπων**, όπως του RDA, MARC, LCSH για την επίτευξη ομοιομορφίας και τυποποίησης
- τη **διαδικασία καταλογογράφησης**, η οποία με τη σειρά της περιλαμβάνει τη ροή εργασιών, την ύπαρξη αποθεμάτων προς καταλογογράφηση, την εκπαίδευση του προσωπικού
- την **επίδραση της καταλογογράφησης στους χρήστες** που αφορά στο κατά πόσο είναι σε θέση οι χρήστες να εντοπίζουν και να ανακτούν τα τεκμήρια που αναζητούν στον κατάλογο

Ωστόσο, η ποιότητα της καταλογογράφησης δεν εντοπίζεται, σύμφωνα με τις απόψεις των επαγγελματιών του χώρου, σε μία αποκλειστικά κατηγορία αλλά μπορεί να περιλαμβάνει συνδυασμό χαρακτηριστικών. Πιο συγκεκριμένα, η Snow (2017: 446) υποστήριξε ότι οι καταλογογράφοι των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών ορίζουν την ποιότητα κυρίως ως «τεχνικές λεπτομέρειες των βιβλιογραφικών εγγραφών» πιο συχνά σε σύγκριση με τις άλλες κατηγορίες. Ως δεύτερος πιο σημαντικός παράγοντας επισημάνθηκε η επίδραση του καταλόγου στους χρήστες και στη συνέχεια η υιοθέτηση προτύπων ενώ την τελευταία θέση καταλαμβάνει η διαδικασία καταλογογράφησης. Ωστόσο, όπως σημειώθηκε και παραπάνω, η ποιότητα της καταλογογράφησης συνιστά μία πολυπαραγοντική διαδικασία.

Επιπροσθέτως, αξίζει να επισημανθεί ότι στο πλαίσιο της ίδιας μελέτης για την ποιότητα καταλογογράφησης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, δύο στοιχεία αναδείχθηκαν ως προσδιοριστικά αυτής: η ακρίβεια (accurate) και η πληρότητα (completeness). Ωστόσο, τα δύο αυτά στοιχεία από τους συμμετέχοντες στην έρευνα ορίζονται ενίοτε διαφορετικά. Σε γενικές γραμμές η ακρίβεια σχετίζεται κυρίως με την ανάκτηση και την ορθότητα της παρεχόμενης πληροφορίας, η οποία με τη σειρά της εξαρτάται από τα πρότυπα και τους κανόνες ενώ η πληρότητα ερμηνεύεται ως η όσο το δυνατό πιο λεπτομερής και ενδελεχής περιγραφή του τεκμηρίου, πόσο άρτια και ολοκληρωμένη είναι δηλαδή η περιγραφή (Snow, 2017: 446-448).

Εν κατακλείδι, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι η εικόνα ενός καταλογογράφου για το τι συνιστά ποιότητα, εξαρτάται από την εμπειρία του, την κατάρτισή του, τη συμμετοχή του σε σεμινάρια, σε συνέδρια, από την επαφή και ανταλλαγή απόψεων με άλλους επαγγελματίες καθώς και από την απλή παρατήρηση άλλων βιβλιογραφικών εγγραφών. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο ενός πληροφοριακού οργανισμού πρέπει να έχει μελετηθεί και να έχει εκ των προτέρων οριστεί τι θεωρείται ποιότητα καταλογογράφησης για τον ίδιο τον οργανισμό, εστιάζοντας ταυτόχρονα στις ανάγκες των χρηστών καθώς, όπως εύστοχα παρατηρεί ο Hoffman, τα πρότυπα καταλογογράφησης και το επίπεδο αυτής δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες, απαραίτητα, του κάθε χρήστη χωριστά (Hoffman, 2009: 637).

2.4 Καταλογογράφηση και χρήστες

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι όταν συζητάμε για ποιότητα καταλογογράφησης οφείλουμε να κάνουμε διάκριση μεταξύ της δυνατότητας πρόσβασης στο τεκμήριο και της ευκολίας πρόσβασης από την πλευρά του χρήστη. Σύμφωνα με τον Graham (1990) δύο είναι τα χαρακτηριστικά της ποιότητας: η έκταση, το μέγεθος δηλαδή της παρεχόμενης πληροφορίας και η ακρίβεια, η συνάφεια των αποτελεσμάτων ως προς την αναζήτηση. Η ποιότητα των αποτελεσμάτων είναι συνάρτηση της χρήσης προτύπων, καθιερωμένων όρων και ελεγχόμενων λεξιλογίων (Nero & He, 2018: 86). Όταν μιλάμε για ποιότητα καταλογογράφησης θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η διευκόλυνση του χρήστη, ο οποίος αποτελεί τον φυσικό και τελικό αποδέκτη. Συχνά οι χρήστες δεν είναι σε θέση να αντιληφθούν τις παραμέτρους που λαμβάνουν χώρα στη δημιουργία ενός καταλόγου με αποτέλεσμα να μην κατανοούν πλήρως το μηχανισμό που τους επιτρέπει να εντοπίζουν αυτό που αναζητούν. Ωστόσο, οι καταλογογράφοι οφείλουν να καθιστούν την αναζήτηση δεδομένων μία θετική και ελκυστική εμπειρία για τον χρήστη, να εξασφαλίζουν δηλαδή ένα φιλικό περιβάλλον πλοήγησης και ανάκτησης της πληροφορίας.

Μιλώντας λοιπόν για «κουλτούρα ποιότητας» με την έννοια της ικανοποίησης των αναγκών των χρηστών μιας βιβλιοθήκης και υπό το πρίσμα ότι ο «πελάτης» και όχι το «προϊόν», αποτελεί κριτήριο ποιότητας, η Paiste (2003: 329) επισημαίνει ότι το προσωπικό μιας βιβλιοθήκης θα πρέπει να προσεγγίζει το αντικείμενο της καταλογογράφησης με διορατικότητα, εστιάζοντας στην διευρυμένη εικόνα και αναζητώντας διαρκώς τρόπους βελτίωσης και ενδυνάμωσης των δεξιοτήτων του, ώστε να επιτευχθεί η καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών της βιβλιοθήκης.

Ωστόσο, οι αποφάσεις που λαμβάνονται και αφορούν στην ποιότητα της καταλογογράφησης είναι αποτέλεσμα μίας πολυδιάστατης προσέγγισης, από φιλοσοφική, οικονομική και πρακτική πλευρά. Για παράδειγμα η επιλογή υλικού που θα συμπεριληφθεί στον κατάλογο βασίζεται σε διαφορετικά κριτήρια (φιλοσοφικά, οικονομικά κ.ά.) σε σχέση με την επιλογή να περιοριστεί ο αριθμός των συγγραφέων σε τρεις, περιορίζοντας με τον τρόπο αυτό την έκταση μίας βιβλιογραφικής εγγραφής.

Στο σύγχρονο διαδικτυακό περιβάλλον, σύμφωνα με την Hill (2008: 6), η αλλαγή που επήλθε με τη δημιουργία των συνεργατικών καταλόγων καθώς και με το πέρασμα από τους δελτιοκαταλόγους στους on-line καταλόγους με τη βοήθεια της τεχνολογίας, οδηγήθηκε σε μία εκ νέου θεώρηση της έννοιας της ποιότητας καταλογογράφησης. Νέα εργαλεία,

εμπορική καταλογογράφηση, cory cataloging, συνθέτουν ένα νέο περιβάλλον το οποίο σαφώς επηρεάζει την ποιότητα και δημιουργεί νέες δυνατότητες καταλογογράφησης.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι μία πλήρης και μεμονωμένη βιβλιογραφική εγγραφή δεν είναι πλέον το ζητούμενο. Απεναντίας πρέπει να εστιάσουμε στην μεγάλη εικόνα όπου η ποιότητα της βάσης δεδομένων και συνολικά ο τρόπος παρουσίασης αυτής στον Παγκόσμιο Ιστό αποτελούν τη νέα διάσταση της ποιοτικής καταλογογράφησης. Στο επίκεντρο δεν τίθεται αποκλειστικά και μόνο η ακρίβεια της πληροφορίας και ο χρόνος ανάκτησης αυτής. Είναι φανερό απ' όσα προηγήθηκαν, ότι η διαδικασία της καταλογογράφησης οφείλει πρωτίστως να εστιάζει στην ικανοποίηση των αναγκών των χρηστών.

2.4.1 Ορισμοί και τύποι χρηστών

Ποιος όμως είναι στην πραγματικότητα ο ορισμός του χρήστη μίας βιβλιοθήκης; Σύμφωνα με τον Kenneth Whittaker³, ως χρήστης ορίζεται το άτομο που χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης μία ή περισσότερες φορές και για μία φορά τουλάχιστον τον χρόνο. Σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό (Sewa, 1991: 2), χρήστης είναι γενικά αυτός που επωφελείται από τις υπηρεσίες πληροφόρησης.

Η επιστήμη της βιβλιοθηκονομίας θεωρεί εξαιρετικής σημασίας να *δίνεται η σωστή πληροφορία στον σωστό χρήστη στη σωστή χρονική στιγμή και στην κατάλληλη γι' αυτόν μορφή* (Sewa, 1991: 2). Ωστόσο, δεν είναι λίγες οι φορές που ο χρήστης τοποθετείται στο περιθώριο, με τους βιβλιοθηκονόμους να εστιάζουν σε άλλες διαδικασίες, όπως η απόκτηση υλικού και ο εμπλουτισμός των συλλογών, παραβλέποντας τον χρήστη που αποτελεί το ζωτικό και νευραλγικό κομμάτι μίας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης. Κύριο ζητούμενο μολαταύτα πρέπει να είναι η παροχή λεπτομερούς, εξαντλητικής και γρήγορης πληροφόρησης στον χρήστη. Ο τελευταίος αποτελεί τον ενδιάμεσο κρίκο ανάμεσα στη βιβλιοθήκη, τα πληροφοριακά συστήματα και το προσωπικό, συνιστώντας τον τελικό αποδέκτη της πληροφορίας.

Αξίζει επιπλέον ν' αναφερθούμε σε ορισμένα γενικά χαρακτηριστικά των χρηστών, τα οποία παρόλο που δεν προκαθορίζουν και δε σχετίζονται άμεσα με τον τρόπο αναζήτησης της πληροφορίας, παίζουν ένα σημαίνοντα ρόλο στην εν γένει συμπεριφορά του. Αυτά είναι:

³ <https://www.lisstudy.com/2020/04/library-users.html>

- η ηλικία, η οποία αποτελεί και ένα χαρακτηριστικό που καθορίζει έως ένα βαθμό την ικανότητα και την ευελιξία του (π.χ. τεχνολογικός αλφαριθμητισμός, χρήση της πληροφορίας)
- το μορφωτικό υπόβαθρο, το οποίο παίζει ρόλο στην αναζήτηση και χρήση της πληροφορίας (πληροφοριακός αλφαριθμητισμός και πληροφοριακή παιδεία)
- το κίνητρο, το οποίο σχετίζεται με την πρόθεση του να αξιοποιήσει την πληροφορία που λαμβάνει από τη βιβλιοθήκη

Παρόλο που ο βασικός στόχος της επίσκεψης σε μία βιβλιοθήκη είναι κοινός, η ανάκτηση δηλαδή της ζητούμενης πληροφορίας, υπάρχουν διάφορα είδη χρηστών. Σύμφωνα με τον Ranganathan⁴, γίνεται η εξής διάκριση όσον αφορά στις ομάδες χρηστών:

- Νέος χρήστης (fresher): νέο μέλος της κοινότητας των χρηστών μίας βιβλιοθήκης
- Συνηθισμένος αναγνώστης (ordinary reader): αναζητά μη εξειδικευμένα τεκμήρια και χρησιμοποιεί τις συνήθεις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης
- Εξειδικευμένος αναγνώστης (specialist reader): ο χρήστης που εξειδικεύεται σε ένα στενό πεδίο μίας θεματικής ενότητας. Κατά συνέπεια και τα τεκμήρια που χρειάζεται είναι εξειδικευμένα και κυρίως προορίζονται για έρευνα
- Γενικός χρήστης (general reader): ομάδα χρηστών που δεν εντάσσεται σε καμία από τις παραπάνω ομάδες

Αντίστοιχα ο Ranganathan πρότεινε τέσσερα είδη υπηρεσιών, προσαρμοσμένων στα διαφορετικά είδη χρηστών. Υπηρεσία καθοδήγησης και προσανατολισμού για τους καινούργιους χρήστες, υπηρεσία σύντομης πληροφόρησης για τους συνηθισμένους χρήστες, υπηρεσίες εξειδικευμένης πληροφόρησης για τους εξειδικευμένους χρήστες και τέλος υπηρεσία γενικής πληροφόρησης που αφορά τους γενικούς χρήστες.

Σύμφωνα με τον Whittaker⁵, η κοινότητα των χρηστών ακολουθεί ένα διαχωρισμό βάσει των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης. Στο πλαίσιο αυτό μιλάμε:

- για γενικούς αναγνώστες
- για θεματικούς, με ενδιαφέροντα σε ένα συγκεκριμένο θεματικό πεδίο
- για εξειδικευμένους, με ειδικές πληροφοριακές ανάγκες ενώ στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και τα άτομα με ειδικές δεξιότητες

⁴ <https://www.lisstudy.com/2020/04/library-users.html>

⁵ ό.π.

- και τέλος για χρήστες που δε διαβάζουν αλλά χρησιμοποιούν ορισμένες από τις υπόλοιπες παρεχόμενες υπηρεσίες, λ.χ. δανεισμό οπτικοακουστικού υλικού.

Μία ακόμα διάκριση των χρηστών πραγματοποιήθηκε από τον Werner Kunz⁶, ο οποίος διέκρινε τους χρήστες σε:

- εν δυνάμει χρήστες
- χρήστες με πληροφοριακές ανάγκες, οι οποίοι δε γνωρίζουν που να απευθυνθούν και πώς να αναζητήσουν πληροφορίες
- προσδοκώμενους χρήστες, όσοι έχουν πρόθεση να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης
- τέλος, πραγματικούς χρήστες, οι οποίοι χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες

⁶ ό.π.

2.4.2 Χρήστες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

Όσον αφορά ειδικότερα το κοινό των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, αξίζει να τονιστεί ότι η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη βρίσκεται στην πυραμίδα των βιβλιοθηκών (Βλάχου-Χαλκιοπούλου, 1996: 169). Ως ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη, σύμφωνα με τον Μπώκο (2001: 48), ορίζεται *η βιβλιοθήκη των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που καλείται να εξυπηρετήσει κατά κύριο λόγο τους φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό των πανεπιστημίων και άλλων ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και να υποστηρίξει το διδακτικό και ερευνητικό έργο που διεξάγεται σ' αυτή*. Πιο συγκεκριμένα, μια ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη διαθέτει ένα ευρύ κοινό που αναζητά την απόκτηση νέας γνώσης και τη διεύρυνση της προ υπάρχουσας σε ένα συγκεκριμένο θεματικό πεδίο.

Ειδικότερα, ο χρήστης της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης την επισκέπτεται μία ή περισσότερες φορές για έναν από τους ακόλουθους λόγους:

- για περιήγηση στις πρόσφατες εκδόσεις που περιλαμβάνονται στη συλλογή της βιβλιοθήκης ή για αναζητήσεις σε τρέχοντα περιοδικά
- για δανεισμό τεκμηρίων
- για φωτοτύπηση άρθρων περιοδικού, ενός συνεδρίου, μίας τεχνικής έκθεσης κ.ά.
- για συγκέντρωση αναφορών ή καταγραφή βιβλιογραφίας πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα ή σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο

Πιο συγκεκριμένα, μία ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη εξυπηρετεί τις ακόλουθες ομάδες χρηστών (Sewa, 1991: 2-5):

- **σπουδαστές**, οι οποίοι αποτελούν και την πολυπληθέστερη ομάδα. Συνήθως αναζητούν πρόσβαση σε κάποιο εγχειρίδιο που προτείνεται από τον καθηγητή, σύμφωνα με τον οδηγό σπουδών. Επιπλέον μπορεί να επιθυμούν πρόσβαση και σε τεκμήρια από την προτεινόμενη βιβλιογραφία, σε πληροφοριακό υλικό ή βιβλία γενικότερου ενδιαφέροντος
- **καθηγητές**, η οποία αποτελεί τη δεύτερη πιο σημαντική ομάδα χρηστών μίας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης. Αναζητούν υλικό που υποστηρίζει την εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και τα ερευνητικά προγράμματα
- **υπότροφοι και ερευνητές**, οι οποίοι έχουν ολοκληρώσει το προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο σπουδών τους και συνεχίζουν με διδακτορικές ή μεταδιδακτορικές σπουδές σ' ένα πολύ συγκεκριμένο και εξειδικευμένο αντικείμενο
- **διοικητικό προσωπικό**, πρόκειται για το προσωπικό που υποστηρίζει το ακαδημαϊκό ίδρυμα και πιθανόν να αναζητά βιβλία γενικού ενδιαφέροντος ή βιβλία και

εγχειρίδια πάνω στο θεματικό πεδίο των σπουδών που υπηρετεί η βιβλιοθήκη προκειμένου να καταρτιστεί και να βελτιώσει τις γνώσεις του στο εν λόγω αντικείμενο

Συνεπώς, είναι σημαντικό να γνωρίζει το προσωπικό της βιβλιοθήκης τη σκοπούμενη χρήση του υλικού και τις προθέσεις των χρηστών όσον αφορά την παρεχόμενη πληροφορία για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τελευταίων. Επομένως, ο βαθμός ή η έκταση της περιγραφής της πληροφορίας είναι άμεσα συναρτώμενη με τη σκοπούμενη χρήση και τις προτεραιότητες των χρηστών, κατά πόσο δηλαδή η πληροφορία προορίζεται για έρευνα, για εκπαίδευση ή για υποστηρικτικό υλικό της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες για να καταδείξουν και να προβάλλουν την αξία τους οφείλουν να προχωρήσουν σε αξιολόγηση των εργαλείων που προσφέρουν στους χρήστες τους (Sassen et al , 2016: 36). Ως εργαλεία εκτίμησης των παρεχόμενων υπηρεσιών θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο ποιοτικοί αλλά και ποσοτικοί δείκτες. Είναι σημαντικό για τους καταλογογράφους να γνωρίζουν την εμπειρία του τελικού χρήστη όσον αφορά την ανάκτηση της πληροφορίας και των προσφερόμενων από τη βιβλιοθήκη υπηρεσιών. Αρωγός στην προσπάθεια βελτιστοποίησης των καταλόγων είναι η γνώση του τρόπου πλοήγησης και αναζήτησης της πληροφορίας στον κατάλογο από τους χρήστες. Εντούτοις, αρκετές βιβλιοθήκες, ακόμη και σήμερα, δεν λαμβάνουν υπόψη κατά τον σχεδιασμό των παρεχόμενων υπηρεσιών τον πραγματικό αλλά και τον εν δυνάμει χρήστη. Αν ωστόσο αυτός τεθεί στο επίκεντρο το αποτέλεσμα θα είναι αναμφισβήτητα η διαρκής βελτίωση των υπηρεσιών της με ταυτόχρονη ικανοποίηση των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών. Είναι αλήθεια ότι οι πληροφοριακές ανάγκες των χρηστών εξαρτώνται από ποικίλους παράγοντες, όπως το υπόβαθρο και τα κίνητρά τους, την προσδοκώμενη χρήση, το εύρος των διαθέσιμων πληροφοριακών πόρων αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον. Τέλος, στο χώρο των βιβλιοθηκών θα πρέπει να δημιουργηθεί «κουλτούρα ποιότητας» με διαρκή εκτίμηση και βελτίωση των υπηρεσιών καταλογογράφησης, το οποίο με τη σειρά του θα οδηγήσει σε μια συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης (Paiste, 2003: 334).

2.5 Ποιότητα καταλόγου βιβλιοθηκών

Στο σημείο αυτό μπορούμε να επισημάνουμε τα προβλήματα που εντοπίζονται στους καταλόγους βιβλιοθηκών. Οι κατάλογοι συχνά αποτυγχάνουν να δώσουν σωστή και καθαρή πληροφορία στον τελικό χρήστη και αυτό συμβαίνει όχι μόνο λόγω παραλείψεων, λαθών ή επαναλήψεων κατά τη διαδικασία εισαγωγής και περιγραφής τεκμηρίων αλλά και λόγω ασυνέπειας ως προς τα βιβλιοθηκονομικά πρότυπα. Επίσης, η χαμηλή ποιότητα καταλογογράφησης μπορεί να οφείλεται εν μέρει στην εμπορική καταλογογράφηση, η οποία συνδυάζεται με έλλειψη ποιοτικού ελέγχου, στην έλλειψη γνώσης ξένων γλωσσών από τους καταλογογράφους με αποτέλεσμα λάθη στην κωδικοποίηση γλωσσών, π.χ. για ρωσικά βιβλία χρήση κυριλλικού αλφάβητου, για ισπανικά χρήση ιταλικής γλώσσας κ.ά. (Pertucciani, 2015: 304). Επίσης, ο Cummings (1986 αναφέρεται στον Shaughnessy, 1987: 6) υποστηρίζει ότι σε μία βιβλιοθήκη ποιοτικοί παράγοντες, όπως η επιλογή των προσκτήσεων, μπορεί να αναδειχθούν εξίσου σημαντικοί με τον αριθμό των τεκμηρίων.

Ο Ranganathan έλεγε ότι «τα βιβλία είναι για χρήση» (1963 όπως αναφέρεται στον Petrucciani, 2015: 304). Το ίδιο ισχύει και για τους καταλόγους βιβλιοθηκών. Ωστόσο η γλώσσα και οι κανόνες καταλογογράφησης μπορεί να καθιστούν την πληροφορία δυσνόητη στον χρήστη. Για παράδειγμα, ο παράλληλος τίτλος, έννοια κατανοητή για τους καταλογογράφους, δεν είναι εξίσου εύληπτη από τον μέσο χρήστη ενός καταλόγου. Στην καταλογογράφηση υπάρχει λοιπόν μία απόκλιση μεταξύ της γλώσσας που χρησιμοποιείται από τους επαγγελματίες και η οποία είναι γενική και αφηρημένη, όπως παράλληλος τίτλος, πνευματική υπευθυνότητα, σε αντιδιαστολή με τη γλώσσα που χρησιμοποιείται από τους χρήστες του καταλόγου και η οποία είναι συγκεκριμένη, κατ' αντιστοιχία, τίτλος σε άλλη γλώσσα, συγγραφέας, εικονογράφος κ.ά. Επιπροσθέτως, οι χρήστες είναι συνηθισμένοι να πλοηγούνται στους καταλόγους με μεμονωμένες λέξεις και όχι με δομημένα και ελεγχόμενα λεξιλόγια. Ωστόσο, οι κατάλογοι έχουν το πλεονέκτημα ότι προσφέρουν οργανωμένα αποτελέσματα σε αντίθεση με τις μηχανές αναζήτησης, στις οποίες οι πληροφορίες διατίθενται αδόμητες. Στο σημείο αυτό αξίζει να προβούμε σε μία σύντομη αναφορά στα εργαλεία οργάνωσης της πληροφορίας όπως τα ελεγχόμενα λεξιλόγια και οι θεματικές επικεφαλίδες.

2.5.1 Συνοπτική παρουσίαση εργαλείων οργάνωσης της πληροφορίας

Τα ελεγχόμενα λεξιλόγια είναι μια προκαθορισμένη λίστα όρων, επικεφαλίδων ή κωδικών, κάθε ένας όρος από τους οποίους παριστάνει μία έννοια. Στόχος των ελεγχόμενων λεξιλογίων είναι η οργάνωση της πληροφορίας και η δημιουργία ορολογίας ως προς την περιγραφή και την ανάκτησή της, με πιο σημαντική λειτουργία τη συγκέντρωση συναφών εννοιών και όρων, με σύνδεση των εννοιών αυτών σε μία λογική σειρά και την ταξινόμησή τους σε κατηγορίες⁷. Τα περισσότερα ελεγχόμενα λεξιλόγια χρησιμοποιούν παραπομπές, μη προτιμώμενους όρους παραπέμποντας σε προτιμώμενους. Είδη ελεγχόμενων λεξιλογίων είναι οι θησαυροί. Πρόκειται για το κυριότερο εργαλείο υστεροσυνδυασμένης ευρετηρίασης, όπου οι όροι παρουσιάζονται με οργανωμένο τρόπο έτσι ώστε να είναι σαφείς οι σχέσεις μεταξύ των εννοιών (σχέση ισοδυναμίας, ιεραρχική, συσχετική). Ένα άλλο είδος ελεγχόμενου λεξιλογίου αποτελούν οι ταξινομίες. Οι ταξινομίες είναι μία μορφή ταξινόμησης που αφορά σε ένα συγκεκριμένο θεματικό πεδίο. Σήμερα χρησιμοποιούνται κυρίως στο χώρο των φυσικών επιστημών και είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς για την ιεραρχική ταξινόμηση των όρων⁸. Κάθε όρος στην ταξινομία υποδεικνύει την ευρύτερη ή στενότερη σχέση με έναν άλλο όρο ενώ διαφοροποιείται από τον θησαυρό ως προς το ότι έχει μια πιο χαλαρή και λιγότερο σύνθετη ιεραρχική δομή.

Συνοψίζοντας μπορούμε να επισημάνουμε ότι τα ελεγχόμενα λεξιλόγια προσφέρουν τη δυνατότητα τυποποίησης των όρων και διασφαλίζουν τη συνέπεια στις βάσεις δεδομένων, ενισχύοντας την ακρίβεια στην ανάκτηση δεδομένων με την επιβολή όμως μίας προκαθορισμένης ορολογίας, με την οποία μπορεί να μην είναι εξοικειωμένη η κοινότητα των χρηστών, σε αντιδιαστολή με τη χρήση μη ελεγχόμενων λεξιλογίων, όπως είναι οι λαοταξινομίες, οι οποίες ουσιαστικά δημιουργούνται από τους ίδιους τους χρήστες που χρησιμοποιούν τις πηγές και όχι από επαγγελματίες της πληροφόρησης με απώλειες όμως όσον αφορά την ακρίβεια και την ανάκτηση αποτελεσμάτων.

Πολλά από τα προαναφερθέντα προβλήματα λύνονται με τις δυνατότητες που προσφέρει ο σημασιολογικός ιστός, ο οποίος αποτελεί εξέλιξη του Παγκόσμιου Ιστού και μπορεί να εξυπηρετήσει την ανάγκη για ενιαία οργάνωση των δεδομένων. Δομικό στοιχείο

⁷https://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intro_controlled_vocab/what.pdf

⁸https://www.europeandataportal.eu/sites/default/files/controlled_vocabularies1.pdf

του σημασιολογικού ιστού αποτελούν οι οντολογίες, η ακριβής δηλαδή περιγραφή πραγμάτων και εννοιών καθώς και των μεταξύ τους σχέσεων (Κυπριανός, 2017: 57). Οι οντολογίες, εργαλείο των σύγχρονων συστημάτων οργάνωσης της γνώσης, προορίζονται για χρήση τόσο από τους ανθρώπους όσο και από τις υπολογιστικές μηχανές. Δεν αποτελούν είδος ελεγχόμενου λεξιλογίου αλλά χρησιμοποιούν ένα ή περισσότερα ελεγχόμενα λεξιλόγια πάνω σε ένα θεματικό πεδίο. Έχουν ιεραρχική δομή με πιο πλούσιους συσχετισμούς μεταξύ των πόρων. Επίσης διαθέτουν αξιώματα και κανόνες για την εξαγωγή συμπερασμάτων.⁹

Βασικό εργαλείο οργάνωσης της πληροφορίας είναι επίσης οι θεματικές επικεφαλίδες. Οι θεματικές επικεφαλίδες αποτελούν προκαθορισμένες και ελεγχόμενες λίστες απλών όρων και φράσεων για τη θεματική περιγραφή των τεκμηρίων. Χρησιμοποιούνται στις εγγραφές και εμφανίζονται στον ηλεκτρονικό κατάλογο, επιτρέποντας με τον τρόπο αυτό στον χρήστη να ανακτήσει όλα τα τεκμήρια που αντιστοιχούν σε ένα θέμα με έναν οργανωμένο τρόπο. Έχουν αναπτυχθεί διαφορετικές λίστες ελεγχόμενων θεματικών επικεφαλίδων, με πιο γνωστή λίστα τις θεματικές επικεφαλίδες της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου. Αρχικά δημιουργήθηκαν για να εξυπηρετούν τις ανάγκες των συλλογών της εν λόγω βιβλιοθήκης, και πιο συγκεκριμένα για την ευρετηρίαση, καταλογογράφηση και αναζήτηση βιβλιογραφικών εγγραφών τόσο στον κατάλογο όσο και στις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων¹⁰. Οι θεματικές επικεφαλίδες μπορεί να υποδηλώνουν σχέσεις ισότητας μεταξύ επικεφαλίδων (used for), ιεραρχικές συσχετίσεις με ευρύτερους και στενότερους όρους (broader and narrower term), σχετικούς όρους (related terms) καθώς και υποδείξεις για εντοπισμό πληροφοριών σε άλλες επικεφαλίδες (see also) με δυνατότητα υποδιαίρεσης της βασικής επικεφαλίδας και δημιουργία σύνθετης επικεφαλίδας (Καπιδάκης, 2015: 237-238).

⁹https://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intro_controlled_vocab/what.pdf

¹⁰ <https://libguides.ala.org/catalogingtools/subjects>

2.6 Η ποιότητα των υπηρεσιών μίας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης

Στις βιβλιοθήκες και δη στις ακαδημαϊκές, λαμβάνουν χώρα ποιοτικές και ποσοτικές μετρήσεις σε μία προσπάθεια αξιολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών. Σήμερα, την εποχή των on-line καταλόγων, αναπόφευκτα, κατά τον Shaughnessy (1987: 5), οι ορισμοί για την ποιότητα των υπηρεσιών γενικότερα έχουν αλλάξει και αντανακλούν τόσο την υιοθέτηση των εφαρμογών των νέων τεχνολογιών από το προσωπικό τους όσο και τον βαθμό ανταπόκρισης των υπηρεσιών αυτών στις προσδοκίες των χρηστών.

Όσο η πίεση για αξιολόγηση των πανεπιστημίων αυξάνεται τόσο αυξάνεται και η ανάγκη για ποιοτικούς δείκτες που να αντανακλούν με κάποιο τρόπο την ποιότητα των υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα, σε μία ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη μία γνωστή μέθοδος αξιολόγησης είναι η **προσέγγιση προστιθέμενης αξίας** (value-added approach), σύμφωνα με την οποία η ποιότητα αντικατοπτρίζεται στην ικανότητα του Ιδρύματος να ασκεί μία θετική επιρροή στην πνευματική και προσωπική εξέλιξη των φοιτητών. Όσο υψηλότερη είναι λοιπόν η ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρονται από τις βιβλιοθήκες τόσο μεγαλύτερη η επιρροή στους τομείς αυτούς. Μία άλλη, διαφορετική μέθοδος αξιολόγησης, είναι η **προσέγγιση βάσει πόρων** (resource-based conceptions of quality). Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, η αξιολόγηση βασίζεται στην εισαγωγή και περιγραφή τεκμηρίων και όχι στην αποτελεσματικότητα ως προς τη χρήση αυτών από τους τελικούς χρήστες και ως προς την επιρροή τους στην εκπαιδευτική εξέλιξη των φοιτητών (Shaughnessy, 1987: 6-7).

Ωστόσο, η ποιότητα αντανακλάται σε μεγάλο βαθμό στην εξυπηρέτηση, στην κάλυψη δηλαδή των αναγκών των χρηστών με προσήλωση στη λεπτομέρεια και με διάθεση για τελειότητα και αρτιότητα. Στον βαθμό λοιπόν που οι υπηρεσίες των βιβλιοθηκών ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των χρηστών τότε η ποιότητα κρίνεται ικανοποιητική, σε αντίθετη περίπτωση κρίνεται μη ικανοποιητική από τους χρήστες. Μολονότι, οι προσδοκίες και η ικανοποίηση των χρηστών αποτελούν κριτήρια αξιολόγησης μίας υπηρεσίας, η αξιολόγηση των υπηρεσιών μίας βιβλιοθήκης και κατ' επέκταση η ικανοποίηση των χρηστών δεν είναι τόσο απλή υπόθεση, υπό την έννοια ότι τα αποτελέσματά της δεν είναι απτά και μετρήσιμα. Μία επιπλέον δυσκολία στην αξιολόγηση των υπηρεσιών είναι η ετερογένεια που παρατηρείται σ' αυτές, υπό την έννοια ότι δεν υπάρχει ένας ενιαίος αξιολογικός κώδικας των υπηρεσιών. Η ικανοποίηση των χρηστών ενέχει το γνώρισμα της υποκειμενικότητας και επομένως μπορεί να διαφοροποιείται από χρήστη σε χρήστη.

Τέλος, η ποιότητα των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης θα πρέπει να συμπλέει με την κουλτούρα του Ιδρύματος εντός του οποίου δραστηριοποιείται η βιβλιοθήκη. Για να

δημιουργηθεί μία συγκεκριμένη κουλτούρα σ' έναν οργανισμό θα πρέπει να υπάρχει το εξειδικευμένο και ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό για την υλοποίηση των στόχων που τίθενται και να αξιολογείται και να ανταμείβεται το προσωπικό αυτό όταν οι στόχοι επιτυγχάνονται (Shaughnessy, 1987: 8-9).

2.6.1 Ποιοτικός έλεγχος στην καταλογογράφηση

Στόχος της καταλογογράφησης είναι η παροχή πρόσβασης στο υλικό από την ακαδημαϊκή κοινότητα. Ο έλεγχος της ποιότητας καταλογογράφησης διασφαλίζει ότι οι φοιτητές και το κοινό γενικότερα της βιβλιοθήκης έχει πρόσβαση στο υλικό που απαιτείται για την υποστήριξη των μαθημάτων και των ερευνητικών προσπαθειών και ο ποιοτικός έλεγχος υλοποιείται προκειμένου να διασφαλιστεί η πρόσβαση στις συλλογές έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού.

Τί προσδιορίζεται όμως ως ποιοτικός έλεγχος; Σύμφωνα με τους Negro & He (2018: 86), η έννοια της ποιότητας έχει δύο όψεις: της έκτασης και της ακρίβειας. Η έκταση (extent) αφορά στον αριθμό των πληροφοριών, στην έκταση δηλαδή της περιγραφής του πληροφοριακού πόρου. Η ακρίβεια (accuracy) από την άλλη αναφέρεται στην ορθότητα των αποτελεσμάτων. Οι Schultz-Jones et al. (2012: 54) διεύρυναν τις έννοιες της έκτασης και της ακρίβειας, αναφερόμενοι στις λεπτομέρειες της βιβλιογραφικής εγγραφής, στην προσήλωση των προτύπων καταλογογράφησης, στη ροή των διαδικασιών και στην επιτυχή τελικά ανάκτηση αυτών από τους χρήστες, καθώς εάν ο καταλογογράφος δεν εισάγει σωστά τα δεδομένα τότε ο υπολογιστής δεν θα τα ανακτήσει.

Βασικό εργαλείο στα χέρια του προσωπικού των βιβλιοθηκών για βελτίωση της ποιότητας είναι η πρόληψη. Η πρόληψη διασφαλίζεται με τη συνέπεια στους κανόνες και τα πρότυπα καταλογογράφησης ώστε να αποφεύγονται τα λάθη. Οι καταλογογράφοι είναι υπεύθυνοι για τη βιβλιογραφική βάση δεδομένων και η εργασία τους πρέπει να είναι ποιοτική ώστε να εξασφαλίζεται η πρόσβαση στις πηγές πληροφόρησης (Paiste, 2003: 333). Πέραν αυτού, οι δυνατότητες που προσφέρουν οι τεχνολογικές εξελίξεις καθώς και η συμπίεση με τους στόχους του στρατηγικού σχεδιασμού συντείνουν με τη σειρά τους στη διασφάλιση της ποιότητας καταλογογράφησης.

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο στην ποιότητα καταλογογράφησης παίζει η εκπαίδευση του προσωπικού. Το Τμήμα Καταλογογράφησης κατανοώντας τις ανάγκες των χρηστών, την επάρκεια των φοιτητών στην ανάκτηση της πληροφορίας, το απαιτούμενο επίπεδο καταλογογράφησης και τις τεχνολογικές εξελίξεις, οφείλει να ενθαρρύνει και να συμβάλλει στην εκπαίδευση του προσωπικού ώστε να διασφαλίζεται η ποιότητα της

καταλογογράφησης και κατ' επέκταση του καταλόγου. Με την κατάλληλη εκπαίδευση του προσωπικού τα λάθη θα αποφεύγονται και οι εκροές θα αυξάνονται. Αντίθετα, χωρίς αυτή, θα παρουσιάζονται λάθη στις βιβλιογραφικές εγγραφές, όπως ανεπαρκής θεματική ανάλυση, λάθη στην κωδικοποίηση κ.ά. Ωστόσο, τα παραπάνω μπορούν να αποφευχθούν ή έστω να μειωθούν με την κατάλληλη εκπαίδευση του προσωπικού μέσω σεμιναρίων και εργαστηρίων ώστε οι επαγγελματίες να ενημερώνονται για τις νέες προκλήσεις και τις ευκαιρίες του 21^{ου} αιώνα στο χώρο της επιστήμης της πληροφόρησης.

Εύστοχα σημειώνει ο Bade (2008: 126) ότι ο χρήστης δεν ψάχνει την τέλεια εγγραφή, απλώς θέλει να εντοπίσει αυτό το οποίο αναζητά. Βέβαια, προκειμένου αυτό να καταστεί εφικτό, οι εγγραφές πρέπει να είναι υψηλής ποιότητας, απαλλαγμένες από λάθη και σε διακριτή μορφή για τον χρήστη. Ζητούμενο είναι η έγκαιρη, ακριβής και έγκυρη πληροφόρηση του επισκέπτη του πληροφοριακού οργανισμού.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι το Τμήμα Καταλογογράφησης είναι υπεύθυνο για τη διασφάλιση της ποιότητας καταλογογράφησης. Προβάδισμα πρέπει να δίνεται στην ποιότητα έναντι της ποσότητας. Στο σημείο αυτό θα επισημάνουμε πάλι την αξία δημιουργίας «κουλτούρας ποιότητας», η οποία θα ενσωματώνει τους στόχους του Ιδρύματος συνολικά, θα προσφέρει διαρκή εκπαίδευση και ενδυνάμωση του προσωπικού, περηφάνεια και ηθική ανταμοιβή για τους εργαζόμενους (Paiste, 2003: 334).

2.7 Παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα καταλογογράφησης

2.7.1 Στρατηγικός σχεδιασμός

Λόγω της συνεχούς εξέλιξης των νέων τεχνολογιών που καθιστούν την επιστήμη της πληροφορίας ένα δυναμικό χώρο και προκειμένου να ανταποκριθούν οι βιβλιοθήκες, και δη οι ακαδημαϊκές, στις αυξανόμενες απαιτήσεις των χρηστών προσφέροντας ταυτόχρονα ποιοτικές υπηρεσίες, χρήσιμο είναι να υλοποιείται στο πλαίσιο λειτουργίας των βιβλιοθηκών στρατηγικός σχεδιασμός. Οι στόχοι της καταλογογράφησης πρέπει να εναρμονίζονται με τους στρατηγικούς στόχους της βιβλιοθήκης και της πανεπιστημιακής κοινότητας εν γένει. Παρόλο που ο στρατηγικός σχεδιασμός στο πλαίσιο ενός οργανισμού δεν αποτελεί καινούργια έννοια, ωστόσο, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την Charlene Chou σχετικά με την καταλογογράφηση στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, πολύ μικρή σύνδεση υπάρχει μεταξύ των υπηρεσιών καταλογογράφησης και του στρατηγικού σχεδιασμού (Chou, 2019: 135-136).

Η Paiste επισημαίνει την ανάγκη υλοποίησης στρατηγικού σχεδιασμού. Υποστηρίζει ότι προκειμένου να επιτευχθεί ποιότητα όσον αφορά την καταλογογράφηση στον χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, θα πρέπει αυτή να είναι προσανατολισμένη στον χρήστη και να βρίσκεται σε μία διαδικασία συνεχούς εξέλιξης. Αυτό με τη σειρά του προϋποθέτει την εφαρμογή στρατηγικού σχεδιασμού, ο οποίος παρουσιάζεται από την ίδια ως εργαλείο διαρκούς βελτίωσης για τη δημιουργία νέων δυνατοτήτων και για την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών (Paiste, 2003: 331). Η αποτελεσματικότητα και οι υπηρεσίες καταλογογράφησης θα πρέπει να συμβαδίζουν με τους στόχους και τον ευρύτερο σχεδιασμό της πανεπιστημιακής κοινότητας ώστε να καθίστανται επιτυχείς. Ο στρατηγικός σχεδιασμός της βιβλιοθήκης πρέπει να ενημερώνεται και να αναπροσαρμόζεται συνεχώς ώστε να ακολουθεί το διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον της πληροφορίας και πληροφόρησης. Αυτό ταυτόχρονα συνεπάγεται την ανάγκη συνεχούς εκπαίδευσης των επαγγελματιών της καταλογογράφησης

Ωστόσο, παρόλη τη σπουδαιότητα του στρατηγικού σχεδιασμού στο πλαίσιο λειτουργίας μίας βιβλιοθήκης, σύμφωνα με την Chou (2019: 158), η πλειοψηφία των βιβλιοθηκών δεν ακολουθεί κάποιο συγκεκριμένο στρατηγικό πλάνο ώστε η λειτουργία τους να συγχρονίζεται με τους στόχους του Ιδρύματος, κάτι που στερεί από τους φορείς αυτούς τα ωφέλημα αποτελέσματά του.

2.7.2 Ρόλος και εργαλεία της τεχνολογίας

Η χρήση των υπολογιστών στη διαδικασία καταλογογράφησης υπήρξε συγχρόνως πλεονέκτημα και μειονέκτημα. Αδιαμφισβήτητο είναι το γεγονός ότι η τεχνολογία αποτέλεσε ένα σπουδαίο εργαλείο στην υπηρεσία των καταλογογράφων, προσφέροντας τρομερές δυνατότητες και δημιουργώντας ένα νέο περιβάλλον για την επιστήμη της πληροφορίας. Σύμφωνα με την Soules (1983: 27-29), η καταλογογράφηση έγινε πιο απαιτητική με τη χρήση των υπολογιστών καθώς το προσωπικό θεωρεί ότι δαπανά περισσότερο χρόνο πλέον για την αντιμετώπιση θεμάτων που ανακύπτουν από τα συστήματα αυτά παρά για την ίδια την τεκμηρίωση. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθούν ορισμένες αδυναμίες των υπολογιστικών συστημάτων όπως:

- μικρά είδη λαθών π.χ. ορθογραφικά που οδηγούν σε απώλεια βιβλιογραφικών εγγραφών
- μη ορθή χρήση προτύπων, κάτι που δυσχεραίνει την ανάκτηση της πληροφορίας
- διαφοροποιήσεις από ομάδα σε ομάδα καταλογογράφησης με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ομοιομορφία
- προβλήματα που ανακύπτουν από τις αλλαγές συστημάτων και τις μεταπτώσεις δεδομένων
- ασυνέπεια ως προς την υλοποίηση ποιοτικών ελέγχων και έλλειψη διορθωτικών ενεργειών με συσσώρευση προβλημάτων (Snow: 2011: 172)

Στο σύγχρονο περιβάλλον της καταλογογράφησης, το αποτέλεσμα της διαδικασίας καταλογογράφησης είναι η παραγωγή μεταδεδομένων, δεδομένων δηλαδή για άλλα δεδομένα, πιο συγκεκριμένα, για κάποιους πόρους (Καπιδάκης, 2015, 91). Σύμφωνα με τους Bruce and Hillmann (2004) χαρακτηριστικά της ποιότητας όσον αφορά τα μεταδεδομένα είναι (Snow, 2017: 447-448):

- η πληρότητα της πληροφορίας που σχετίζεται με την ανάκτηση αποτελεσμάτων
- η ακρίβεια, η οποία σχετίζεται και με τη μείωση τυπογραφικών λαθών με χρήση έγκυρων θεματικών επικεφαλίδων και προτύπων
- η προέλευση, πληροφορίες που σχετίζονται με την προέλευση του τεκμηρίου
- η συμμόρφωση με τις προσδοκίες, τι περιμένει δηλαδή η κοινότητα των χρηστών να εντοπίσει
- η λογική συνέπεια και η συνοχή. Τα τεκμήρια παρουσιάζονται στον χρήστη με συνεπή τρόπο ακολουθώντας τα πρότυπα

- η έγκαιρη πληροφόρηση, πρόβλημα που εντείνεται καθώς ο υλικός φορέας μπορεί να αλλάξει αλλά τα μεταδεδομένα όχι
- η προσβασιμότητα, η οποία εμποδίζεται όταν τα μεταδεδομένα δεν είναι σωστά συνδεδεμένα με το τεκμήριο που περιγράφεται, είναι δηλαδή δυσανάγνωστο για τεχνικούς λόγους

Οι περιγραφές των πόρων χρησιμοποιούνται σήμερα κατά κανόνα σε ένα δικτυωμένο περιβάλλον. Η διαλειτουργικότητα, για την οποία γίνεται πολύς λόγος, εξασφαλίζει την ανταλλαγή περιγραφών εφόσον υπάρχει ομοιογένεια και τυποποίηση ως προς τα μεταδεδομένα. Οι περιγραφές των πόρων που χρησιμοποιούνται στις μέρες μας σε ένα δικτυωμένο περιβάλλον πρέπει να χρησιμοποιούν ίδια σχήματα μεταδεδομένων ώστε να είναι ομοιογενείς, προκειμένου να υπάρχει τεχνική δυνατότητα για την επικοινωνία τους. Λόγω της ανάγκης απλοποίησης αλλά και της εξασφάλισης της διαλειτουργικότητας των σχημάτων μεταδεδομένων δημιουργήθηκαν νέα πρότυπα περιγραφής. Τα πρότυπα αυτά έπρεπε να ανταποκριθούν στην ανάγκη πιο λεπτομερούς αναζήτησης αλλά και να καλύψουν ανάγκες περιγραφής, νέων, ετερογενών και πιο περίπλοκων πόρων (Καπιδάκης, 2015: 111). Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημάνουμε τον σημαίνοντα ρόλο της τυποποίησης, η οποία αποτελεί, σύμφωνα με τον Καπιδάκη (2015: 215), *το διαφανές πλαίσιο συμφωνίας και καθορισμού κανόνων προαιρετικής εφαρμογής ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα μέρη μιας κοινότητας με σκοπό το κοινό όφελος*. Αποβλέπει στην καθιέρωση καλών πρακτικών για την επίτευξη των καλύτερων κατά το δυνατόν αποτελεσμάτων με βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Βασικό ζητούμενο της τυποποίησης είναι η ομοιομορφία των τεκμηρίων ώστε να καθίσταται δυνατή η διαλειτουργικότητα, η επικοινωνία δηλαδή και η ανταλλαγή δεδομένων ανάμεσα στις βάσεις διαφόρων οργανισμών.

Την ομοιομορφία λοιπόν εξασφαλίζουν τα πρότυπα, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιούνται εξίσου από πολλές βιβλιοθήκες. Τα επίσημα πρότυπα των βιβλιοθηκών καθιερώνονται από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και τους αντίστοιχους εθνικούς οργανισμούς (ΕΛΟΤ) αλλά και από λοιπούς οργανισμούς που σχετίζονται με βιβλιοθήκες (IFLA, Library of Congress). Η τυποποίηση επιτυγχάνεται με τους προαναφερθέντες Αγγλοαμερικανικούς Κανόνες Καταλογογράφησης και με τα πρότυπα περιγραφής Marc21 και Unimarc.

Πιο συγκεκριμένα, το Marc αναπτύχθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου τη δεκαετία του '60 ως κώδικας αναγνώσιμος από τα μηχανήματα για τους υπάρχοντες αγγλοαμερικανικούς κώδικες καταλογογράφησης και από τότε ανανεώνεται διαρκώς. Αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και πιο διαδεδομένα σχήματα μεταδεδομένων και κατέληξε

σε ένα λεπτομερές και πλούσιο πρότυπο για τη σωστή χρήση του οποίου απαιτείται εξειδικευμένο προσωπικό.

Ωστόσο, λόγω του αυξημένου κόστους, προέκυψε η ανάγκη ενός απλούστερου προτύπου, ανάγκη που καλύφθηκε από το Dublin Core. Πρόκειται για ένα πρότυπο απλούστερο στη χρήση του με στόχο την απλότητα στη δημιουργία και τη διατήρηση των μεταδεδομένων ώστε και μη ειδικοί να μπορούν εύκολα να δημιουργούν περιγραφικές εγγραφές με αποτελεσματική ανάκτηση σε ένα δικτυωμένο περιβάλλον. Παρέχει «σημασιολογική διαλειτουργικότητα», τόσο μεταξύ διαφορετικών επιστημονικών κλάδων όσο και μεταξύ ανθρώπινων γλωσσών. Τα εν λόγω μεταδεδομένα μπορεί να μην είναι λεπτομερή, παρέχουν όμως αυξημένη ορατότητα και προσβασιμότητα και είναι αναζητήσιμα και από τον μη ειδικό χρήστη, τον «ψηφιακό τουρίστα» (Καπιδάκης, 2015: 128).

Αντιπαραβάλλοντας τα δύο πρότυπα (Marc & Dublin Core), θα λέγαμε ότι απλά μεταδεδομένα όπως αυτά που εκφράζονται σε Dublin Core, δημιουργούνται και αξιοποιούνται εύκολα και με μικρό κόστος, όμως τα αποτελέσματα που μας δίνουν δεν είναι τα βέλτιστα. Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημάνουμε ότι το Dublin Core αναπτύχθηκε για την περιγραφή απλών πόρων, λ.χ. μεμονωμένων ιστοσελίδων, με στόχο να περιγράφονται σαν να ήταν παραδοσιακά τεκμήρια. Αντιθέτως, πλούσια πρότυπα, όπως το MARC, δίνουν καλύτερα αποτελέσματα, αλλά για να δημιουργηθεί και να αξιοποιηθεί όλη η λεπτομέρεια που χρειάζεται γι' αυτό, το κόστος είναι πολύ μεγαλύτερο. Το Marc, κατάλληλο για περιγραφή κυρίως βιβλίων, έχει σήμερα επεκτείνει τη χρήση του και σε άλλους πόρους. Επιπροσθέτως, ενημερώνεται διαρκώς από τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου, γεγονός που το καθιστά αξιόπιστο στο χώρο των βιβλιοθηκών.

2.7.3 Δημιουργία συνεργατικών καταλόγων

Αλλαγή στο τοπίο της καταλογογράφησης επήλθε με τη δημιουργία συνεργατικών καταλόγων το 1995 από τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου, η οποία προσπάθησε να προωθήσει τη δημιουργία μίας μοναδικής εγγραφής στη βάση κοινών συμφωνημένων προτύπων καταλογογράφησης ώστε να εξοικονομείται χρόνος και χρήμα.

Η ανάγκη αυτή προέκυψε από την ευρεία χρήση του διαδικτύου, την απαίτηση των χρηστών για πρόσβαση σε μεγάλο όγκο περιεχομένου καθώς επίσης και από τη μειωμένη χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών. Αναζητήθηκαν έτσι συνεργασίες ως μέσο επίλυσης αυτών των προβλημάτων (Ζάχος, 1998: 175-185).

Ζητούμενο των συνεργατικών σχημάτων είναι η ορθολογική διαχείριση των διαθέσιμων πόρων μέσω της συντονισμένης και από κοινού εκμετάλλευσης των πληροφοριακών πηγών. Η πιο γνωστή μορφή συνεργατικού σχήματος στην Ελλάδα είναι ο Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, η Heal Link, που δημιουργήθηκε το 1999 λόγω κυρίως των οικονομικών αδιεξόδων και των περικοπών στον χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Οι συνεργατικοί κατάλογοι προσφέρουν τη δυνατότητα γρήγορης, συνεπούς και αξιόπιστης ανάκτησης αποτελεσμάτων και βιβλιογραφικών εγγραφών υψηλής ποιότητας, με δυνατότητα συμβατότητας και επεκτασιμότητας με τη χρήση νέων τεχνολογιών, κάτι που όμως προϋποθέτει τυποποιημένες μεθόδους περιγραφής, οι οποίες πρέπει εκ προοιμίου να έχουν συμφωνηθεί ώστε να διασφαλιστεί η δυνατότητα διαλειτουργικότητας μεταξύ των καταλόγων των διαφόρων βιβλιοθηκών. Τα πλεονεκτήματα του Συλλογικού Καταλόγου είναι ποιοτικά και ποσοτικά με συλλογική καταλογογράφηση του ίδιου πόρου, με εξοικονόμηση εργατωρών αλλά και οικονομικών πόρων, παρέχοντας ταυτόχρονα δυνατότητα αναζήτησης σε εθνικό επίπεδο για λογαριασμό των χρηστών και με δυνατότητα διαδανεισμού. Τέλος η δημιουργία ενοποιημένων καταλόγων ενισχύει τη διαπραγματευτική ισχύ των βιβλιοθηκών έναντι τρίτων, για παράδειγμα εκδοτών, εταιρειών υποστήριξης λογισμικών κ.ά. (Μουστάκα, 2008: 24).

2.7.4 Κατάλογος επόμενης γενιάς (Next generation catalog)

Ο κατάλογος επόμενης γενιάς διαφοροποιείται από το ενοποιημένο σύστημα βιβλιοθηκών (ILS), αποτελώντας ταυτόχρονα εξέλιξη των παραδοσιακών καταλόγων αλλά και πρόκληση για τους επαγγελματίες της πληροφόρησης. Προσφέρει πολλαπλές δυνατότητες στον χρήστη τόσο ως προς την πλοήγησή του όσο και ως προς την ανάκτηση αποτελεσμάτων. Βασικός στόχος των καταλόγων νέας γενιάς είναι να φέρουν την πλοήγηση και την ανάκτηση των αποτελεσμάτων όσο το δυνατό πιο κοντά στις προσδοκίες και τη συμπεριφορά των

χρηστών. Προϋποθέτει ωστόσο ακριβή και καθαρά μεταδεδομένα. Ορισμένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του είναι (Schultz-Jones et al, 2012: 50):

- κατάταξη αποτελεσμάτων βάσει κριτηρίων
- ορθογραφικός έλεγχος και «εννοούσατε» (“did you mean?”)
- δυνατότητα επαναπροσδιορισμού της πλοήγησης από τον χρήστη
- προτεινόμενα σχετικά αποτελέσματα ή «περισσότερο σαν αυτό» (“more like this”)
- πλοήγηση στο περιεχόμενο, όπως εξώφυλλο, περίληψη και πίνακες περιεχομένων
- δυνατότητα αποθήκευσης περιεχομένου
- δυνατότητα για τους χρήστες να προσαρμόζουν και να εξατομικεύουν τις προτιμήσεις τους
- λειτουργίες κοινωνικής δικτύωσης όπως κριτικές ή βαθμολογίες χρηστών
- ενιαία σύνδεση καταλόγου και λοιπών βάσεων δεδομένων της βιβλιοθήκης

Στους καταλόγους νέας γενιάς χρησιμοποιείται κυρίως το πρότυπο Marc (Machine Readable Cataloging). Ωστόσο, απαρχαιωμένες πρακτικές στη γλώσσα καταλογογράφησης μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα. Για παράδειγμα στα πεδία (6XX) η υποδιαίρεση μορφής και θέματος ήταν στο υποπεδίο \$x. Αργότερα η υποδιαίρεση μορφής εξειδικεύτηκε στο υποπεδίο \$v. Αυτό σημαίνει ότι αν αυτά τα υποπεδία δεν τροποποιηθούν όταν θα μεταπέσουν στους καταλόγους επόμενης γενιάς θα υπάρξει σύγχυση εφόσον η κωδικοποίηση δεν είναι συνεπής. Πρακτικές επίσης που εφαρμόζονται σε τοπικό μόνο επίπεδο μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα καθώς στους καταλόγους νέας γενιάς δεν αναγνωρίζονται πεδία ή υποπεδία που υιοθετούνται σε τοπικό επίπεδο. Προβλήματα επίσης μπορεί να προκύψουν από παρανόηση της κωδικοποίησης του Marc από τους υπεύθυνους των πληροφοριακών συστημάτων.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι οι κατάλογοι νέας γενιάς απαιτούν καθαρά, ακριβή και υψηλής ποιότητας μεταδεδομένα. Μία θετική προσέγγιση είναι ότι η εφαρμογή της μετάβασης μίας βιβλιοθήκης σε κατάλογο νέας γενιάς αποτελεί μία ευκαιρία ελέγχου και διόρθωσης τυχόν λαθών της υπάρχουσας βάσης και επαναπροσδιορισμού των στόχων της βιβλιοθήκης ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα των υπηρεσιών της. Δίνεται επίσης η ευκαιρία να εστιάσουν οι καταλογογράφοι στον τρόπο παρουσίασης των δεδομένων στους χρήστες αλλά και στη διευκόλυνσή τους στην πρόσβαση στην πληροφορία, καθιστώντας τον κατάλογο φιλικό προς τον χρήστη. Μπορεί να αποτελέσει λοιπόν μία χρυσή ευκαιρία για τους καταλογογράφους να επαναπροσδιορίσουν τους στόχους αλλά και να αντιληφθούν ότι καταλογογραφούν όχι μόνο για τους ανθρώπους αλλά και για τα μηχανήματα καθώς τα

πληροφοριακά συστήματα χειρίζονται τα δεδομένα που εισάγουν οι καταλογογράφοι πριν παρουσιαστούν τα αποτελέσματα στους χρήστες.

Εν κατακλείδι, η υιοθέτηση ενός καταλόγου νέας γενιάς μπορεί να έχει μικρή ή καθόλου επίδραση στην ποιότητα της δουλειάς του καταλογογράφου. Την ίδια στιγμή όμως μπορεί να αποτελέσει μία ευκαιρία για διόρθωση παρωχημένων ή λανθασμένων δεδομένων. Οι καταλογογράφοι καλούνται να παίξουν λοιπόν ζωτικό ρόλο στην επιλογή και εφαρμογή ενός καταλόγου νέας γενιάς, αναζητώντας τα εργαλεία που θα διασφαλίσουν και θα συμβάλλουν στην πραγματοποίηση των μακροπρόθεσμων στόχων της βιβλιοθήκης.

2.7.5 Εμπορική καταλογογράφηση (outsourcing cataloging)

Η εμπορική καταλογογράφηση είναι μία πολιτική που ακολουθείται από ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και αξίζει να μελετηθεί η επιτυχία αυτού του εγχειρήματος καθώς επηρεάζει την ποιότητα καταλογογράφησης. Ωστόσο σε έρευνα που υλοποιήθηκε από τους Libby and Caudle (1997: 559) επισημαίνεται ότι, αν και δεν αποτελεί μία ισχυρή τάση στο χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, όσες το επιχειρήσαν ήταν σε γενικές γραμμές ευχαριστημένες ως προς το αποτέλεσμα.

Το υλικό που δίνεται για εμπορική καταλογογράφηση είναι κυρίως υλικό γενικού περιεχομένου, το οποίο βρίσκεται προς επεξεργασία για πάνω από τρία έτη, αλλά και ξενόγλωσσα τεκμήρια, χαριστήρια-ενθυμήματα, οπτικοακουστικό υλικό, διατριβές, προκειμένου να αποσυμφορηθεί το υλικό που προορίζεται για εισαγωγή στη συλλογή της βιβλιοθήκης¹¹. Η απόφαση λοιπόν μίας βιβλιοθήκης να προβεί σε εμπορική καταλογογράφηση εξαρτάται από μία σειρά παραγόντων όπως το μέγεθος της συλλογής της, ο αριθμός του προσωπικού της, το πλήθος των προσκτήσεων που λαμβάνει ετησίως κ.ά.

Είναι αλήθεια ότι προκειμένου να προβεί μία βιβλιοθήκη σε εμπορική καταλογογράφηση πρέπει να ακολουθηθεί μία σειρά διαδικασιών ώστε αυτή να καταστεί επιτυχής. Ο προμηθευτής που θα επιλεγεί θα πρέπει να είναι κατάλληλος, να διαθέτει τον εξοπλισμό, το προσωπικό και τα εργαλεία που απαιτούνται για τις εν λόγω εργασίες, όταν πρόκειται για ξενόγλωσσα π.χ. τεκμήρια θα πρέπει να υπάρχει αντίστοιχη εμπειρία του προσωπικού αλλά και πρόσβαση σε εξειδικευμένα εργαλεία καταλογογράφησης.

Όταν, ωστόσο, η καταλογογράφηση ανατίθεται σε εξωτερικούς φορείς υπάρχει διάχυτη η ανησυχία ότι η ποιότητα της καταλογογράφησης μπορεί να μειωθεί. Αυτό οφείλεται στην πιθανότητα να μην χρησιμοποιηθούν επαγγελματίες καταλογογράφοι

¹¹ <https://www.loc.gov/catdir/cpsoc/catsmodes.pdf>

προκειμένου να διατηρηθεί χαμηλό κόστος. Το θετικό από την άλλη πλευρά που απορρέει απ' αυτό το εγχείρημα είναι η δυνατότητα να δοθεί προτεραιότητα στο προσωπικό της βιβλιοθήκης να ασχοληθεί με άλλες υπηρεσίες που απαιτούν την εμπειρία αυτού, όπως εμπλουτισμός και διορθώσεις των υπαρχουσών εγγραφών, εμπλουτισμός των προσκτήσεων της συλλογής και λοιπές παρεμφερείς δραστηριότητες (El-Sherbini, 2008: 81-83).

Τέλος, προτού μία βιβλιοθήκη προβεί σε ανάθεση του συνόλου ή μέρους της συλλογής της σε εξωτερικούς συνεργάτες, οφείλει να λάβει σοβαρά υπόψη μία σειρά θεμάτων, όπως το κόστος, το αποτέλεσμα στην ποιότητα του καταλόγου και στους χρήστες της, τη ροή εργασιών, το μέγεθος και το περιεχόμενο των βιβλίων που χρήζουν καταλογογράφησης. Αν λοιπόν σχεδιαστεί σωστά και μελετηθούν οι στόχοι της εμπορικής καταλογογράφησης από την αρχή καθώς και ο τρόπος υλοποίησης αυτών από την εταιρεία, μπορεί πράγματι να συνιστά μία καλή πρακτική. Για να διασφαλιστεί η επιτυχία όμως του εγχειρήματος θα πρέπει να καθορισθούν με ακρίβεια οι προς ανάθεση εργασίες, να γίνει ορθή διαπραγμάτευση των όρων του συμβολαίου και επιλογή του κατάλληλου προμηθευτή.

2.8 Σχετικές προσπάθειες – έρευνες

Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστεί αφενός το αντικείμενο της καταλογογράφησης, παρουσιάζοντας το εύρος του φάσματος στο οποίο κινείται και το σύγχρονο περιβάλλον αυτής (νέες τάσεις, προοπτικές, εργαλεία) και αφετέρου, να εστιάσει στις απόψεις των επαγγελματιών της πληροφόρησης όσον αφορά την ποιότητα της καταλογογράφησης στον χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Το υλικό τεκμηρίωσης της εργασίας αντλήθηκε από εργασίες, άρθρα και πονήματα στο πεδίο της βιβλιοθηκονομίας και της επιστήμης της πληροφόρησης που έλαβαν χώρα σε διεθνές και δευτερευόντως σε εθνικό επίπεδο.

Σημαντική ως προς το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας, ήταν η συμβολή των Καπιδάκη, Λαζαρίνη και Τοράκη (2015), οι οποίοι παρουσιάζουν τις επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις στον χώρο της επιστήμης της πληροφόρησης. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζουν τα είδη καταλογογράφησης, τα πρότυπα περιγραφής τεκμηρίων και τα σύγχρονα εργαλεία αυτής, παρέχοντας μία καθολική εικόνα του αντικειμένου της καταλογογράφησης.

Στη συνέχεια, αξίζει να αναφερθούμε στη διδακτορική διατριβή της Snow (2011), η οποία ερευνά την έννοια της «ποιότητας της καταλογογράφησης» στις βιβλιοθήκες και εξετάζει τις απόψεις των επαγγελματιών της πληροφόρησης που εργάζονται συγκεκριμένα σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Στην ερευνά της, η οποία βασίζεται σε ένα εκτενές δείγμα 296 συμμετεχόντων, διατυπώνονται προσωπικές απόψεις για την έννοια της ποιότητας καταλογογράφησης καθώς και οι απόψεις των επαγγελματιών της πληροφόρησης για τη λειτουργία των Τμημάτων Καταλογογράφησης αμερικανικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Ως προς τη μεθοδολογία για την εξαγωγή συμπερασμάτων, χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων με σκοπό να συλλεχθούν και να αναλυθούν οι απόψεις των καταλογογράφων με χρήση ερωτηματολογίου αλλά και με συνεντεύξεις, ώστε να δίνεται η δυνατότητα στους συνεντευξιζόμενους να παρέχουν επεξηγήσεις των απόψεών τους ή ακόμα και διορθώσεις. Επίσης μελετήθηκε άρθρο της Snow (2017) που ουσιαστικά αποτελεί μία σύνοψη της διδακτορικής της διατριβής με έμφαση στα βασικά σημεία αυτής.

Παράλληλα μελετήθηκαν άρθρα σχετικά με την ποιότητα καταλογογράφησης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Ένα από τα άρθρα αυτά είναι της Paiste (2003) στο οποίο και παρουσιάζεται η έννοια της ποιότητας καταλογογράφησης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες με έμφαση στις ανάγκες των χρηστών και στη διαρκή βελτίωση των υπηρεσιών. Ανάμεσα στα εργαλεία συνεχούς βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών από τις βιβλιοθήκες, σύμφωνα

με την Paiste, αναδεικνύεται η αξιολόγηση των σύγχρονων υπηρεσιών και της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας αυτών, η ανάγκη πρόληψης έναντι της θεραπείας, το κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών, η δημιουργία «κουλτούρας ποιότητας» και η διασφάλιση της συνεργασίας για την επίτευξη κοινών στόχων. Ένα ακόμα σημαντικό άρθρο υπήρξε των Sassen, Welch & Loafman (2015). Για τις ανάγκες του άρθρου διανεμήθηκε ερωτηματολόγιο στο προσωπικό του Τμήματος Εξυπηρέτησης αλλά και του Τμήματος Καταλογογράφησης της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου του Βόρειου Τέξας με ερωτήσεις για την ικανοποίηση των χρηστών από το καταλογογραφηθέν υλικό, για την ακρίβεια της πληροφορίας, αλλά και με ερωτήσεις σχετικά με την διαχείριση της βάσης δεδομένων της βιβλιοθήκης, όπως η ανάγκη συγκέντρωσης των έργων κάτω από μία πνευματική υπευθυνότητα, μία θεματική επικεφαλίδα ή μία σειρά. Στη συνέχεια μελετήθηκαν άρθρα που αφορούσαν εν γένει την ποιότητα των καταλόγων βιβλιοθηκών, όπως των Nero & He (2018), στο οποίο παρουσιάζεται η αναγκαιότητα του ελέγχου της ποιότητας του καταλόγου σε συνάρτηση με τη σπουδαιότητα συνεχούς εκπαίδευσης του προσωπικού στις σύγχρονες πρακτικές και στους κανόνες καταλογογράφησης ως προληπτικό μέτρο αποφυγής λαθών. Ενδιαφέρον επίσης παρουσίασε το άρθρο του Petrucciani (2015), στο οποίο εντοπίζονται τα προβλήματα των σύγχρονων καταλόγων και κυρίως των μεγάλων βιβλιοθηκών που διαθέτουν πλούσιο υλικό, προβλήματα που απορρέουν από την ασυμβατότητα επικοινωνίας μεταξύ του χρήστη και της γλώσσας καταλογογράφησης από το εξειδικευμένο προσωπικό, προβλήματα από πολλαπλές εγγραφές, από λανθασμένη χρήση πεδίων και υποπεδίων κ.ά. Τέλος, το άρθρο του Shaughnessy (2008) υπήρξε σημαντικό ως προς την παρουσίαση των προσεγγίσεων της έννοιας της ποιότητας (value-added approach and resource-based approach), των δυσκολιών προσδιορισμού της ποιότητας, τουλάχιστον όσον αφορά τις υπηρεσίες αλλά και των μέσων βελτίωσης αυτής με τη δημιουργία «κουλτούρας ποιότητας», όρος ο οποίος χρησιμοποιήθηκε αρχικά από την Paiste (2003: 336).

Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία – Υλοποίηση –Εφαρμογή

Στην παρούσα εργασία ερευνάται, όπως άλλωστε έχει προαναφερθεί, η ποιότητα καταλογογράφησης. Κατά μία γενική θεώρηση, έρευνα είναι κάθε προσπάθεια που αποσκοπεί στο να βρεθεί ή να ανακαλυφθεί κάτι (Δημητρόπουλος, 1994: 16). Κατά τον Moulv (1970 αναφέρεται στον Δημητρόπουλο, 1994: 16) έρευνα είναι η διαδικασία που μας οδηγεί στην ανάλυση και ερμηνεία δεδομένων, στην αξιόπιστη λύση προβλημάτων που προκύπτει έπειτα από προγραμματισμένη και συστηματική συλλογή δεδομένων, ενώ κατά την Κονετά (1977 αναφέρεται στον Δημητρόπουλο, 1994: 16) η έρευνα συνίσταται σε μία προσπάθεια που δίνει απαντήσεις σε ερωτήματα.

Η μεθοδολογία έρευνας αναφέρεται σε μεθοδολογικές προσεγγίσεις, πιο συγκεκριμένα σε μεθόδους, τεχνικές και μέσα, σύμφωνα με τις οποίες αξιοποιούνται τεχνικές που συνιστούν πρακτικούς και εξειδικευμένους τρόπους για την υλοποίηση της επιλεγμένης κάθε φορά μεθόδου. Η παρούσα έρευνα αποτελεί μία συγχρονική μελέτη, η οποία περιέχει παρατηρήσεις *διερευνητικού* είδους καθώς σκοπός είναι η διατύπωση ενός προβλήματος, εν προκειμένω ο ορισμός της ποιότητας καταλογογράφησης, προς περαιτέρω διερεύνηση και μελέτη (Δημητρόπουλος, 1994: 25). Στο πλαίσιο αυτής της έρευνας μελετάται η συμπεριφορά μίας συγκεκριμένης κατηγορίας ατόμων, δηλαδή των καταλογογράφων και δη των καταλογογράφων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, οι οποίοι αποτελούν και τον «πληθυσμό» της έρευνας. Περιέχει λοιπόν παρατηρήσεις επί ενός δείγματος από έναν ευρύτερο πληθυσμό σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή, τη στιγμή διεξαγωγής της έρευνας (Babbie, 2011: 213).

3.1 Σχέδιο εργασιών

Όσον αφορά στη διαδικασία έρευνας, αρχικά διαπιστώνεται το πρόβλημα, η απουσία δηλαδή ενός ενιαίου και συγκεκριμένου ορισμού για το τί συνιστά ποιότητα στην καταλογογράφηση και τίθεται το αντίστοιχο ερευνητικό ερώτημα. Εν συνεχεία, προχωράμε σε μία βιβλιογραφική επισκόπηση, επιχειρώντας μία ανάλυση και παρουσίαση του προβλήματος και μία συγκεκριμενοποίησή του. Αυτό συντελεί αφενός στο να διαμορφώσουμε μία πιο καθαρή εικόνα του προβλήματος ώστε να οδηγηθούμε ασφαλέστερα στη διατύπωση ερευνητικών σκοπών και ερωτημάτων και αφετέρου να ενημερωθούμε σχετικά με ανάλογες έρευνες που έχουν διεξαχθεί επί του θέματος. Επιπροσθέτως, με την επισκόπηση της βιβλιογραφίας αποσκοπούμε στο να εισάγουμε τον αναγνώστη στο ζήτημα που μελετάμε, προσφέροντας τη συνολική εικόνα, ει δυνατό, του

περιβάλλοντος καταλογογράφησης. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας παρουσιάζονται τα εργαλεία και οι παράμετροι που επηρεάζουν και γενικότερα καθορίζουν την ποιότητα της καταλογογράφησης, σύμφωνα με τις απόψεις των επαγγελματιών του χώρου. Έπειτα σχεδιάζεται η καθαυτό έρευνα, επιλέγοντας τις ειδικές μεθόδους και το κατάλληλο δείγμα. Εν προκειμένω, επιλέχθηκε η δειγματοληπτική έρευνα, η οποία ενδείκνυται για έρευνες διερευνητικού και περιγραφικού είδους και η οποία χρησιμοποιείται σε έρευνες που έχουν ως μονάδες ανάλυσης μεμονωμένους ανθρώπους και κατ' επέκταση μας βοηθάει να συλλέξουμε δεδομένα για να περιγράψουμε έναν πληθυσμό αρκετά μεγάλο. Η δειγματοληπτική έρευνα αποτελεί μία καλή μέθοδο για τη συλλογή δεδομένων από ένα σύνολο ερωτώμενων που δεν είναι δυνατό να παρατηρηθεί άμεσα (Babbie, 2018: 454). Έπειτα συλλέξαμε τα δεδομένα, τα οποία και προσπαθήσαμε να αναλύσουμε, να ερμηνεύσουμε και να αξιολογήσουμε. Ολοκληρώνοντας, προχωρήσαμε στην εξαγωγή συμπερασμάτων βασιζόμενοι στα ως άνω δεδομένα.

3.2 Συγκρότηση δείγματος

Σημαντικό στάδιο της έρευνας αποτέλεσε η συγκρότηση του δείγματος. Το δείγμα ουσιαστικά αποτελεί έναν περιορισμένο αριθμό ατόμων που συμμετέχουν σε μία έρευνα. Είναι ένα αντιπροσωπευτικό μέρος του «πλήθους», το οποίο αποτελεί την ευρύτερη ομάδα ερωτώμενων. Όσο μεγαλύτερο είναι το δείγμα τόσο πιο αντιπροσωπευτικό θα είναι για το «πλήθος» που προσδιορίζει (Hill, O'Sullivan and O'Sullivan, 2003: 91). Το «πλήθος» καθορίζεται από τον ερευνητή και οριοθετείται από το πρόβλημα που μελετάται. Κατά την δειγματοληψία, τη διαδικασία δηλαδή επιλογής δείγματος, επιλέγεται ένας αριθμός ατόμων που είναι ή τουλάχιστον μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικός του πλήθους από το οποίο προέρχεται (Δημητρόπουλος, 1994: 47). Η επιστημονικά ορθή προσέγγιση δειγματοληψίας για επιλογή δείγματος πιθανοτήτων είναι η λεγόμενη τυχαία δειγματοληψία, η οποία οδηγεί και στην εξαγωγή ενός τυχαίου δείγματος. Τυχαίο δείγμα είναι ο όρος που χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει ένα δείγμα που δεν επιλέγεται στην τύχη αλλά προκύπτει ως αποτέλεσμα μιας διαδικασίας στην οποία κάθε μέλος του πλήθους έχει την ίδια πιθανότητα να επιλεγεί στο δείγμα βάσει της θεωρίας των πιθανοτήτων (Δημητρόπουλος, 1994: 49).

Εν προκειμένω, το δείγμα αποτελείται από εργαζόμενους ως καταλογογράφοι σε ακαδημαϊκά ιδρύματα. Η αποστολή του ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις των εργαζόμενων σε Τμήματα Καταλογογράφησης Βιβλιοθηκών διαφόρων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων της χώρας εντοπίστηκαν, βάσει της ιδιότητάς τους, όπως αυτή περιγράφεται στην ιστοσελίδα της

εκάστοτε ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης (βιβλιοθηκονόμος, καταλογογράφος, προϊστάμενος τμήματος καταλογογράφησης), θέτοντας με τον τρόπο αυτό το δειγματοληπτικό πλαίσιο της έρευνας και στη συνέχεια στάλθηκαν τα ερωτηματολόγια μαζί με ένα συνοδευτικό κείμενο για το θέμα τα εργασίας, τον σκοπό της έρευνας, το φορέα υπό την αιγίδα του οποίου διεξάγεται, διαβεβαιώνοντας για τη διατήρηση της ανωνυμίας των ερωτώμενων.

Οι Βιβλιοθήκες των Πανεπιστημίων που συμμετείχαν στην έρευνα είναι οι ακόλουθες: Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών, Ιατρική και Οδοντιατρική Σχολή Αθηνών, Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαιδευσεως, ΤΕΦΑΑ, Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Κεντρική Βιβλιοθήκης Αρχιτεκτονικής Σχολής, Σχολή Καλών Τεχνών, Χαροκόπειο, Νομική Σχολή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Πανεπιστήμιο Κρήτης (Κεντρική Βιβλιοθήκη Ρεθύμνου και Ηρακλείου), Τμήμα Φυσικής και Πληροφορικής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου, Τμήμα Φυσικής Πατρών, Κέντρο Πληροφόρησης και Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Πατρών, Βιβλιοθήκη κα Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, ΤΕΙ Ηπείρου και Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να διευκρινιστεί ότι η Βιβλιοθήκη της Βουλής προστέθηκε με το σκεπτικό ότι ετησίως εξυπηρετεί αρκετούς φοιτητές κυρίως από τον χώρο των νομικών και πολιτικών επιστημών.

Το ποσοστό απόκρισης ήταν αρκετά υψηλό (έφτασε τις 80 απαντήσεις σε ένα σύνολο 200 περίπου emails) λαμβάνοντας υπόψη το εξειδικευμένο δείγμα (απευθυνόταν αποκλειστικά σε καταλογογράφους των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών) αλλά και τη δυσμενή χρονική συγκυρία, καθώς λόγω της πανδημίας οι βιβλιοθήκες είτε παρέμεναν κλειστές είτε εξυπηρετούσαν μέσω ηλεκτρονικής επικοινωνίας και μάλιστα κατά προτεραιότητα. Το σχετικά υψηλό ποσοστό απόκρισης μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι το ενδεχόμενο εμφάνισης σφάλματος είναι χαμηλό. Το εν λόγω ερωτηματολόγιο διακινήθηκε τον Ιανουάριο του 2021 και πιο συγκεκριμένα το διάστημα από 8-24 Ιανουαρίου.

3.3 Συλλογή δεδομένων

Το ερωτηματολόγιο είναι ένα οργανωμένο σύνολο ερωτήσεων, που καλύπτει τους σκοπούς που τίθενται για την εκάστοτε έρευνα και στις οποίες οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν, συνθέτοντας έναν τρόπο γραπτής επικοινωνίας μεταξύ ερευνητή και υποκειμένου (Δημητρόπουλος, 1994: 92). Ένα ερωτηματολόγιο στηρίζεται στην ζήτηση – ερώτηση και στην απόδοση – απάντηση. Πρέπει να ακολουθεί όλους τους κανόνες

εννοιολογικής ακρίβειας, ευκρίνειας, κατανόησης, τους γραμματικούς, συντακτικούς και νοητικούς συλλογιστικούς υπολογισμούς (Ελευθεριάδης, 1991: 77). Σχεδιάζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να αντλεί πληροφορίες που χρησιμεύουν στην ανάλυση.

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας στο πλαίσιο της δειγματοληπτικής έρευνας χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς. Η σύνταξη του εν λόγω ερωτηματολογίου στηρίχθηκε στους στόχους της έρευνας και το περιεχόμενό του ευθυγραμμίστηκε με τους ειδικούς σκοπούς της όλης προσπάθειας. Κατασκευάστηκε με γνώμονα τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων που κλήθηκαν να το συμπληρώσουν, το μορφωτικό τους υπόβαθρο, την έκταση των γνώσεων τους επί του θέματος, την εμπειρία τους σε τέτοιες διαδικασίες ώστε να είναι σε θέση να απαντήσουν. Στη σύνταξή του έγινε προσπάθεια να ακολουθηθεί ο «νόμος της οικονομίας», να είναι δηλαδή σύντομο, απλό και εύληπτο, αποφεύγοντας τις μακροσκελείς και πολύπλοκες ερωτήσεις. Έγινε προσπάθεια οι ερωτήσεις να διατυπωθούν με σαφήνεια, αποφεύγοντας τις διφορούμενες ερωτήσεις. Ζητούμενο ήταν βεβαίως να υπάρξει η μεγαλύτερη δυνατή ανταπόκριση των υποκειμένων (υψηλό ποσοστό απόκρισης) και για το λόγο αυτό προτάθηκε η σαφήνεια των ερωτήσεων, ο περιορισμένος χρόνος που απαιτείτο για την συμπλήρωσή του και η μη παραβίαση της ανωνυμίας των ερωτώμενων, δηλαδή προσπάθεια να μην ταυτιστούν οι απαντήσεις του εκάστοτε ερωτώμενου με το ακαδημαϊκό ίδρυμα εργασίας του (Δημητρόπουλος, 1994: 97-98).

Αρχικά, λοιπόν κατασκευάστηκε το ερωτηματολόγιο το οποίο υλοποιήθηκε με το πρόγραμμα Google Forms που επελέγη λόγω των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει. Όσον αφορά το Google Forms, πρόκειται για ένα δωρεάν και εύχρηστο εργαλείο, με δυνατότητα να δημιουργεί ο ερευνητής εύκολα και γρήγορα ερωτήσεις. Τα δεδομένα συγκεντρώνονται και αποθηκεύονται ώστε να μπορούν να επεξεργαστούν σε δεύτερο χρόνο. Το περιβάλλον είναι φιλικό τόσο για τον ερευνητή όσο και για τον ερωτώμενο. Ωστόσο δυσκολίες εντοπίστηκαν κατά την επεξεργασία των γραφημάτων κυρίως σε ερωτήσεις που επιδέχονταν περισσότερες των μία απαντήσεων αλλά και σε ερωτήσεις κλίμακας διαβάθμισης Likert.

Στη σύνταξη του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου επιλέχθηκαν κυρίως ερωτήσεις κλειστού τύπου. Μαζί δηλαδή με τις ερωτήσεις δίνονταν και μία σειρά απαντήσεων, από τις οποίες ο ερωτώμενος καλούνταν να επιλέξει μία ή ενίοτε και περισσότερες απαντήσεις. Οι κλειστού τύπου ερωτήσεις, οι οποίες και αποτέλεσαν το κύριο μέρος αυτού του ερωτηματολογίου, είναι αρκετά δημοφιλείς στις δειγματοληπτικές έρευνες. Τα πλεονεκτήματα των κλειστού τύπου ερωτήσεων είναι ότι οι ερωτώμενοι είναι εύκολο να

απαντήσουν καθώς οι προτεινόμενες απαντήσεις δεν είναι δικές τους αλλά τους δίνονται έτοιμες από τον ερευνητή και για το λόγο αυτό καθίστανται πιο ελκυστικές στον ερωτώμενο. Επίσης, με τον τρόπο αυτό υπερκεράζεται και το πρόβλημα του να μην γνωρίζει ο ερωτώμενος τι ακριβώς να απαντήσει σε μία ανοικτού τύπου ερώτηση. Από πλευράς του ερευνητή στις δειγματοληπτικές έρευνες είναι πιο εύκολη η ταξινόμηση και άρα η επεξεργασία δεδομένων καθώς προσφέρουν μεγαλύτερη ομοιογένεια απαντήσεων. Επιπροσθέτως, το πρόβλημα της ερμηνείας των απαντήσεων δεν υπάρχει εφόσον αυτές έχουν εκ των προτέρων οριστεί από τον ερευνητή. Ωστόσο, δεν απουσιάζουν τα μειονεκτήματα και από αυτού του είδους τις ερωτήσεις. Καταρχάς, εφόσον οι επιλογές των απαντήσεων ορίζονται από τον ερευνητή, είναι πιθανόν καμία να μην αντιπροσωπεύει τον ερωτώμενο, λειτουργώντας με τον τρόπο αυτό περιοριστικά και δεσμευτικά. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα που ο ερευνητής παραβλέπει ορισμένες σημαντικές απαντήσεις, πιθανόν να δημιουργείται σύγχυση στον ερωτώμενο. Για το λόγο αυτό συνετό είναι οι απαντήσεις να διέπονται από πληρότητα περιεχομένου με πρόταξη όλων των πιθανών απαντήσεων, κάτι το οποίο επιχειρήθηκε στο παρόν ερωτηματολόγιο με την προσθήκη της κατηγορίας, «Άλλο (παρακαλώ προσδιορίστε:.....)», όπου αυτό κρίθηκε απαραίτητο (Babbie, 2018: 455-456). Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι οι κλειστού τύπου ερωτήσεις όσο αντιπροσωπευτικές και αντικειμενικές και αν είναι, δεν μπορούν να είναι πλήρεις, παρά καθοδηγητικές και περιοριστικές στο σύνολό τους, την κρίση και ευθύνη των οποίων έχει ο ερευνητής (Ελευθεριάδης, 1991: 81).

Ειδικότερα, στο εν λόγω ερωτηματολόγιο, ανάμεσα στις ερωτήσεις κλειστού τύπου υπάρχουν διχοτομικές ερωτήσεις (ναι-όχι) και ερωτήσεις κλίμακας διαβάθμισης πέντε σημείων για την αποτύπωση ποσοτικών δεδομένων. Οι ερωτήσεις διαβαθμισμένης κλίμακας δε διαθέτουν αριθμητικές τιμές αλλά φέρουν ένα όνομα που υποδηλώνει την ανάλογη θέση σε μία κλίμακα (πολύ σημαντικό, σημαντικό, αρκετά σημαντικό, λίγο σημαντικό). Η κλίμακα, όπως λέγεται, Likert, είναι εύκολη στην κατασκευή της και ταυτόχρονα αξιόπιστη, αφού οι εναλλακτικές τοποθετήσεις είναι συνήθως πέντε. Ο χώρος χρησιμοποιείται αποτελεσματικά ενώ οι ερωτώμενοι συμπληρώνουν ένα σύνολο ερωτήσεων πιο γρήγορα από ό,τι θα επέτρεπαν άλλες μορφές. Παρόλα αυτά, η συγκεκριμένη μορφή ερωτήσεων ενέχει κάποιους εγγενείς κινδύνους, για παράδειγμα η μορφή των ερωτήσεων πίνακα μπορεί να προκαλέσει ένα μοτίβο απαντήσεων στους ερωτώμενους, να τους δημιουργηθεί λ.χ. η τάση να συμφωνήσουν με όλες τις δηλώσεις (Babbie, 2018: 467-468). Σημαντικό επίσης μειονέκτημα είναι η ενδεχόμενη ανισότητα μεταξύ των διαστημάτων/σημείων κλίμακας που χρησιμοποιούνται. Τέλος, αξιοποιήθηκαν και οι προϋποθετικές ερωτήσεις, μία σειρά δηλαδή

ερωτήσεων για ένα συγκεκριμένο ζήτημα. Με τον όρο προϋποθετική εννοούμε το κατά πόσο κάποιος θα απαντήσει σε μία ερώτηση εξαρτάται από την απάντηση που έδωσε στην προηγούμενη της σειράς, διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό το έργο των ερωτώμενων γιατί δεν καλούνται να απαντήσουν σε ερωτήσεις που δεν τους αφορούν (Babbie, 2018: 464-465).

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει και μία ερώτηση ανοικτού τύπου. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου είναι αυτές στις οποίες οι απαντήσεις διαμορφώνονται και συμπληρώνονται από τον ίδιο τον ερωτώμενο και χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστο για τη συλλογή ποιοτικών δεδομένων, σε αντίθεση με τις κλειστού τύπου ερωτήσεις που συλλέγουν ποσοτικά δεδομένα. Η επιλογή ωστόσο τέτοιου τύπου ερωτήσεων περιορίστηκε σε μία, η οποία ήταν και μη υποχρεωτική, καθώς απαιτεί μεγαλύτερη προσπάθεια και συνεπώς περισσότερο χρόνο προκειμένου να απαντηθεί από τον ερωτώμενο, κάτι το οποίο πιθανόν να λειτουργήσει αποτρεπτικά στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Πλεονέκτημα των ανοικτού τύπου ερωτήσεων είναι ότι αφήνουν στο υποκείμενο μεγάλη ελευθερία διατύπωσης ως προς το περιεχόμενο της απάντησης, χωρίς να περιορίζεται από τις εναλλακτικές λύσεις που εμείς προτείνουμε. Ωστόσο, με τις ανοικτού τύπου ερωτήσεις παρουσιάζονται ενίοτε προβλήματα κατά το στάδιο της επεξεργασίας και ανάλυσης των δεδομένων καθώς ο ερευνητής καλείται να ταξινομήσει αόριστες και ασαφείς απαντήσεις ή να ερμηνεύσει διφορούμενες διατυπώσεις. Στο σημείο αυτό ελλοχεύει και ο κίνδυνος παρανόησης ή μεροληψίας από μέρους του ερευνητή.

Το εν λόγω ερωτηματολόγιο διαθέτει ενότητες, με στόχο να βοηθηθεί ο ερωτώμενος να κατανοήσει καλύτερα τη δομή του καθιστώντας το ταυτόχρονα λιγότερο χαοτικό. Αρχικά, προτάσσονται οι δημογραφικές ερωτήσεις ώστε να μπορούμε να δούμε τι πιστεύουν διαφορετικές κατηγορίες ανθρώπων για τα υπό εξέταση ζητήματα. Αφορά σε *προσωπικές πληροφορίες* και περιλαμβάνει τρεις ερωτήσεις κλειστού τύπου προκειμένου να σκιαγραφηθεί το προφίλ του ερωτώμενου, να εξακριβωθεί δηλαδή

- το φύλο
- η ηλικιακή ομάδα
- η ιδιότητα, η θέση που κατέχει στη βιβλιοθήκη

Η δεύτερη ενότητα σχετίζεται με τα *χαρακτηριστικά των καταλογογράφων* που συμμετέχουν στην έρευνα. Αποτελείται από πέντε ερωτήσεις κλειστού τύπου, η μία εκ των οποίων είναι «δихοτομικής» απάντησης (ναι/όχι), ενώ στην ερώτηση για τον τίτλο σπουδών,

προκειμένου να περιληφθούν όλες οι πιθανές απαντήσεις προστέθηκε η κατηγορία «Άλλο». Εν προκειμένω, εξετάζεται το επαγγελματικό/θεωρητικό προφίλ των συμμετεχόντων

- τίτλος σπουδών
- συμμετοχή σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης
- εμπειρία, η οποία σχετίζεται τόσο με τον αριθμό των πολιτιστικών οργανισμών στους οποίους έχουν απασχοληθεί όσο και με το χρόνο προϋπηρεσίας

Στην τρίτη ενότητα περιλαμβάνονται ερωτήσεις σχετικές με την *ποιότητα καταλογογράφησης* και γίνεται προσπάθεια να προσδιοριστεί η έννοια της ποιότητας και ταυτόχρονα μέσω της συγκέντρωσης και ανάλυσης των δεδομένων, να καθοριστούν και να ιεραρχηθούν τα εργαλεία και τα μέσα που συνεπικουρούν σ' αυτή. Ειδικότερα, η ενότητα αυτή περιλαμβάνει έντεκα ερωτήσεις, μία εκ των οποίων είναι ανοικτού τύπου ώστε οι ερωτώμενοι να διατυπώσουν τον δικό τους ορισμό περί ποιότητας στην καταλογογράφηση. Από τις κλειστού τύπου ερωτήσεις μία είναι επιλογής, τρεις «δихοτομικής» απάντησης, μία προϋποθετική πολλαπλής επιλογής και τέλος σε πέντε ερωτήσεις χρησιμοποιείται η κλίμακα Likert.

3.4 Τρόπος διεξαγωγής της έρευνας

Ως προς τον τρόπο διεξαγωγής της έρευνας αυτή υλοποιήθηκε, όπως προαναφέρθηκε, μέσω διαδικτύου. Η διαδικτυακή έρευνα επιλέχθηκε γιατί φέρει υψηλά ποσοστά απόκρισης και ταυτόχρονα έχει πολύ μικρό κόστος. Δίνεται επίσης η δυνατότητα ολοκλήρωσης της έρευνας από κατόχους συσκευών smartphone αντί της χρήσης υπολογιστή, διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό τους συμμετέχοντες (Babbie, 2018: 499-500). Σε σχέση άλλωστε με τις πρόσωπο με πρόσωπο συνεντεύξεις τα ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς είναι πιο φθηνά και πιο γρήγορα. Ωστόσο οι συνεντεύξεις παρουσιάζουν υψηλότερο ποσοστό απόκρισης. Εν κατακλείδι, για την εν λόγω έρευνα επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο γιατί το δείγμα ήταν αφενός ένα εξειδικευμένο κοινό (οι καταλογογράφοι) αφετέρου σχετικά ευρύ για να μπορέσουμε να εξάγουμε αξιόπιστα και αντιπροσωπευτικά συμπεράσματα μέσω των πρόσωπο με πρόσωπο συνεντεύξεων. Οι δειγματοληπτικές έρευνες εν γένει καθιστούν εφικτή τη χρήση μεγάλων και σχετικά μεγάλων δειγμάτων και ενδείκνυνται τόσο για ερμηνευτικές όσο και για περιγραφικές αναλύσεις. Υπό μία έννοια είναι σχετικά ευέλικτες, επιτρέποντας να υποβάλουμε πολλά ερωτήματα για ένα ορισμένο ζήτημα, δίνοντας σημαντική ευελιξία στις αναλύσεις. Από την άλλη πλευρά, η υποχρέωση για τυποποίηση στις δειγματοληπτικές έρευνες φαίνεται να οδηγεί σε στρίμωγμα των δεδομένων σε γενικές

κατηγορίες. Υπ' αυτή την έννοια μοιάζουν σχετικά επιφανειακές όταν καλύπτουν σύνθετα ζητήματα και είναι από πολλές απόψεις άκαμπτες (Babbie, 2018: 502-506).

Εν συνεχεία υλοποιήθηκε η συλλογή και η επεξεργασία των δεδομένων με αξιοποίηση και παρουσίαση των αποτελεσμάτων έρευνας σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό και στόχο. Προχωρήσαμε λοιπόν στην ποσοτική ανάλυση δεδομένων, η οποία ήταν η πλέον ενδεδειγμένη για την έρευνά μας, μετατρέψαμε δηλαδή τα δεδομένα σε αριθμητική μορφή και τα υποβάλαμε σε στατιστικές αναλύσεις. Η ποσοτική ανάλυση, παρόλες τις αδυναμίες της, μπορεί να καταστεί εργαλείο κοινωνικής αλλαγής και να είναι ωφέλιμη εφόσον υλοποιείται με ακρίβεια (Babbie, 2018: 717).

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από την έρευνα έφεραν ενδιαφέροντα αποτελέσματα σχετικά με τις αντιλήψεις των ακαδημαϊκών καταλογογράφων για την ποιοτική καταλογογράφηση. Έγινε προσπάθεια να απαντηθούν οι ερευνητικές ερωτήσεις, χρησιμοποιώντας τα ευρήματα από την ανάλυση δεδομένων και επιχειρήθηκε μία περαιτέρω συζήτηση για ορισμένα από τα θέματα που ανέκυψαν μέσα από αυτή τη διαδικασία. Πολλές από τις απαντήσεις υπέδειξαν τη σημασία των τεχνικών λεπτομερειών μίας βιβλιογραφικής εγγραφής στους ορισμούς της ποιότητας καταλογογράφησης, προτάσσοντας την αναγκαιότητα τήρησης των κανόνων και των προτύπων. Όσον αφορά στα αποτελέσματα της ποιοτικής καταλογογράφησης, εξέχουσα θέση έχει επίσης η ικανοποίηση των χρηστών, με διασφάλιση αρκετών σημείων πρόσβασης, με έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση αλλά και με ικανοποίηση των αιτημάτων και με εν γένει επίγνωση των αναγκών τους.

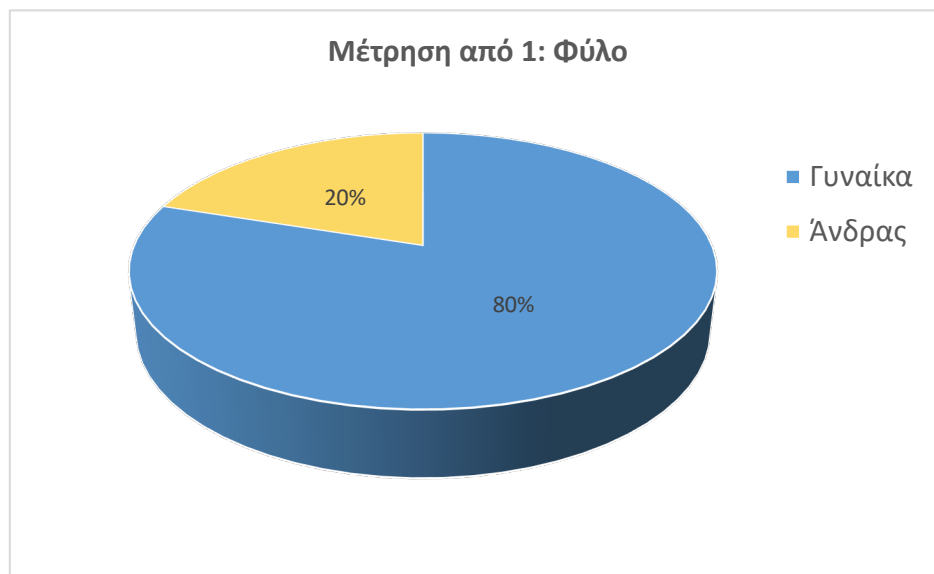
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα-Ευρήματα

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται και αναλύονται τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων προκειμένου να δοθούν απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας. Παρουσιάζονται λοιπόν τα επιτεύγματα της έρευνας με ομαδοποίηση των ερωτημάτων σε ενότητες ώστε τα αποτελέσματα να γίνουν πιο εύληπτα και κατανοητά από τον αναγνώστη.

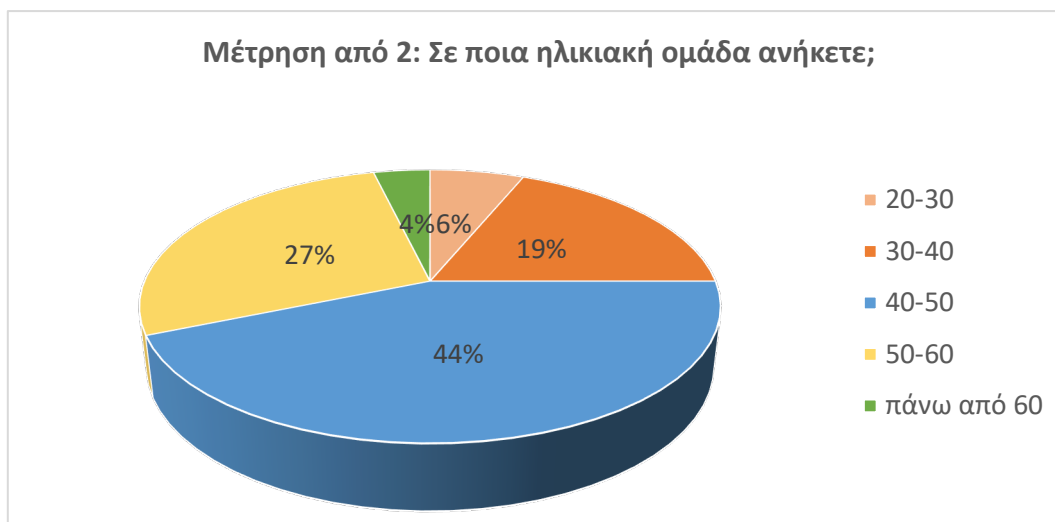
4.1 Αναλυτική παρουσίαση αποτελεσμάτων

Ερωτήσεις 1-3

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει στο πρώτο μέρος του ερωτήσεις δημογραφικού χαρακτήρα, οι οποίες και συνηθίζεται να βρίσκονται στην πλειονότητα των ερωτηματολογίων. Και οι τρεις ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν στο φύλο, στην ηλικία αλλά και στην ιδιότητα του ερωτώμενου είναι κλειστού τύπου. Τα δεδομένα που προκύπτουν δίνουν μία εικόνα των συμμετεχόντων, αποδίδοντας σταθερά χαρακτηριστικά και μας διευκολύνουν στη διαδικασία ανάλυσης των δεδομένων.

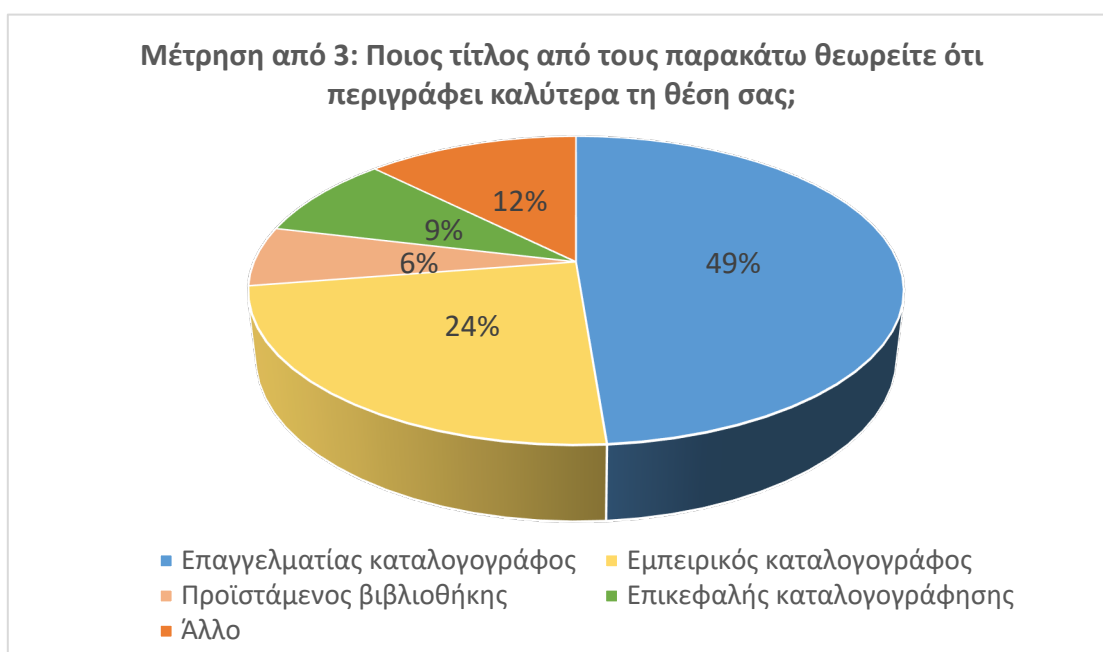

Σχήμα 1: Φύλο δείγματος

Σχήμα 2: Ηλικιακή ομάδα δείγματος

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το 80% όσων ανταποκρίθηκαν στο ερωτηματολόγιο είναι γυναίκες και το υπόλοιπο 20% άνδρες, συνεχίζοντας την «παράδοση» των βιβλιοθηκών ως γυναικοκρατούμενων επαγγελματικά χώρων. Η πλειονότητά τους ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 40-50 με ποσοστό 44%, ενώ ακολουθεί η ηλικία των 50-60 με ποσοστό 27% και εν συνεχεία των 30-40 με 19% αντίστοιχα. Οι ηλικίες των 20-30 αγγίζουν μόλις το 6%, το οποίο πιθανόν να οφείλεται σε μείωση των προσλήψεων κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών. Τέλος, το μικρότερο ποσοστό σημειώνει η ηλικιακή ομάδα άνω των 60 (4%).

Σχήμα 3: Τίτλος θέσης των ερωτώμενων

Σύμφωνα με την ερώτηση 3, από τους ερωτώμενους το 49% είναι επαγγελματίες καταλογογράφοι και το 24% εμπειρικοί. Επομένως εντοπίζεται κατά προσέγγιση και το

ποσοστό που δε διαθέτει τίτλο σπουδών στο συγκεκριμένο αντικείμενο. Ακολουθεί ένα 9% ως επικεφαλής καταλογογράφοι και ένα 6% ορίζεται ως προϊστάμενοι βιβλιοθήκης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο συσχετισμός της ηλικιακής ομάδας με τον τίτλο σπουδών των ερωτώμενων (βλ. ερώτηση 4), ο οποίος οδηγεί στα ακόλουθα συμπεράσματα: όσοι απασχολούνται σε βιβλιοθήκες και ανήκουν στις ηλικιακές ομάδες των 20-30 και 30-40 διαθέτουν, εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων, τίτλο σπουδών στον τομέα της Βιβλιοθηκονομίας και της Επιστήμης της Πληροφόρησης. Αυτό συνηγορεί στο γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται προσλήψεις εξειδικευμένου προσωπικού στις βιβλιοθήκες με ολοκλήρωση σπουδών στο συγκεκριμένο αντικείμενο. Η ηλικιακή ομάδα 40-50, η οποία έδωσε και τα υψηλότερα ποσοστά απόκρισης, στη συντριπτική της πλειοψηφία διαθέτει επίσης πτυχίο, μεταπτυχιακό και σε κάποιες περιπτώσεις διδακτορικό τίτλο σπουδών στη Βιβλιοθηκονομία. Η αμέσως επόμενη ηλικιακή ομάδα των 50-60 είναι κάτοχοι στην πλειονότητα τους αντίστοιχου πτυχίου, ωστόσο διαπιστώνουμε ότι διαθέτουν πτυχία και σε άλλα αντικείμενα. Τέλος, οι άνω των 60 διαθέτουν πτυχία από διαφορετικά θεματικά πεδία. Το τελευταίο δεδομένο σχετίζεται με το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια παρελθόντων ετών συνηθίζονταν να απασχολούνται σε βιβλιοθήκες άνθρωποι άλλων ειδικοτήτων.

Ερώτηση 4

Η ερώτηση 4, μία κλειστού τύπου ερώτηση, αφορά στο υπόβαθρο των εργαζομένων στο αντικείμενο της καταλογογράφησης. Στην ερώτηση αυτή οι συμμετέχοντες σημειώνουν τον τίτλο σπουδών τους σε προπτυχιακό, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό επίπεδο.

Σχήμα 4: Τίτλοι σπουδών

Το προφίλ των ερωτώμενων καθώς και το υπόβαθρό τους, κατά πόσο δηλαδή έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές του σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο αντικείμενο εργασίας τους, μας βοηθάει να εξάγουμε συμπεράσματα για τα κριτήρια τους στο βασικό ερευνητικό ερώτημα, στο πώς ορίζεται από τους ίδιους η ποιότητα καταλογογράφησης, στο οποίο και θα αναφερθούμε παρακάτω (ερώτηση 9) αλλά και στους παράγοντες που καθορίζουν την ποιότητα αυτής (ερωτήσεις 15-19).

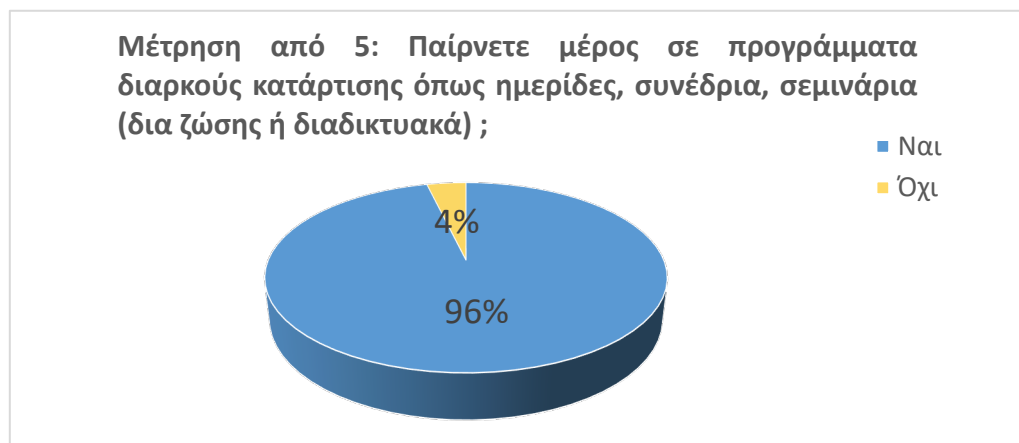
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα το 57% διαθέτει πτυχίο Βιβλιοθηκονομίας και Επιστήμης της Πληροφόρησης, ενώ ιδιαίτερα ενθαρρυντικό είναι ότι το 20% των συμμετεχόντων έχει ολοκληρώσει και σχετικές μεταπτυχιακές σπουδές. Ένα 3% διαθέτει και διδακτορικό τίτλο σπουδών. Το ποσοστό αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί και από το γεγονός ότι μέχρι πρότινος τον εν λόγω τίτλο σπουδών μπορούσαν να τον αποκτήσουν οι ενδιαφερόμενοι μόνο από το αντίστοιχο τμήμα του Ιονίου Πανεπιστημίου. Ένα, όχι αμελητέο ποσοστό, είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού και διδακτορικού άλλων τμημάτων, 4% και 3% αντίστοιχα, ενώ στο 1% κινείται το ποσοστό όσων έχουν αποφοιτήσει από άλλες σχολές (ΑΕΙ

ή ΤΕΙ) και τέλος ιδιαιτέρως χαμηλός είναι ο αριθμός των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Βάσει των απαντήσεων σ' αυτή την ερώτηση είναι ενθαρρυντικό ότι στις βιβλιοθήκες και δη στο Τμήμα Καταλογογράφησης απασχολούνται στη συντριπτική τους πλειοψηφία άνθρωποι με σπουδές στο συγκεκριμένο αντικείμενο είτε σε προπτυχιακό είτε σε μεταπτυχιακό είτε ακόμα και σε διδακτορικό επίπεδο. Συμπληρωματικά μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι άνθρωποι με σπουδές στο εν λόγω αντικείμενο επιδεικνύουν μεγαλύτερη ευαισθησία σε έρευνες που υλοποιούνται στον τομέα αυτό, τεκμηριώνοντας με τον τρόπο αυτό τον σχετικά υψηλό βαθμός απόκρισης στην έρευνα. Από τα παραπάνω, συνάγεται ότι το δείγμα μας είναι κατάλληλο και η έρευνα επομένως καθίσταται αξιόπιστη.

Ερωτήσεις 5-6

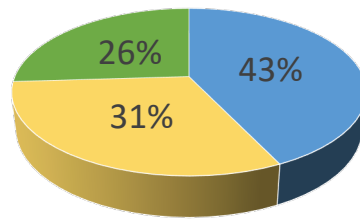
Συνεχίζουμε με τις ερωτήσεις 5 και 6, οι οποίες είναι επίσης κλειστού τύπου. Η ερώτηση 5 μάλιστα είναι προϋποθετική και τίθεται αρχικά το ερώτημα αν οι συμμετέχοντες λαμβάνουν μέρος σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης όπως ημερίδες, συνέδρια, σεμινάρια (δια ζώσης ή διαδικτυακά).

Σχήμα 5: Συμμετοχή σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης

Η συντριπτική πλειοψηφία, σε ποσοστό 96% απάντησε ΝΑΙ ενώ μόνο ένα 4% απάντησε ΌΧΙ. Αυτό είναι ιδιαιτέρως ενθαρρυντικό καθώς καταδεικνύει ότι υπάρχει κινητικότητα στον χώρο και οι εργαζόμενοι στην καταλογογράφηση ενδιαφέρονται και συνάμα φροντίζουν να ενημερώνονται για τις εξελίξεις στο πεδίο αυτό. Συνεπώς παρακολουθούν τα καινούργια εργαλεία και τις νέες τάσεις στον τομέα της Επιστήμης της Πληροφόρησης κάτι που τους επιτρέπει να έχουν πιο ολοκληρωμένη και σαφή εικόνα για το περιβάλλον της καταλογογράφησης.

Μέτρηση από 6: Αν απαντήσατε ναι στην προηγούμενη ερώτηση σημειώστε πόσο συχνά, κατά μέσο όρο, παρακολουθείτε συνέδρια ή σεμινάρια.

- συχνά (περίπου μία φορά το χρόνο)
- πολύ συχνά (τρεις ή περισσότερες φορές το χρόνο)
- όχι συχνά (έχω παρακολουθήσει στο παρελθόν αλλά δε συνηθίζω να παρακολουθώ σε τακτική βάση)

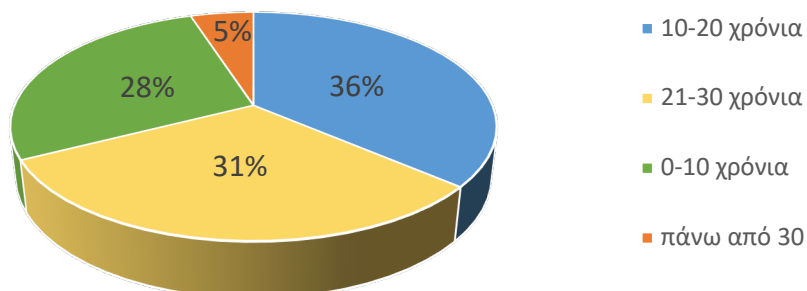
Σχήμα 6: Μέσος όρος συμμετοχής σε σεμινάρια/συνέδρια

Συγκεκριμένα, ένα ποσοστό 43% δηλώνει ότι συμμετέχει σε σεμινάρια μία φορά τουλάχιστον το χρόνο, το 31% τρεις ή και περισσότερες φορές ετησίως, ενώ στον αντίποδα, μόνο το 26% δε συνηθίζει να παρακολουθεί σε τακτική βάση τέτοιου είδους δράσεις. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το ερωτηματολόγιο απευθύνεται σε εργαζόμενους δημόσιων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, εικάζουμε ότι υπάρχει μία σχετική ευελιξία ως προς τη συμμετοχή τους σε τέτοιου είδους δράσεις.

Ερώτηση 7-8

Οι κλειστού τύπου ερωτήσεις: «Πόσο καιρό εργάζεστε ως καταλογογράφος;» και «Σε πόσους πληροφοριακούς οργανισμούς έχετε εργαστεί;» έρχονται να συμπληρώσουν την εικόνα των συμμετεχόντων με την προσθήκη αυτών των επιπλέον χαρακτηριστικών.

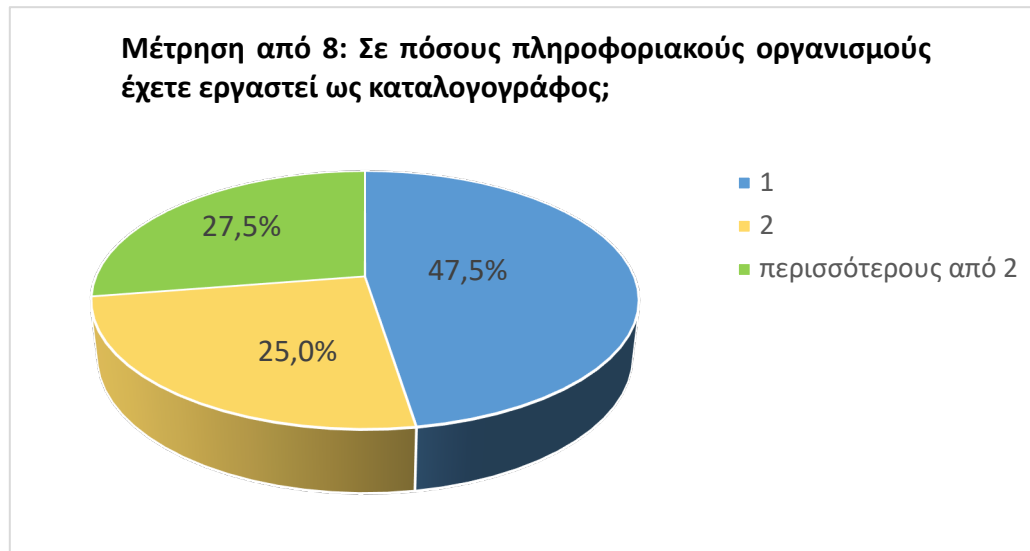
Μέτρηση από 7: Πόσο καιρό εργάζεστε ως καταλογογράφος;

Σχήμα 7: Διάρκεια εργασίας του δείγματος

Η πλειονότητα των ανθρώπων σε ποσοστό 36% εργάζεται 10-20 χρόνια και στα ίδια περίπου επίπεδα κινείται και το ποσοστό των ανθρώπων (31%) που εργάζεται σε πληροφοριακούς οργανισμούς 21-30 χρόνια. Σε ποσοστό 28% εργάζονται 0-10 χρόνια ενώ μόλις το 5% εργάζεται πάνω από 30 χρόνια.

Ακολουθούν τα ποσοστά με τον αριθμό των πληροφοριακών οργανισμών στους οποίους έχουν απασχοληθεί οι καταλογογράφοι.

Σχήμα 8: Αριθμός πληροφοριακών οργανισμών

Το 47,5% έχει εργαστεί σε έναν μόνο φορέα, ακολουθεί το ποσοστό 27,5% που αντιστοιχεί στους καταλογογράφους που έχουν εργαστεί σε περισσότερους από 2 και τέλος το 25% των ανθρώπων που έχουν εργαστεί σε δύο πληροφοριακούς οργανισμούς. Εντυπωσιακή είναι η χαμηλή κινητικότητα που παρατηρείται στον κλάδο, κάτι το οποίο μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι οι βιβλιοθήκες στις οποίες εργάζονται είναι δημόσιες. Αν συνδυαστεί μάλιστα με τα δεδομένα των ετών προϋπηρεσίας που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενη ερώτηση αποδεικνύεται ότι ήρθαν να καλύψουν πάγιες και διαρκείς ανάγκες οπότε πρόκειται πιθανόν για μόνιμες θέσεις. Βάσει αυτών των δεδομένων θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι θα υπήρχε εφησυχασμός των καταλογογράφων. Τουναντίον, λόγω της υψηλής συμμετοχής τους σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης όπως παρουσιάστηκε παραπάνω, συνάγεται ότι το ενδιαφέρον τους για τις εξελίξεις του κλάδου δε μειώθηκε.

Ερώτηση 9

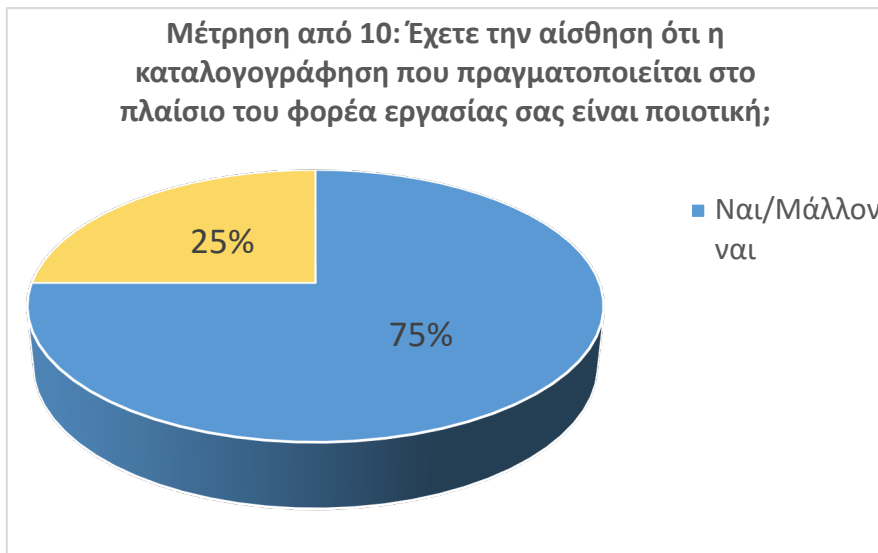
Η ερώτηση 9 είναι ανοιχτού τύπου και μη υποχρεωτική ώστε να μην είναι αποτρεπτική για τον ερωτώμενο. Στην ερώτηση αυτή ζητήθηκε από τους καταλογογράφους να ορίσουν οι ίδιοι την ποιότητα στην καταλογογράφηση. Κατά συνέπεια απαντά στο

κατεξοχήν ερευνητικό ερώτημα, πώς δηλαδή ορίζεται η ποιότητα καταλογογράφησης από τους ίδιους τους επαγγελματίες. Μελετώντας τους ορισμούς (βλ. παράρτημα 2) που δόθηκαν διαπιστώνουμε ότι από τους περισσότερους προτάσσεται το χαρακτηριστικό της ομοιομορφίας, το οποίο εξασφαλίζεται με την τήρηση των κανόνων καταλογογράφησης και των προτύπων περιγραφής. Στη συνέχεια έμφαση δίνεται στο επίπεδο καταλογογράφησης, όπου ένας μεγάλος αριθμός από τους συμμετέχοντες τόνισαν την ανάγκη για λεπτομερή, εξαντλητική και αναλυτική καταλογογράφηση. Ακολουθεί το χαρακτηριστικό της ικανοποίησης των χρηστών, ο οποίος αποτελεί και τον τελικό αποδέκτη της πληροφορίας με ακρίβεια στην ανάκτηση, με διασφάλιση πολλαπλών σημείων πρόσβασης κ.ά. Τέλος, στους διάφορους ορισμούς προστίθενται και κάποια άλλα χαρακτηριστικά όπως η τήρηση γραμματικών και συντακτικών κανόνων και η αποφυγή λαθών.

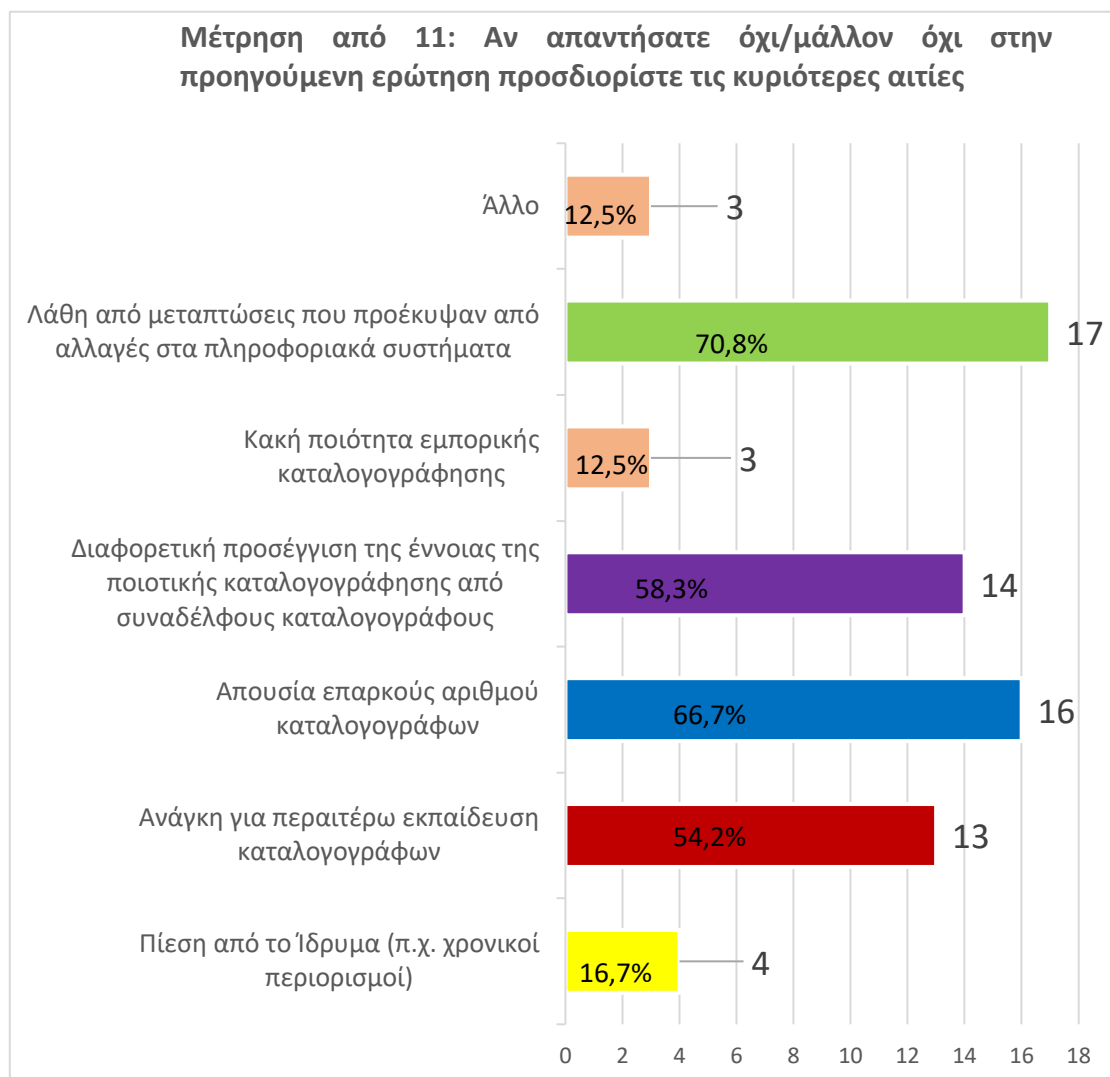
Αξιοποιώντας τους ορισμούς αυτούς, στο κεφάλαιο των συμπερασμάτων επιχειρείται να γίνει μία ομαδοποίηση των χαρακτηριστικών που προτάσσονται στους ορισμούς με ταυτόχρονη κατάταξή τους σε τέσσερις βασικές κατηγορίες, όπως αυτές ορίστηκαν στο μέρος της βιβλιογραφικής επισκόπησης από την Snow (2017: 445), της τήρησης δηλαδή των προτύπων, των τεχνικών χαρακτηριστικών, της ικανοποίησης των χρηστών και της διαδικασίας καταλογογράφησης.

Ερωτήσεις 10 και 11

Η ερώτηση 10 που ακολουθεί είναι μία κλειστού τύπου διχοτομική ερώτηση και ταυτόχρονα προϋποθετική της ερώτησης 11, επίσης κλειστού τύπου πολλαπλής όμως αυτή τη φορά επιλογής. Στην ερώτηση λοιπόν «Κατά πόσο θεωρούν οι συμμετέχοντες ότι η καταλογογράφηση που πραγματοποιείται στο πλαίσιο του φορέα εργασίας τους είναι ποιοτική» ένα υψηλό ποσοστό (75%) απάντησε πως πιστεύει ότι η καταλογογράφηση είναι ποιοτική ενώ το 25% απάντησε πως δεν είναι ή μάλλον δεν είναι. Κατά συνέπεια ενθαρρυντική είναι η θετική αποτίμηση από τους ίδιους τους καταλογογράφους των καταλόγων των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων.

Σχήμα 9: Ποιότητα καταλογογράφησης σε πληροφοριακούς οργανισμούς

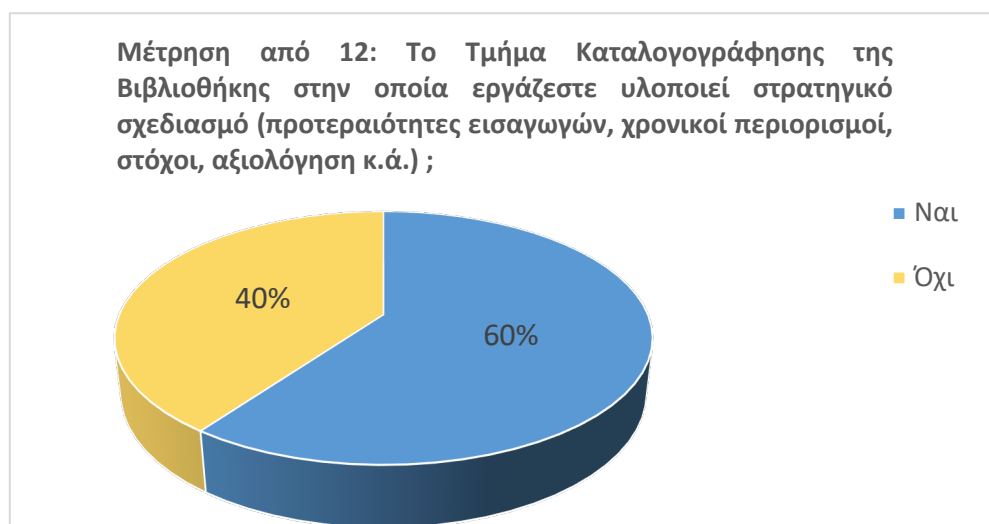
Σχήμα 10: Αιτίες πτώσης της ποιότητας καταλογογράφησης

Όσοι από την άλλη πλευρά θεωρούν ότι η καταλογογράφηση στη βιβλιοθήκη στην οποία απασχολούνται δεν είναι ποιοτική επεσήμαναν ως κυριότερες αιτίες τις ακόλουθες:

- καταρχάς τα λάθη από μεταπτώσεις που συχνά συνοδεύουν την αλλαγή πληροφοριακών συστημάτων σε ποσοστό 70,8%
- την απουσία επαρκούς αριθμού καταλογογράφων με ποσοστό 66,7%
- τη διαφορετική προσέγγιση της έννοιας της ποιότητας καταλογογράφησης από συναδέλφους καταλογογράφους σε ποσοστό 58,3%. Το ποσοστό αυτό έρχεται κατά κάποιο τρόπο σε αντίθεση με το 92% που απαντά πως έχει συμφωνηθεί ένα γενικό πλαίσιο όσον αφορά στο επίπεδο περιγραφής τεκμηρίων (ερ.13)
- την ανάγκη για περαιτέρω εκπαίδευση των καταλογογράφων (54,2%), επίσης σχετικά αντιφατικό με το εξαιρετικά υψηλό ποσοστό που δήλωσαν ότι συμμετέχουν συχνά και πολύ συχνά σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης (αθροιστικά 74%)
- άλλοι παράγοντες που επισημαίνονται, με χαμηλά ωστόσο ποσοστά, είναι η πίεση λόγω χρονικών περιορισμών (16,7%) και η κακή ποιότητα της εμπορικής καταλογογράφησης (12,6%).

Ερώτηση 12

Η ερώτηση 12 είναι επίσης κλειστού τύπου διχοτομικής απάντησης. Στην ερώτηση λοιπόν «Κατά πόσο το Τμήμα Καταλογογράφησης της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζονται υλοποιεί στρατηγικό σχεδιασμό» το 60% απάντησε ΝΑΙ και το υπόλοιπο 40% ΟΧΙ.

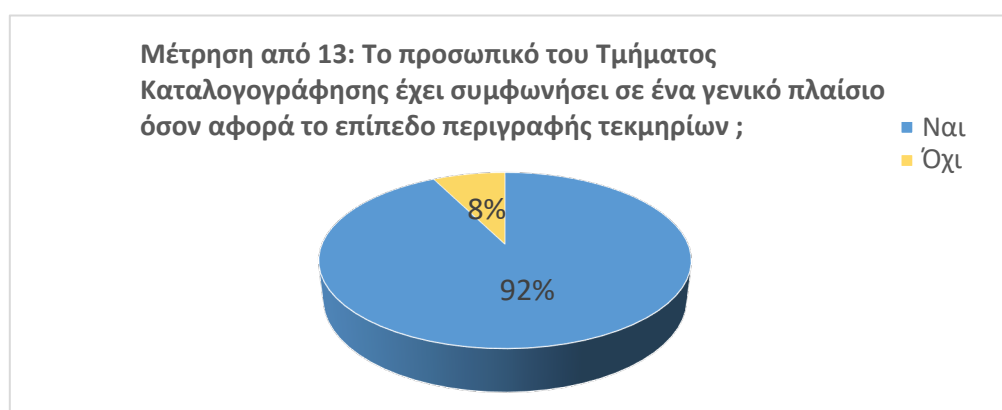
Σχήμα 11: Στρατηγικός σχεδιασμός στο πλαίσιο των πληροφοριακών οργανισμών

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο κεφάλαιο της βιβλιογραφικής επισκόπησης, παρόλο που ο στρατηγικός σχεδιασμός δε συνιστά μία καινούργια έννοια και ενώ η ανάγκη υλοποίησής του

έχει υπογραμμιστεί για την εύρυθμη λειτουργία των βιβλιοθηκών, για την ανταπόκριση στις ανάγκες των χρηστών και για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών εν γένει (Paiste, 2003: 331), σύμφωνα με σχετική έρευνα της Chou (2019: 135-136) μικρή σύνδεση υπάρχει μεταξύ των υπηρεσιών καταλογογράφησης και του στρατηγικού σχεδιασμού. Η εικόνα αυτή παρόλο που δεν αποτυπώνεται στην εν λόγω έρευνα, υπάρχει εντούτοις ένα 40% που υποστηρίζει ότι πολλές από τις διαδικασίες καταλογογράφησης (για παράδειγμα προτεραιότητες εισαγωγών, χρονοδιαγράμματα, στόχοι του εκάστοτε Ιδρύματος και αξιολόγηση αυτών, εναρμόνισή τους με αυτούς της πανεπιστημιακής κοινότητας την οποία και εξυπηρετούν κ.ά.) δεν εμπεριέχονται και δεν καθορίζονται με σαφήνεια σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο στρατηγικού σχεδιασμού. Το γεγονός αυτό δεν μπορεί παρά να συνιστά μία προβληματική που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης.

Ερώτηση 13

Η ερώτηση 13 είναι επίσης κλειστού τύπου διχοτομικής απάντησης και αφορά στο κατά πόσο έχει συμφωνηθεί από τους καταλογογράφους ένα γενικό πλαίσιο του επιπέδου περιγραφής των τεκμηρίων. Το επίπεδο περιγραφής αφορά στα πεδία που καλούνται να συμπληρώσουν οι καταλογογράφοι ώστε να διασφαλίζεται τόσο η ταύτιση του ανακτημένου τεκμηρίου με το αντίτυπο που έχουμε στα χέρια μας όσο και να διευκολύνεται η πρόσβαση του χρήστη στο τεκμήριο με πολλαπλά ή περιορισμένα σημεία πρόσβασης. Με άλλα λόγια κάθε επίπεδο ορίζει τα στοιχεία εκείνα, τα οποία κατά ελάχιστο όριο πρέπει να υπάρχουν στην αναγραφή και μπορεί να κυμαίνεται από μία σύντομη περιγραφή των στοιχείων του τεκμηρίου έως την αναγραφή όλων των λεπτομερειών του.

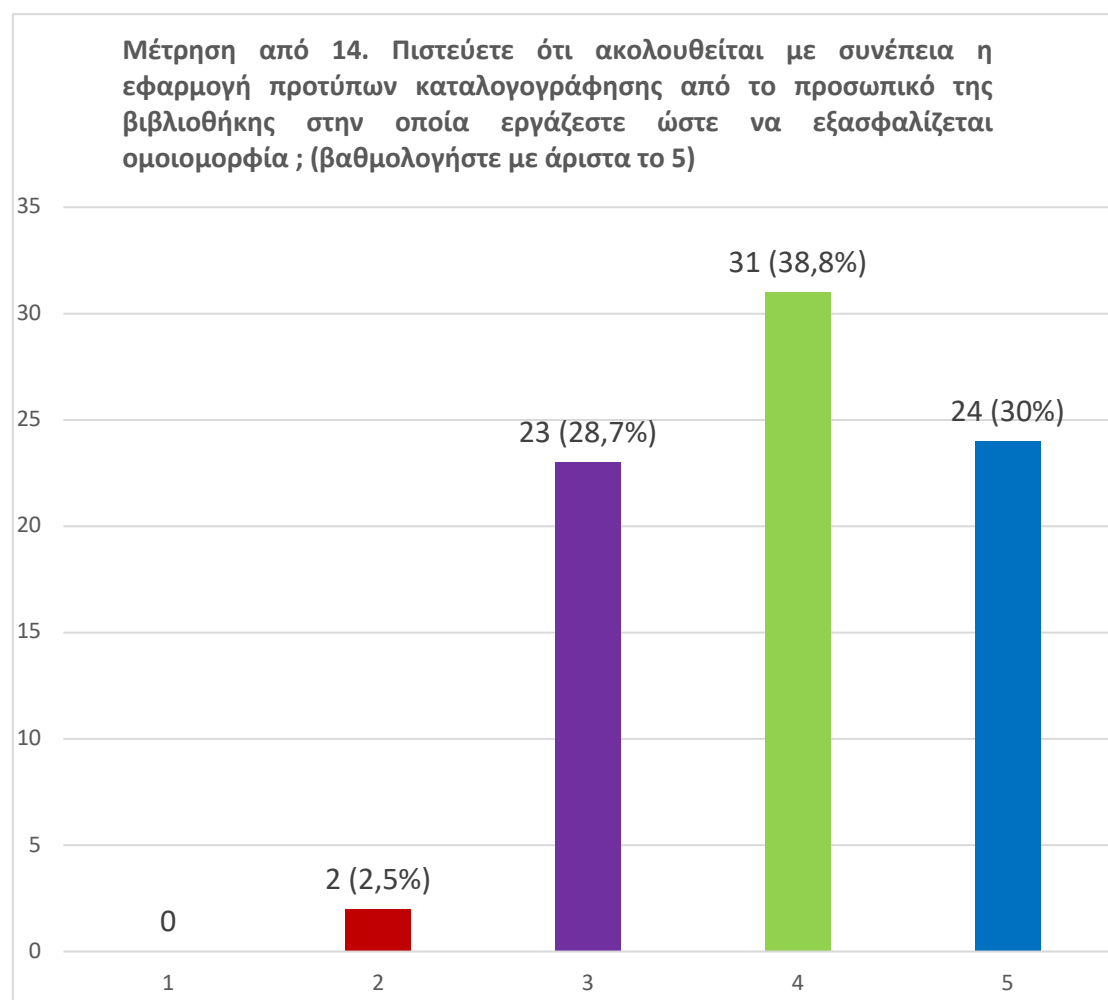
Σχήμα 12: Επίπεδο περιγραφής τεκμηρίων

Σ' αυτή την ερώτηση ένα εξαιρετικά υψηλό ποσοστό (92%) απάντησε θετικά, πως ΝΑΙ έχουν συμφωνήσει σ' ένα συγκεκριμένο επίπεδο περιγραφής ενώ μόλις το 8% απάντησε αρνητικά. Τα δεδομένα που συλλέγονται από την ερώτηση αυτή συνάδουν με τους ορισμούς

για την ποιότητα καταλογογράφησης που παρουσιάστηκαν παραπάνω (βλ. ερώτηση 9) και σύμφωνα με τους οποίους ένας μεγάλος αριθμός από τους συμμετέχοντες έχει επισημάνει τη σπουδαιότητα του καθορισμού του επιπέδου καταλογογράφησης, υπογραμμίζοντας μάλιστα τη σημασία της λεπτομερούς και εξαντλητικής κυρίως περιγραφής των τεκμηρίων.

Ερώτηση 14

Η ερώτηση 14 σχετίζεται με την εφαρμογή προτύπων καταλογογράφησης από το προσωπικό των βιβλιοθηκών με στόχο την επίτευξη ομοιομορφίας ως προς τις εγγραφές, χαρακτηριστικό το οποίο επισημάνθηκε από την πλειονότητα των καταλογογράφων όταν τους ζητήθηκε να ορίσουν την ποιότητα στην καταλογογράφηση. Πρόκειται για ερώτηση κλειστού τύπου κλίμακας Likert στην οποία οι ερωτώμενοι καλούνται να βαθμολογήσουν με άριστα το 5.

Σχήμα 13: Εφαρμογή προτύπων καταλογογράφησης

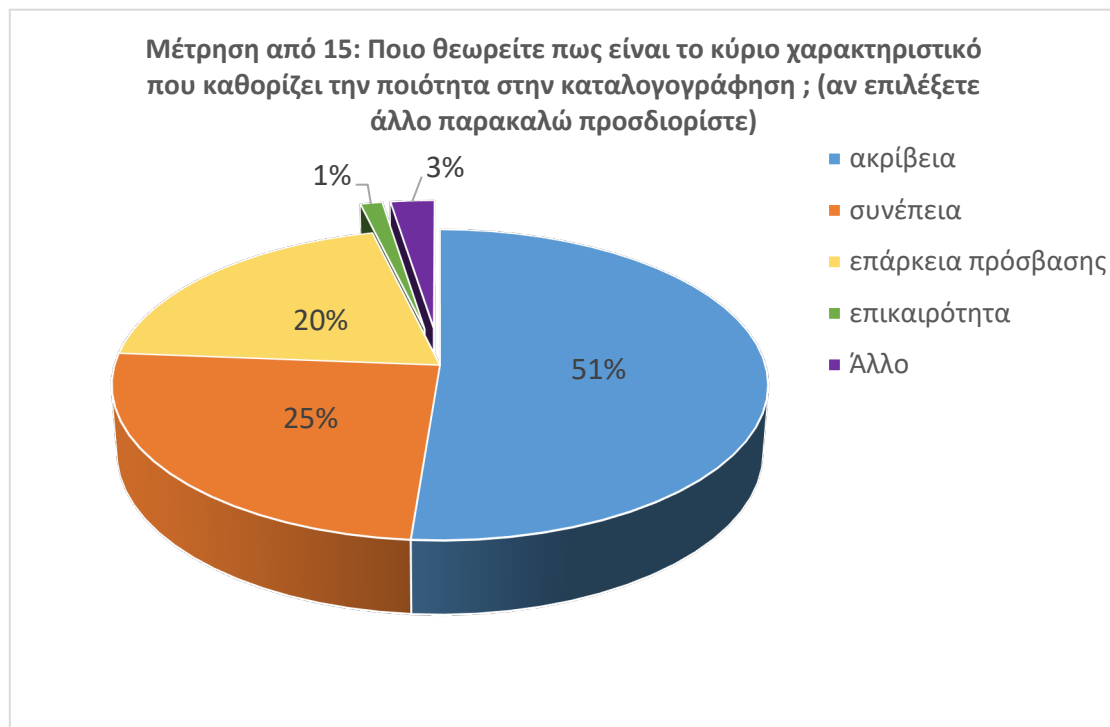
Το 38.8% βαθμολόγησε με 4, συμπεραίνοντας ότι εφαρμόζονται τα πρότυπα καταλογογράφησης σε ικανοποιητικό επίπεδο στο πλαίσιο των περισσότερων ακαδημαϊκών

βιβλιοθηκών. Ακολουθεί το 30% των ερωτώμενων που βαθμολογούν με 5 και συνάγεται ότι επιτυγχάνεται ομοιομορφία μέσω της πιστής εφαρμογής των προτύπων. Βαθμολογία 3 έδωσε το 28.7% και μόλις ένα 2,5% βαθμολόγησε με 2.

Από την ποσοτική ανάλυση των δεδομένων συνάγεται λοιπόν ότι τα πρότυπα καταλογογράφησης εφαρμόζονται ικανοποιητικά από το προσωπικό των βιβλιοθηκών, επιτυγχάνοντας ομοιομορφία και τυποποίηση. Άλλωστε, όπως επισημάνθηκε και από τους ορισμούς των καταλογογράφων, τα πρότυπα και οι κανόνες καταλογογράφησης αποτελούν *sine qua non* προϋπόθεση της ποιοτικής καταλογογράφησης κάτι που αποτυπώθηκε και στο υψηλό ποσοστό των απαντήσεων της ερώτησης 10 (Έχετε την αίσθηση ότι η καταλογογράφηση που πραγματοποιείται στο πλαίσιο του φορέα εργασίας σας είναι ποιοτική;)

Ερώτηση 15

Στην ερώτηση 15 ζητείται να καθοριστεί από τον καταλογογράφο ποιο χαρακτηριστικό ορίζεται ως το πιο σημαντικό από μία σειρά χαρακτηριστικών που προσδιορίζουν την ποιότητα στην καταλογογράφηση. Πρόκειται για μία κλειστού τύπου ερώτηση και τα χαρακτηριστικά που δίνονται ως προκαθορισμένες απαντήσεις είναι η ακρίβεια, η επάρκεια πρόσβασης, η επικαιρότητα, η συνέπεια ενώ δίνεται ταυτόχρονα η επιλογή «Άλλο» προκειμένου να μην περιοριστεί ο ερωτώμενος.

Σχήμα 14: Κύριο χαρακτηριστικό ποιότητας καταλογογράφησης

Η *ακρίβεια* συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό με 51%. Ακολουθεί η *συνέπεια* που προτάσσεται από τους ερωτηθέντες με ποσοστό 25% ενώ στη συνέχεια ένα 20% πιστεύει ότι η *επάρκεια πρόσβασης*, αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό της ποιότητας στην καταλογογράφηση. Η επικαιρότητα, η οποία αφορά στο χρόνο μεταξύ της παραγωγής της πληροφορίας και την ημερομηνία που αυτή καθίσταται διαθέσιμη στους χρήστες (Κυπριανός, 2015: 154) σημειώσε, ως βασικό πάντα χαρακτηριστικό της ποιότητας καταλογογράφησης, μόλις το ποσοστό του 1%. Αυτό σημαίνει πως είναι πιο σημαντική η καθ' αυτή ποιότητα της εκάστοτε εγγραφής παρά ο χρόνος υλοποίησής της.

Καταλήγοντας, συνάγεται ότι ιδιαιτέρως σημαντική θεωρείται η *ακρίβεια*, η οποία αναφέρεται στο κατά πόσο η παρεχόμενη πληροφορία είναι σωστή και απαλλαγμένη από σφάλματα (ορθογραφικά, τυπογραφικά, συντακτικά), άμεσα συναρτώμενη με τη δυνατότητα ανάκτησης του τεκμηρίου, η *συνέπεια*, η οποία σχετίζεται με την τήρηση προτύπων και κανόνων καταλογογράφησης ώστε να επιτυγχάνεται ομοιομορφία και τυποποίηση, που με τη σειρά της αποτελεί προϋπόθεση διαλειτουργικότητας καθώς και η *επάρκεια πρόσβασης*, η ευκολία δηλαδή ως προς την επίτευξη πρόσβασης στο τεκμήριο. Τα δεδομένα που συγκεντρώνονται από την ερώτηση αυτή εναρμονίζονται με τα δεδομένα των ορισμών που δόθηκαν από τους ίδιους τους καταλογογράφους στην ερώτηση 9 και τα οποία παρουσιάστηκαν παραπάνω.

Ερωτήσεις 16-19

Ακολουθεί μία σειρά ερωτήσεων (ερωτήσεις 16, 17, 18, 19) κλειστού τύπου με χρήση της κλίμακας Likert. Δημιουργήσαμε έναν πίνακα προκαθαρισμένων απαντήσεων, ζητώντας από τους ερωτώμενους να αξιολογήσουν βάσει της κλίμακας:

Πολύ σημαντική

Αρκετά σημαντική

Σημαντική

Λίγο σημαντική

Καθόλου σημαντική

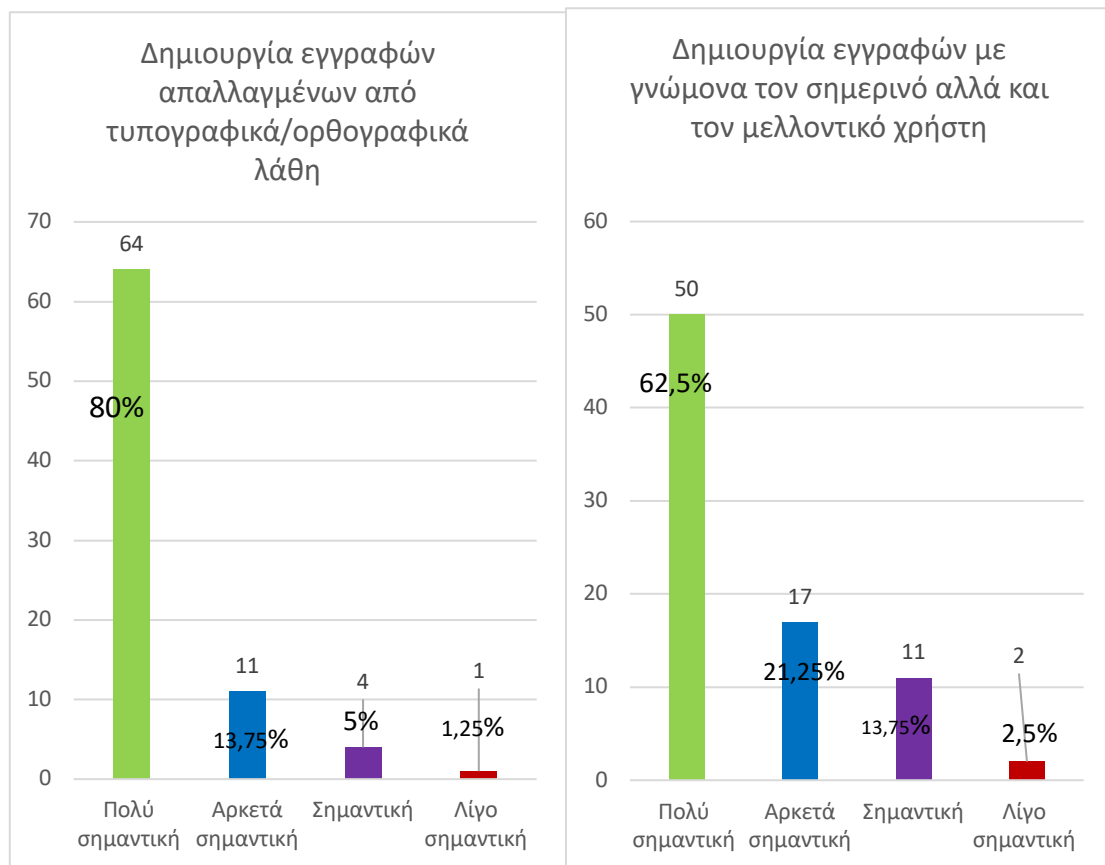
Δε γνωρίζω

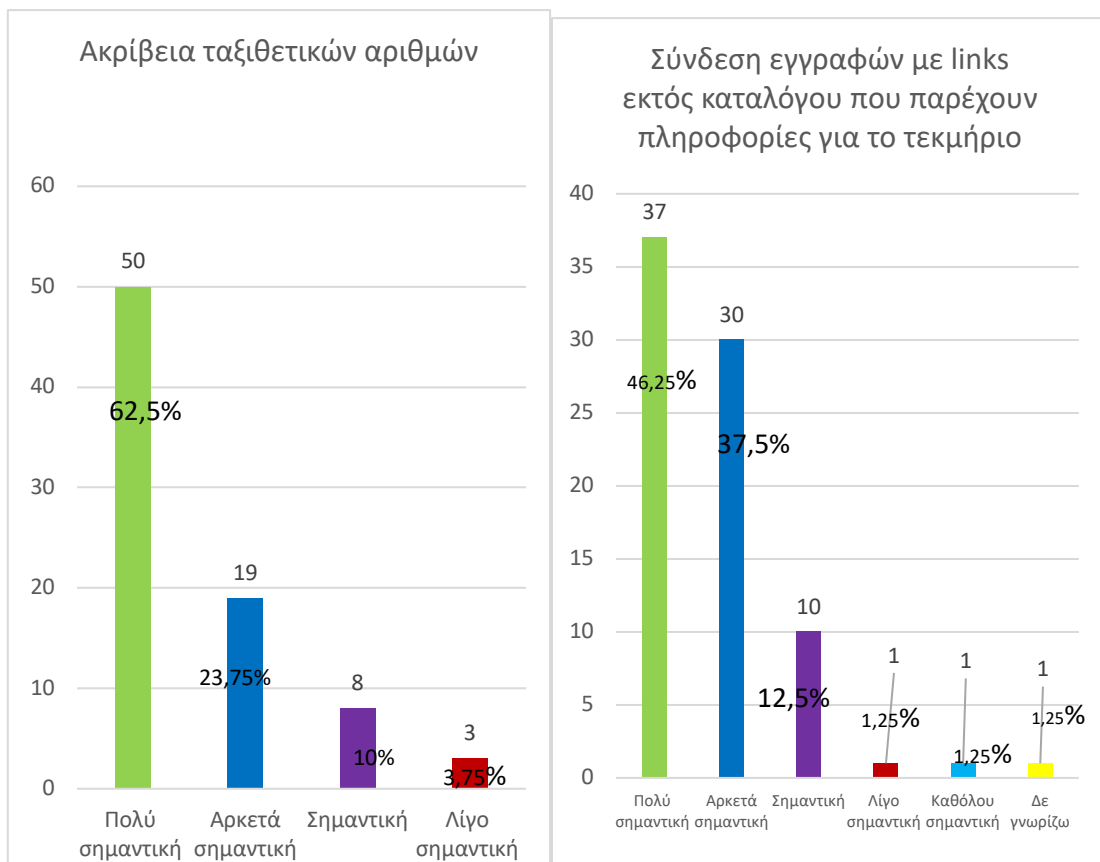
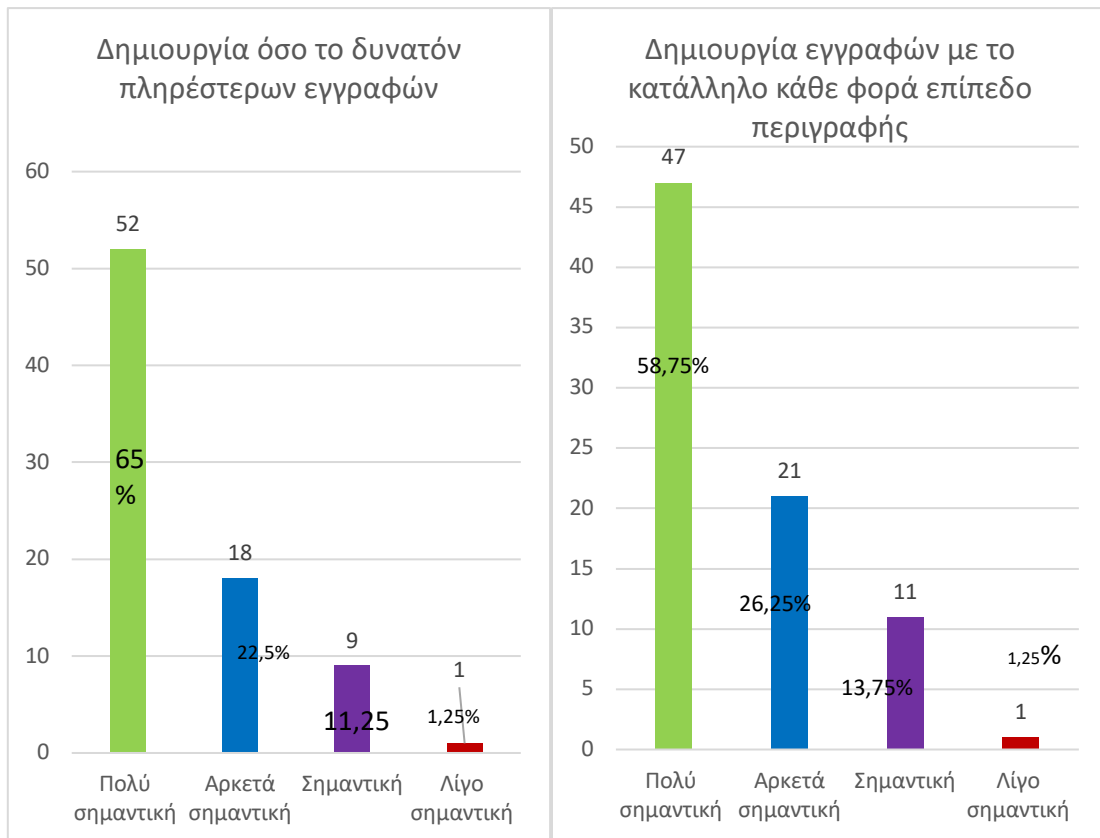
Πιο συγκεκριμένα, ζητείται από τους ερωτώμενους να αξιολογήσουν τις παραμέτρους των τεχνικών λεπτομερειών μίας εγγραφής, της αξίας τήρησης των κανόνων καταλογογράφησης και των προτύπων περιγραφής, της διαδικασίας διαχείρισης της καταλογογράφησης και του

προσωπικού και τέλος των αποτελεσμάτων της ποιότητας καταλογογράφησης σε σχέση με τους χρήστες. Οι δείκτες που προκύπτουν από αυτές τις ερωτήσεις αντανακλούν τις αντιλήψεις των καταλογογράφων για την ποιότητα καταλογογράφησης συνολικά και αντικατοπτρίζουν τις αποφάσεις τους όταν καλούνται να δημιουργήσουν μία εγγραφή.

Ερώτηση 16

Στην ερώτηση 16 ζητείται από τους ερωτώμενους να αξιολογήσουν τις τεχνικές λεπτομέρειες ως προς την ποιότητα μίας εγγραφής.

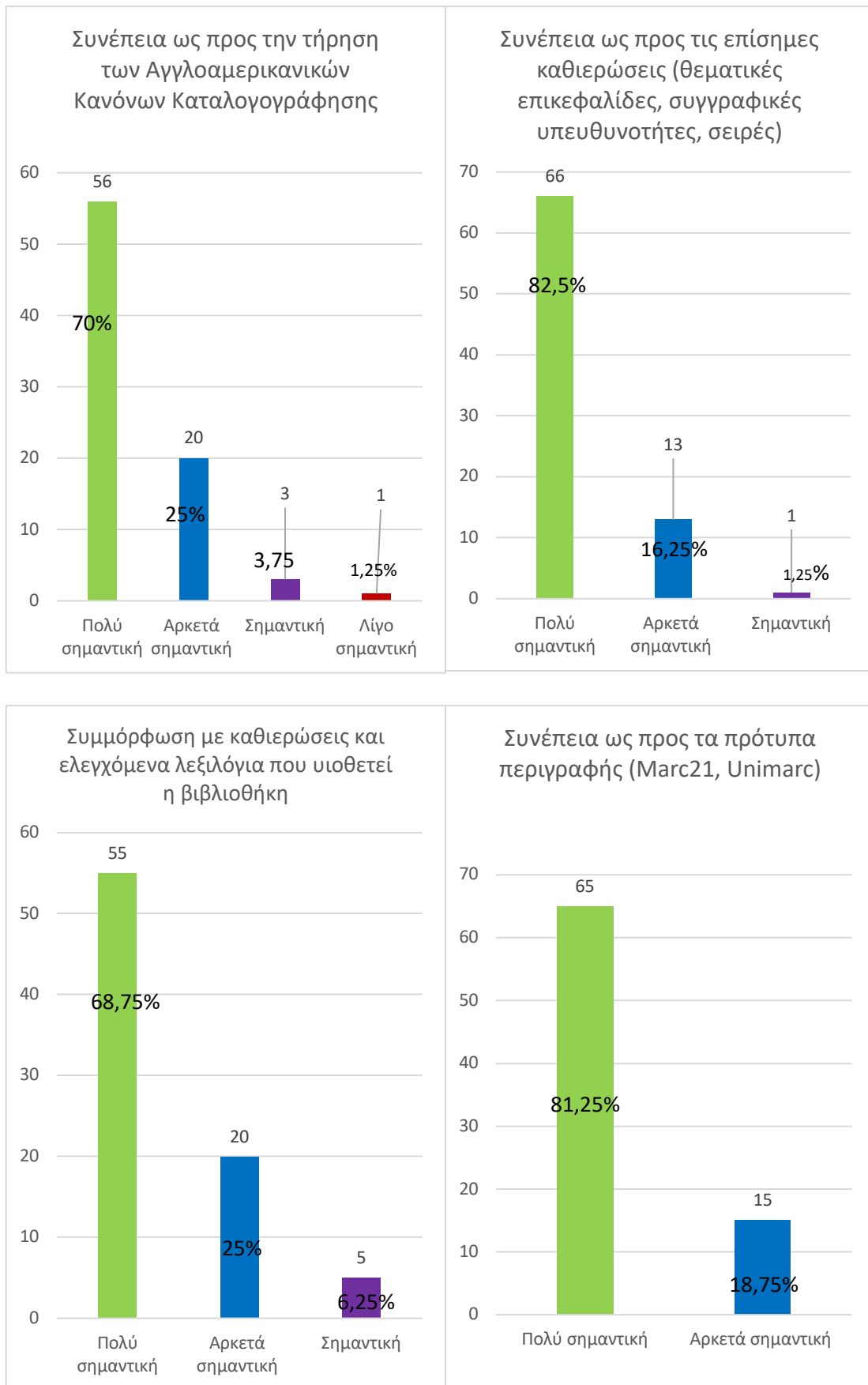

Σχήμα 15: Τεχνικές λεπτομέρειες εγγραφών

Η δημιουργία εγγραφών απαλλαγμένων από ορθογραφικά/τυπογραφικά λάθη κρίθηκε ως «Πολύ σημαντική» από τη συντριπτική πλειοψηφία των καταλογογράφων (80%) κάτι το οποίο είναι λογικό εφόσον σχετίζεται με τη δυνατότητα εντοπισμού τους στον κατάλογο. Το ίδιο συνέβη και με την ανάγκη όσο το δυνατό πληρέστερων εγγραφών (65%), με λεπτομερή και εξαντλητική περιγραφή, με συμπλήρωση πολλαπλών πεδίων και επαρκών θεματικών επικεφαλίδων. Επίσης ως «Πολύ σημαντική» αξιολογήθηκε από τους περισσότερους και η δημιουργία εγγραφών με γνώμονα τον σημερινό αλλά και τον μελλοντικό χρήστη με ποσοστό 62,5% καθώς η δημιουργία καταλόγων στοχεύει πρωτίστως στην ικανοποίηση των χρηστών. Στο ίδιο υψηλό ποσοστό (62,5%) κυμαίνονται και οι απαντήσεις που αξιολογούν την ακρίβεια ταξιθετικών αριθμών ως «Πολύ σημαντική», το οποίο είναι απολύτως λογικό καθώς, παρόλου που δεν αποτελεί ένα χαρακτηριστικό που ενδιαφέρει τον χρήστη, ωστόσο, αν ο ταξιθετικός αριθμός είναι λανθασμένος ή αν το τεκμήριο έχει παρατοποθετηθεί, τότε δεν είναι δυνατό να εντοπιστεί. Υψηλό ποσοστό απαντήσεων (58,75%) ως «Πολύ σημαντική» έλαβε και η ανάγκη για δημιουργία εγγραφών με το κατάλληλο κάθε φορά επίπεδο περιγραφής, το οποίο έχει ιδιαίτερη βαρύτητα κυρίως για βιβλιοθήκες με μεγάλο όγκο εισροών όπου ο καταλογογράφος καλείται να αξιολογήσει το υλικό και να προσδιορίσει το επίπεδο καταλογογράφησης. Τέλος, οι περισσότεροι ερωτώμενοι αξιολόγησαν τη σύνδεση των εγγραφών με links εκτός καταλόγου από «Πολύ σημαντικές έως σημαντικές».

Ερώτηση 17

Στην ερώτηση 17, η οποία περιλαμβάνει μία σειρά από υποερωτήματα, οι ερωτώμενοι καλούνται να αξιολογήσουν τη σημασία τήρησης των προτύπων.

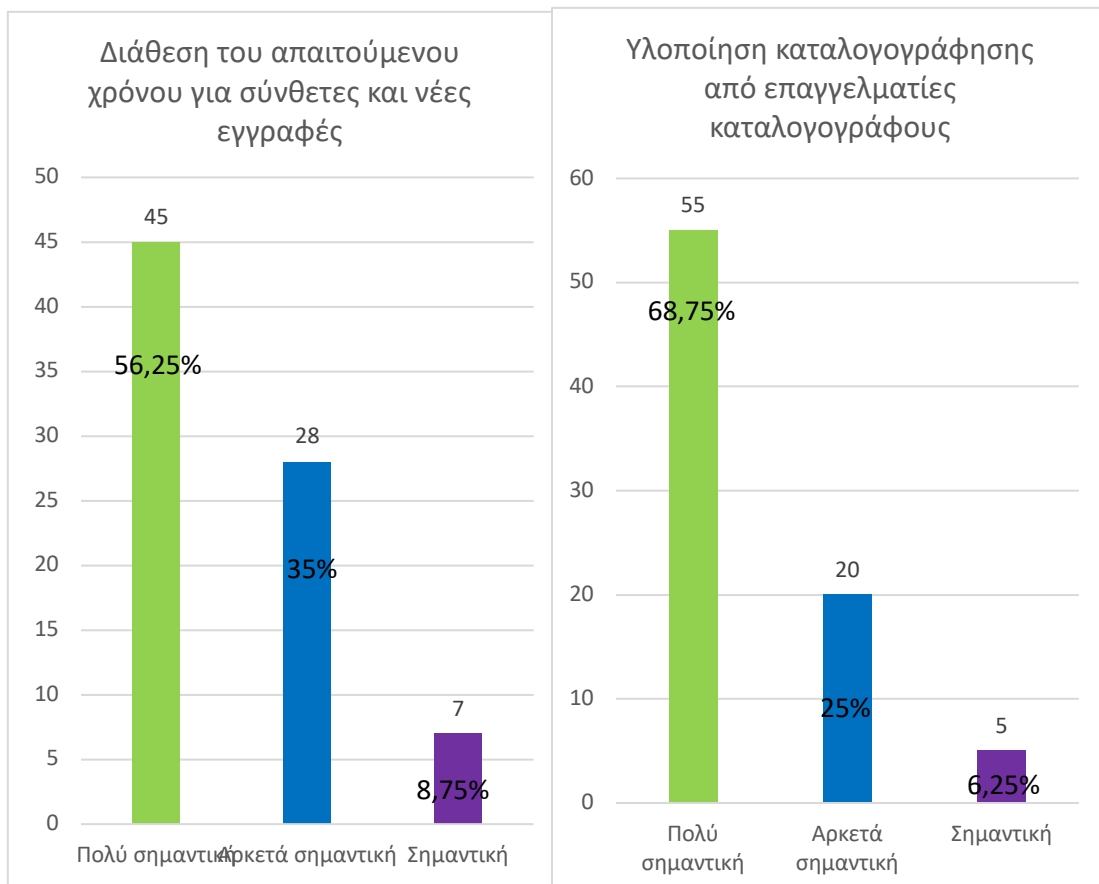
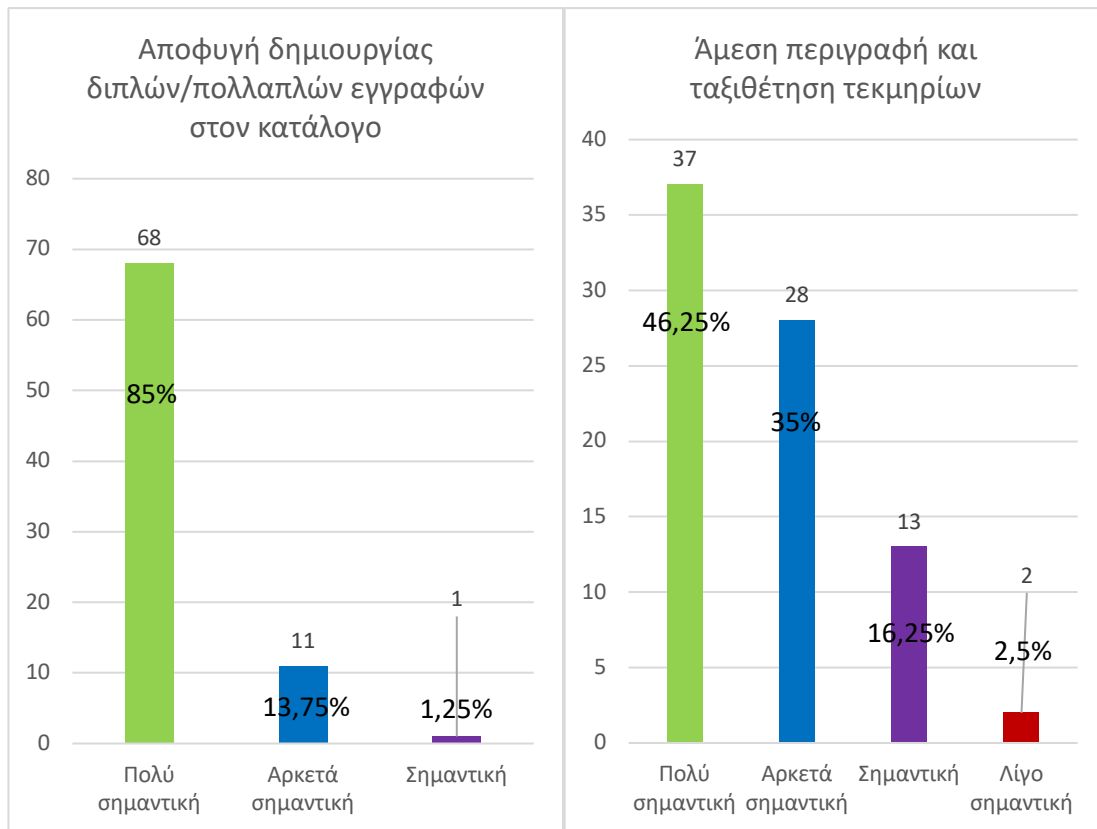
Σχήμα 16: Τήρηση προτύπων

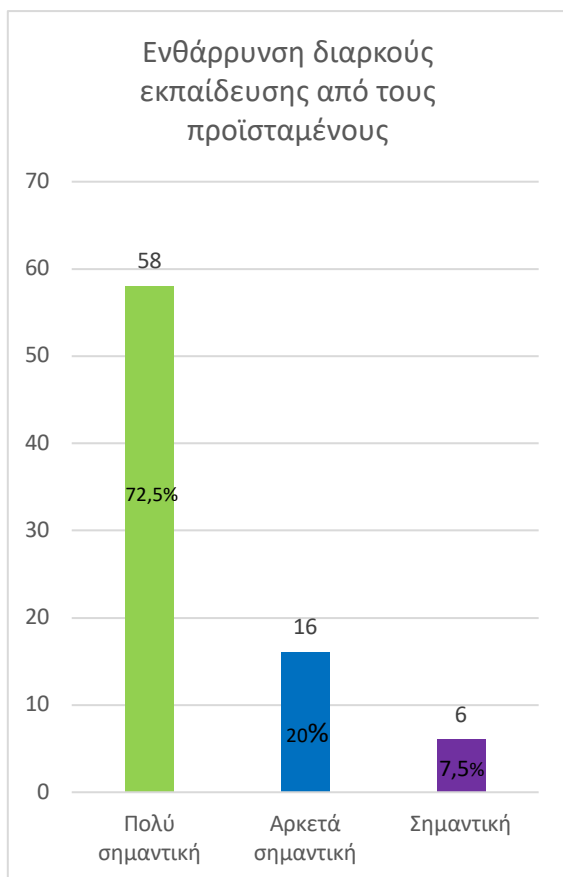
Πιο συγκεκριμένα, ποσοστό 70% αξιολόγησε τη σημασία της συνέπειας ως προς την τήρηση των Αγγλοαμερικανικών Κανόνων Καταλογογράφησης ως «Πολύ σημαντική» με επόμενο υψηλότερο ποσοστό το 25% που θεωρεί την τήρηση των κανόνων «Αρκετά σημαντική». Η συνέπεια ως προς τις επίσημες καθιερώσεις τόσο για τις θεματικές επικεφαλίδες όσο και για τις συγγραφικές υπευθυνότητες και σειρές με ποσοστό (82,5%) θεωρείται «Πολύ σημαντική» ενώ η αμέσως επόμενη επιλογή «Αρκετά σημαντική» συγκεντρώνει τις υπόλοιπες απαντήσεις. Η συμμόρφωση με τις καθιερώσεις και τα ελεγχόμενα λεξιλόγια που υιοθετεί η ίδια η βιβλιοθήκη αξιολογήθηκε από «Πολύ σημαντική» έως «Αρκετά σημαντική» από τους περισσότερους ερωτώμενους. Ως προς τη συνέπεια των προτύπων περιγραφής (Marc21 και Unimarc) η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων (81,25%) απάντησε ότι είναι «Πολύ σημαντική» με ένα συγκριτικά χαμηλό ποσοστό να την αξιολογεί με την αμέσως επόμενη κλίμακα ως «Αρκετά σημαντική».

Από τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι η τήρηση των προτύπων θεωρείται εξαιρετικής σημασίας κατά τη διαδικασία δημιουργίας εγγραφών καθώς εξασφαλίζουν ομοιομορφία, η οποία διευκολύνει στην ανάκτηση των τεκμηρίων. Επιπλέον η ομοιομορφία, όπως αναπτύχθηκε στο κεφάλαιο της βιβλιογραφικής επισκόπησης, είναι απαραίτητη για τη διαλειτουργικότητα που με τη σειρά της αποτελεί προϋπόθεση για τη συμμετοχή του καταλόγου μίας βιβλιοθήκης σε συνεργατικούς καταλόγους ενώ παράλληλα διευκολύνει τη μετάπτωση που συνοδεύει την αλλαγή πληροφοριακών συστημάτων μειώνοντας τις πιθανότητες σφαλμάτων.

Ερώτηση 18

Στην ερώτηση 18 με τη βοήθεια υποερωτημάτων αξιολογούνται οι διαδικασίες διαχείρισης καταλογογράφησης και προσωπικού.

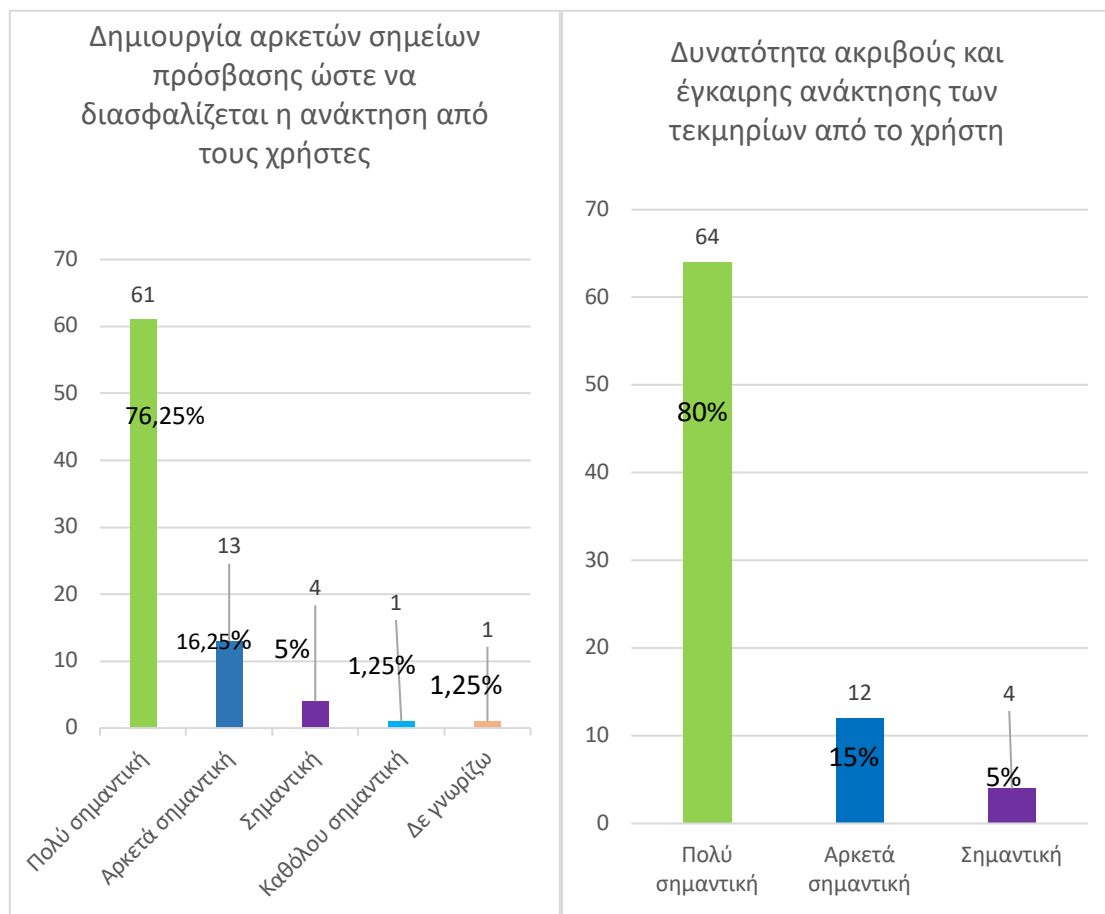
Σχήμα 17: Διαδικασίες διαχείρισης καταλογογράφησης και προσωπικού

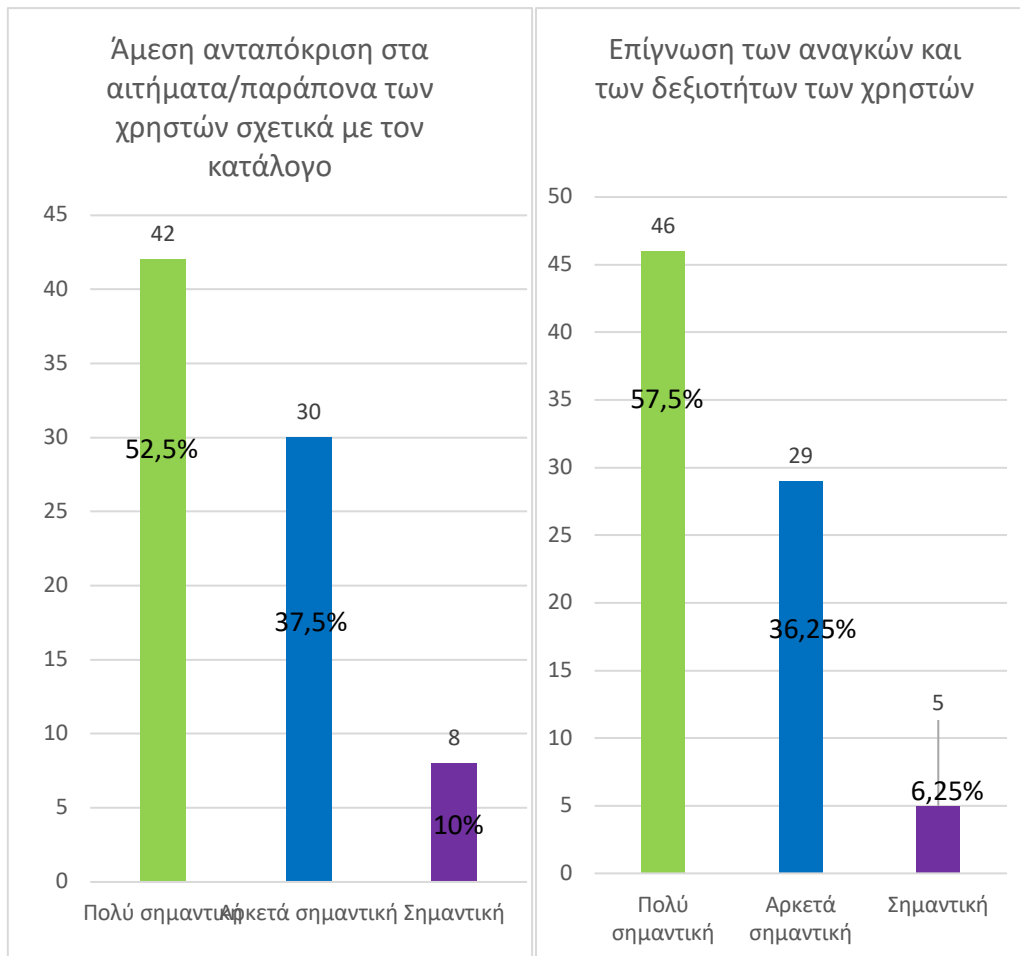
Συγκεκριμένα, η αποφυγή δημιουργίας διπλών/πολλαπλών εγγραφών στον κατάλογο θεωρήθηκε από τους περισσότερους ερωτώμενους «Πολύ σημαντική» συγκεντρώνοντας το υψηλότερο ποσοστό απαντήσεων (85%) ενώ ακολούθησε η αξιολόγηση «Αρκετά σημαντική» με ποσοστό 13,75%. Η άμεση περιγραφή και ταξιθέτηση τεκμηρίων κρίθηκε «Πολύ σημαντική» με ποσοστό 46,25% και «Αρκετά σημαντική» και «Σημαντική» με 35% και 16,25% αντίστοιχα. Συνάγεται λοιπόν ότι η άμεση εισαγωγή των τεκμηρίων στον κατάλογο είναι σημαντική χωρίς όμως να θεωρείται προτεραιότητα από τους καταλογογράφους, κάτι το οποίο έγινε εμφανές και από το ποσοστό που συγκέντρωσε το χαρακτηριστικό της επικαιρότητας στην ερώτηση 15. Συνεχίζοντας με την αξιολόγηση της διάθεσης του απαιτούμενου χρόνου για σύνθετες και νέες εγγραφές, οι περισσότεροι απάντησαν ότι είναι «Πολύ σημαντική» και «Αρκετά σημαντική», κάτι το οποίο εξασφαλίζει ακρίβεια και αναφέρεται στην υλοποίηση λεπτομερούς και αναλυτικής περιγραφής των τεκμηρίων, τα οποία και προτάσσονται από τους περισσότερους καταλογογράφους. Ας θυμηθούμε άλλωστε στο σημείο αυτό το ποσοστό της σημασίας της ακρίβειας στην ερώτηση 15 (51,3%). Η υλοποίηση της καταλογογράφησης από επαγγελματίες καταλογογράφους κρίθηκε «Πολύ σημαντική» σε ποσοστό 68.75% ενώ ένα 25% απάντησε «Αρκετά σημαντική» και 6,25%

«Σημαντική». Ολοκληρώνοντας αυτή την ερώτηση η ενθάρρυνση διαρκούς εκπαίδευσης από τους προϊσταμένους θεωρείται «Πολύ σημαντική» από το 72,5% των ερωτώμενων ενώ μόλις 20% απάντησαν «Αρκετά σημαντική» και 7,5% «Σημαντική». Οι καταλογογράφοι επιδεικνύουν, όπως άλλωστε καταγράφηκε και στις ερωτήσεις 5 και 6, ενδιαφέρον για προγράμματα διαρκούς κατάρτισης, κάτι που ίσως σχετίζεται με το γεγονός ότι η βιβλιοθηκονομία αποτελεί μία δυναμική επιστήμη άμεσα επηρεαζόμενη από τις τεχνολογικές εξελίξεις.

Ερώτηση 19

Στην ερώτηση 19 αξιολογούνται τα αποτελέσματα της ποιοτικής καταλογογράφησης στους χρήστες.

Σχήμα 18: Αποτελέσματα ποιοτικής καταλογογράφησης στους χρήστες

Στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείται η δημιουργία αρκετών σημείων πρόσβασης ώστε να διασφαλίζεται η ανάκτηση από τους χρήστες το 76,25% απάντησε ότι είναι «Πολύ σημαντική» και μόλις ένα 16,25% «Αρκετά σημαντική» ενώ πολύ μικρά ποσοστά έλαβαν οι απαντήσεις «Σημαντική», «Καθόλου σημαντική» και «Δε γνωρίζω». Η δυνατότητα ακριβούς και έγκαιρης ανάκτησης των τεκμηρίων από τον χρήστη αξιολογήθηκε ως «Πολύ σημαντική» συγκεντρώνοντας 80% ενώ το 15% και το 5% την έκριναν «Αρκετά σημαντική» και «Σημαντική» αντίστοιχα. Το υψηλό ποσοστό της απάντησης «Πολύ σημαντική» δικαιολογείται από το γεγονός ότι ζητούμενο της δημιουργίας των καταλόγων είναι πρωτίστως η εξυπηρέτηση των χρηστών και η ικανοποίηση των αναγκών τους. Η άμεση ανταπόκριση στα αιτήματα/παράπονα των χρηστών σχετικά με τον κατάλογο θεωρείται «Πολύ σημαντική» από το 52,5% των ερωτώμενων, «Αρκετά σημαντική» από το 37,5% και «Σημαντική» από το 10%. Τέλος, η επίγνωση των αναγκών και των δεξιοτήτων των χρηστών κρίθηκε «Πολύ σημαντική» από ποσοστό 57,5%, «Αρκετά σημαντική» από το 36,25% και «Σημαντική» από το 6,25%. Επομένως, από τα παραπάνω συνάγεται ότι ζητούμενο όσον αφορά τον χρήστη είναι η διασφάλιση της δυνατότητας εντοπισμού και ανάκτησης των

τεκμηρίων με δημιουργία πολλαπλών σημείων πρόσβασης καθώς και η έγκυρη και έγκαιρη ανάκτηση τους. Αντιθέτως, ό, τι σχετίζεται με παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών προς τον χρήστη ή με τις δεξιότητες αυτού αξιολογούνται ως λιγότερο σημαντικό.

Κεφάλαιο 5. Συμπεράσματα-Μελλοντικές επεκτάσεις

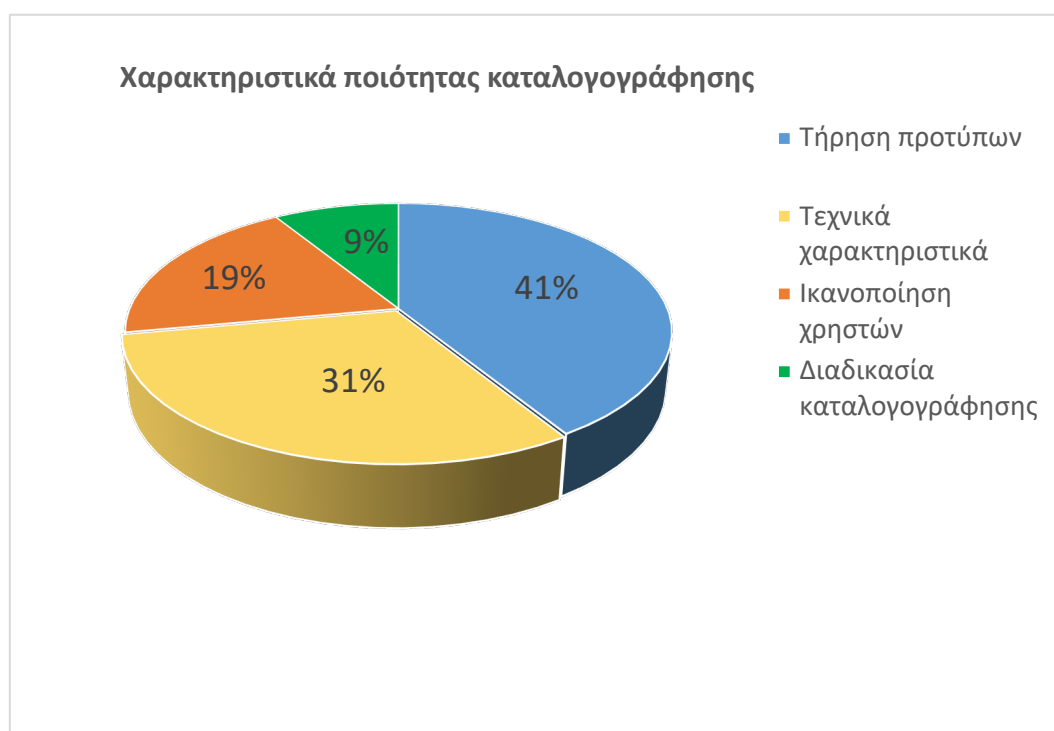
Ξεκινώντας από κάποιες γενικές διαπιστώσεις που προέκυψαν από την εν λόγω έρευνα αξίζει να σημειωθεί ότι είναι ιδιαιτέρως ενθαρρυντικό το γεγονός ότι στις βιβλιοθήκες σήμερα και δη στις ακαδημαϊκές, το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζόμενων στα Τμήματα Καταλογογράφησης είναι απόφοιτοι Σχολών Βιβλιοθηκονομίας, αρκετοί εκ των οποίων διαθέτουν σχετικό μεταπτυχιακό ή ακόμα και διδακτορικό τίτλο σπουδών. Πρόκειται λοιπόν για εξειδικευμένο και καταρτισμένο προσωπικό, πληρώνοντας τις προϋποθέσεις που το καθιστούν ικανό ώστε να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στον ρόλο του παρέχοντας ποιοτική καταλογογράφηση. Επίσης, συμμετέχουν σε μεγάλο ποσοστό σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης, επικαιροποιώντας τις γνώσεις τους με συμμετοχή σε συνέδρια και ημερίδες. Παρόλο που χαρακτηρίζονται από χαμηλή κινητικότητα ως προς το χώρο εργασίας τους, όπως προκύπτει από τη συλλογή δεδομένων, παρακολουθούν με αμείωτο ενδιαφέρον τις εξελίξεις στον χώρο της βιβλιοθηκονομίας.

Επιπροσθέτως, αξίζει να σημειωθεί ότι το Τμήμα Καταλογογράφησης οφείλει να υλοποιεί στρατηγικό σχεδιασμό και μάλιστα σε συνεργασία με το ακαδημαϊκό ίδρυμα ώστε να επιτυγχάνεται η όσο το δυνατό μεγαλύτερη ικανοποίηση των χρηστών (Chou, 2019: 136). Σύμφωνα λοιπόν με τα αποτελέσματα, ικανοποιητικό είναι το ποσοστό των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών (ανέρχεται στο 60%) που υλοποιεί στρατηγικό σχεδιασμό, ο οποίος κρίνεται απαραίτητος για την επίτευξη ποιοτικής καταλογογράφησης. Σύμφωνα με έρευνα ωστόσο που υλοποιήθηκε από την Chou (2019: 158) σε αμερικανικές βιβλιοθήκες η πλειοψηφία των Τμημάτων Καταλογογράφησης δε πραγματοποιούν στρατηγικό σχεδιασμό.

Ανακεφαλαιώνοντας, θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι το ζητούμενο της παρούσας εργασίας έγκειται στην προσπάθεια να απαντηθεί το βασικό ερευνητικό ερώτημα του πώς ορίζεται η ποιότητα της καταλογογράφησης από τους ίδιους του επαγγελματίες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Απαντώντας στο κύριο ερευνητικό ερώτημα, θα πρέπει να υπογραμμιστεί καταρχάς ότι δεν υπάρχει ένας ενιαίος και αντικειμενικός ορισμός καθώς οι καταλογογράφοι προσεγγίζουν την έννοια της ποιότητας υπό διαφορετικό ενίοτε πρίσμα (Snow, 2011: 6). Ωστόσο οι απόψεις τους φαίνεται να συγκλίνουν ως προς την ύπαρξη ορισμένων κοινών χαρακτηριστικών.

Μετά από δευτερογενή επεξεργασία των ορισμών (βλ. παράρτημα 2, ερώτηση 9) που δόθηκαν από τους επαγγελματίες της καταλογογράφησης επιχειρήθηκε να δημιουργηθεί ένα γράφημα που να αποτυπώνει τα χαρακτηριστικά ποιότητας όπως προκύπτουν μέσα από

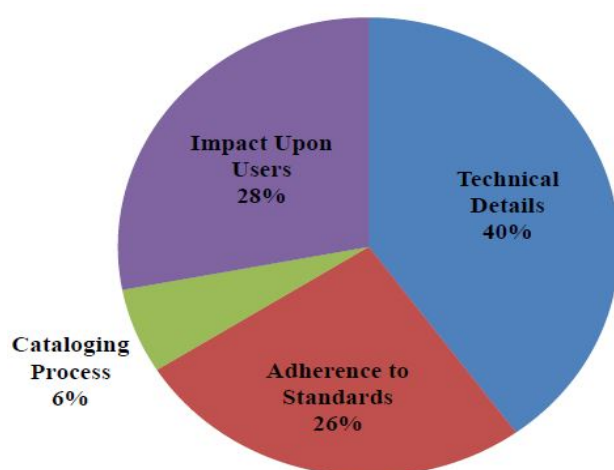
αυτούς. Τα χαρακτηριστικά αυτά διαιρέθηκαν σε τέσσερις βασικές κατηγορίες (Snow, 2017: 445): τεχνικές λεπτομέρειες βιβλιογραφικής εγγραφής (απουσία γραμματικών/τυπογραφικών λαθών, πλήρεις εγγραφές, ακρίβεια ταξιθετικών αριθμών, σύνδεση με links), τήρηση προτύπων περιγραφής και κανόνων καταλογογράφησης (AACR, Marc, Unimarc), διαδικασία καταλογογράφησης (απουσία διπλοεγγραφών, καταλογογράφηση από επαγγελματίες, αποθέματα προς εισαγωγή, εκπαίδευση προσωπικού) και ικανοποίηση χρηστών. Η πίτα που ακολουθεί αποτυπώνει κατά προσέγγιση την ταξινόμηση των χαρακτηριστικών σε αυτές τις κατηγορίες και προκύπτει από επεξεργασία των ορισμών ώστε να έχουμε μία πιο σαφή εικόνα για τους παράγοντες που καθορίζουν την ποιότητα της καταλογογράφησης.

Σχήμα 19: Κατηγορίες χαρακτηριστικών ποιότητας καταλογογράφησης

Από το παραπάνω γράφημα συμπεραίνουμε ότι ιδιαίτερη βαρύτητα φαίνεται να αποδίδεται στην τήρηση προτύπων και κανόνων, κάτι το οποίο προτάσσεται από τους μισούς περίπου ερωτώμενους ως ο πιο σημαντικός παράγοντας διασφάλισης ποιότητας. Η ομοιομορφία επισημαίνεται από την πλειονότητα των ερωτώμενων σε ποσοστό 41%. Στη συνέχεια, ένα μικρότερο ποσοστό (31%) συγκεντρώνουν τα τεχνικά χαρακτηριστικά. Η απουσία ορθογραφικών/γραμματικών λαθών καθώς και η ακρίβεια της εγγραφής αποτελούν χαρακτηριστικά που υπογραμμίζονται από πολλούς συμμετέχοντες στην έρευνα. Αυτό αιτιολογείται από το γεγονός ότι συντείνουν στην ανάκτηση των τεκμηρίων με τη δημιουργία

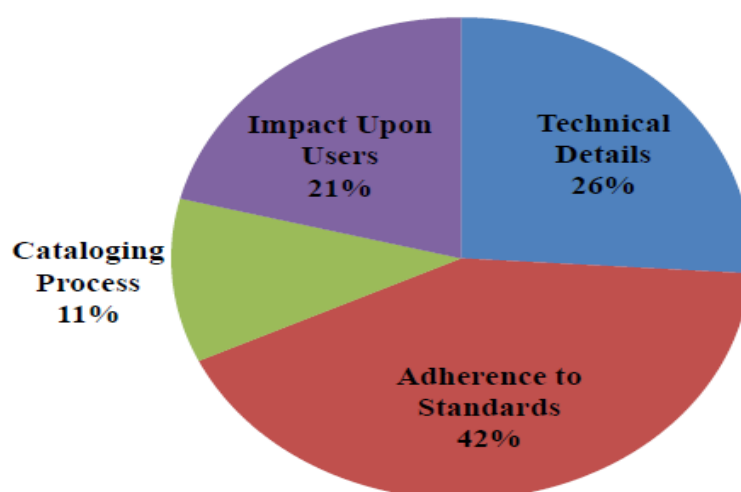
ορθών εγγραφών αλλά και πολλαπλών σημείων πρόσβασης διευκολύνοντας τον χρήστη στον εντοπισμό του τεκμηρίου και διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη διαλειτουργικότητα. Προς επίρρωση των παραπάνω, αξίζει να σημειωθεί ότι ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα ο Cutter (1880 όπως αναφέρεται στη Snow, 2017: 439) είχε υποστηρίξει την ανάγκη για «ακρίβεια, μεθοδολογία και ομοιομορφία», επισημαίνοντας από πολύ νωρίς την αξία αυτών των χαρακτηριστικών. Ακολουθεί η ικανοποίηση χρηστών (19%) ενώ η διαδικασία καταλογογράφησης σημειώνει ένα πολύ μικρό ποσοστό (9%) εφόσον άπτεται κυρίως τεχνικών και πρακτικών θεμάτων. Βάσει αυτών των δεδομένων συνάγεται ότι η ποιότητα στην καταλογογράφηση συνιστά αποτέλεσμα συνδυασμού των χαρακτηριστικών και από τις τέσσερις αυτές κατηγορίες. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει το γεγονός ότι ενώ οι επαγγελματίες καταλογογράφοι στην πλειοψηφία τους προτάσσουν την τήρηση προτύπων και την ομοιομορφία, οι εμπειρικοί προβάλλουν ως επί το πλείστο την ικανοποίηση των χρηστών. Ωστόσο αξίζει να αναφερθεί ότι τα ποσοστά αυτά και η κατάταξή τους ως προς τη σημασία τους αποκλίνουν απ' αυτά που σημειώθηκαν σε αντίστοιχη έρευνα της Snow που έλαβε χώρα σε αμερικανικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και αφορούσε σε αποτύπωση των απόψεων των επαγγελματιών καταλογογράφων. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή οι τεχνικές λεπτομέρειες θεωρούνται ως οι πλέον σημαντικές (40%). Το δεύτερο σε κατάταξη χαρακτηριστικό είναι η ικανοποίηση των χρηστών (28%) ενώ η τήρηση προτύπων (26%) ακολουθεί στην τρίτη θέση. Τα ποσοστά της ροής διαδικασιών της καταλογογράφησης (6%) συμπίπτουν μ' αυτά της παρούσας έρευνας (Snow, 2011: 96).

Σχήμα 20: Κατηγορίες χαρακτηριστικών ποιότητας καταλογογράφησης σύμφωνα με τις προσωπικές απόψεις των καταλογογράφων (Snow) ¹²

¹² Snow (2011: 98)

Στο σημείο αυτό αξίζει να παρουσιάσουμε σ' ένα δεύτερο γράφημα τα χαρακτηριστικά που αποδίδονται στην ποιότητα καταλογογράφησης στο πλαίσιο της ίδιας έρευνας από τα ακαδημαϊκά ιδρύματα έρευνας, από τους ιθύνοντες δηλαδή και όσους προϊστάμενοι ή συμμετέχουν στη χάραξη του στρατηγικού σχεδιασμού (Snow, 2011: 107). Στο γράφημα αυτό διαπιστώνεται μεγαλύτερη σύγκλιση των απόψεων των ιδρυμάτων με τις απόψεις των επαγγελματιών των ελληνικών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων καθώς και στις δύο περιπτώσεις προτάσσεται η εφαρμογή προτύπων και ακολουθούν οι τεχνικές λεπτομέρειες. Μικρή απόκλιση σημειώνεται και όσον αφορά στην ικανοποίηση χρηστών αλλά και στις διαδικασίες καταλογογράφησης. Η διαφοροποίηση των ποσοστών μεταξύ των προσωπικών απόψεων και της προσέγγισης των ιδρυμάτων στο πλαίσιο της έρευνας της Snow πιθανόν να οφείλεται σε μία ολιστική θεώρηση της έννοιας της ποιότητας καταλογογράφησης από τους υπεύθυνους χάραξης στρατηγικού σχεδιασμού, λαμβάνοντας υπόψη π.χ. τις αλλαγές πληροφοριακών συστημάτων, τα λάθη στις βάσεις δεδομένων, τα ποσοστά ανάκτησης κ.τ.λ.

Σχήμα 21: Κατηγορίες χαρακτηριστικών ποιότητας καταλογογράφησης σύμφωνα με τους ορισμούς των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων (Snow) ¹³

Όπως διαπιστώνεται από το σύνολο των απαντήσεων της παρούσας έρευνας, η ποιότητα στην καταλογογράφηση είναι αποτέλεσμα ενός συνδυασμού χαρακτηριστικών όπου το καθένα από μόνο του δεν είναι σε θέση να την εξασφαλίσει. Ενθαρρυντικό ωστόσο είναι το ποσοστό των καταλογογράφων (75%) που προβαίνουν σε μία θετική αποτίμηση της ποιότητας των καταλόγων των βιβλιοθηκών στις οποίες αυτοί εργάζονται. Από όσα

¹³ Snow (2011: 107)

προαναφέρθηκαν συνάγεται ότι καλό είναι προκειμένου να επιτευχθεί ποιότητα στην καταλογογράφηση οι άνθρωποι που την υλοποιούν να έχουν σχετική κατάρτιση, να είναι δηλαδή απόφοιτοι τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας ώστε να γνωρίζουν τους κανόνες καταλογογράφησης, τα πρότυπα περιγραφής, τα εργαλεία οργάνωσης της πληροφορίας και να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που προσφέρει η τεχνολογία. Επιθυμητό και χρήσιμο είναι να μην εφησυχάζουν αλλά αντίθετα να παρακολουθούν τις εξελίξεις του χώρου μέσω προγραμμάτων διαρκούς κατάρτισης. Επίσης, συνετό είναι να υλοποιείται στρατηγικός σχεδιασμός με προσπάθεια εναρμόνισης των στόχων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με τους σκοπούς και τους στόχους του εκάστοτε Ιδρύματος. Εντούτοις, πέραν της αξιοποίησης των εργαλείων, αυτό που απαιτείται είναι να καλλιεργηθεί ανάμεσα στους επαγγελματίες αλλά και στο πλαίσιο του Ιδρύματος εντός του οποίου δραστηριοποιούνται μία «κουλτούρα ποιότητας», όπως αυτή προσδιορίζεται από την Paiste (2003: 334), με ζητούμενο τη συνεχή βελτίωση των παρεχόμενων από τη βιβλιοθήκη υπηρεσιών αλλά και των δεξιοτήτων των επαγγελματιών του χώρου.

Εν κατακλείδι, ενδιαφέρον για περαιτέρω έρευνα παρουσιάζει η εξέταση των απόψεων των ίδιων των χρηστών περί ποιότητας στην καταλογογράφηση, όπως και το κατά πόσο οι απόψεις των καταλογογράφων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών εναρμονίζονται με αυτές των καταλογογράφων άλλων βιβλιοθηκών, όπως για παράδειγμα δημοτικών ή ειδικών βιβλιοθηκών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

American Library Association (n.d.). Cataloging Tools and Resources: Subject Headings. <https://libguides.ala.org/catalogingtools/subjects> [Πρόσβαση: 09/112/2020]

Avdoyan, L. (1993). The good cataloguing record, or, When cataloguing records go bad. In *Cataloging quality is...five perspectives: Opinion papers, no. 4* (pp. 3-6). Washington, D.C.: Library of Congress Cataloging Forum

Babbie, E. (2018). *Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα*, 2^η έκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Bade, D. (2008). The perfect bibliographic record: Platonic ideal, rhetorical strategy or nonsense?. *Cataloging & Classification Quarterly*, 46(1), p. 109-133. DOI: <https://doi.org/10.1080/01639370802183081>

Benemann, W.E. (1993). The Cathedral factor Excellence and the motivation of cataloging staff. *Technical Services Quarterly*, 10 (3), p. 17-25.

Βλάχου-Χαλκιοπούλου Μ. (1996). Κοινωνική υπόσταση και ιστορική αναδρομή της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης. 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Θεσσαλονίκη, 4-6 Νοεμβρίου 1996.

Chapman, A. & Massey, O. (2002). A catalogue quality audit tool. *Library Management*, 23 (6/7), 314-324.

Chou, C. (2019). Purpose-driven Assessment of Cataloging and Metadata Services: Transforming Broken Links into Linked Data, *Cataloging & Classification Quarterly*, 57:2-3, 135-165, DOI: <http://doi.org/10.1080/01639374.2019.1571553>

Cummings, M.M. (1986). *The economics of research libraries*. Washington. D.C.: Council on Library Resources. 1986, p. 75.

Δημητρόπουλος, Ε. (1994). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας*, Αθήνα: Εκδόσεις «Έλλην».

Ελευθεριάδης, Π.Μ. (1991). *Συγγραφική τεχνική και μεθοδολογία έρευνας*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κ.Ε.Φ.Κ.Σ

El-Serbini, M. (1993). Cataloging Alternatives, *Cataloging & Classification Quarterly*, 15:4, 67-68, DOI: 10.1300/J104v15n04_05

European data portal (n.d.). Controlled vocabularies. https://www.europeandataportal.eu/sites/default/files/controlled_vocabularies1.pdf [Πρόσβαση: 10/12/2020]

Ζάχος Γ. (1998). Κοινοπραξίες Βιβλιοθηκών: Διεθνής εμπειρία και προοπτικές δημιουργίας μίας Κοινοπραξίας των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. *Οργάνωση & Συνεργασία*

Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών στην Ψηφιακή Εποχή: Πρακτικά του 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Βόλος, 4-6 Νοεμβρίου 1998, σσ. 175-185.

Graham, P.S. (1990). Quality in cataloging: Making distinctions. *Journal of Academic Librarianship*, 16(4), p. 213-218.

Hill, J.S. (2008). Is it worth it? Management issues related to database quality. *Cataloging & Classification Quarterly*, 46 (1), p. 5-26.

Hill, Liz, Catherine O'Sullivan et Terry O'Sullivan (2003). *Creative Arts Marketing*, Routledge Taylor & Francis Group.

Hoffman, G.L. (2009) Meeting Users' Needs in Cataloging: What is the Right Thing to Do?, *Cataloging & Classification Quarterly*, 47(7), pp. 631-641, DOI: <http://doi.org/10.1080/01639370903111999>

Καπιδάκης, Σ., Λαζαρίνης, Φ. και Τοράκη, Κ. (2015). *Θέματα βιβλιοθηκονομίας και επιστήμης των πληροφοριών*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/1682> [Πρόσβαση: 5/11/2020]

Κυπριανός, Κ. (2015). *Υπηρεσίες πληροφόρησης βασισμένες σε ελεγχόμενα λεξιλόγια και στις τεχνολογίες του Σηματολογικού Ιστού*. Διδακτορική διατριβή, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Σχολή Επιστήμης της Πληροφορίας και Πληροφορικής.

Libby, K. and Caudle, D. (1997). A Survey on the Outsourcing of Cataloging in Academic Libraries. *College and Research Libraries*, 58(6), DOI: <https://doi.org/10.5860/crl.58.6.550>

Library of Congress (2009). Modes of Cataloging Employed in the Acquisitions and Bibliographic Access Directorate (ABA). <https://www.loc.gov/catdir/cpsoc/catmodes.pdf> [Πρόσβαση: 15/12/2020]

Library Users (2020). <https://www.lisstudy.com/2020/04/library-users.html> [Πρόσβαση: 25/10/2020]

Μουστάκα, Ο. (2008). *Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και Ποιότητα Υπηρεσιών: Μελέτη περίπτωσης Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Αιγαίου*. Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Morris, S. (1993). Maintaining a quality cataloging service. In *Cataloging quality is...five perspectives: Opinion papers, no. 4* (pp. 11-16). Washington, D.C.: Library of Congress Cataloging Forum.

Μπώκος, Γ.Δ. (2001). *Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης*, Αθήνα: Παπασωτηρίου.

Nero, M.D., & He, J. (2018). Is it necessary: Quality control in cataloging? *International Journal of Librarianship*, 3(2), pp. 85-95.

- Paiste, M. S. (2003). Defining and achieving quality in cataloging in academic libraries: A literature review. *Library Collections, Acquisitions, and Technical Services*, 27(3), pp. 327-338. [https://doi.org/10.1016/s1464-9055\(03\)00069-1](https://doi.org/10.1016/s1464-9055(03)00069-1)
- Park, H. & Kipp, M. (2019). Library Linked Data Models: Library Data in the Semantic Web, *Cataloging & Classification Quarterly*, 57(5), pp. 261-277, DOI: <http://doi.org/10.1080/01639374.2019.1641171>
- Petrucciani, A. (2015). Quality of Library Catalogs and value of (Good) Catalogs. *Cataloging & Classification Quarterly*, 53(3-4), pp. 303-313, DOI:<http://doi.org/10.10800/01639374.2014.1003669>
- Sassen, C., Welch, R. & Loafman, K. (2016). Assessment of cataloging services in an academic library. *Technical Services Quarterly*, 33(1), pp. 23-41, DOI: <http://doi.org/10.1080/07317131.2015.1093820>
- Schultz-Jones, B., Snow, K., Miksa, S., & Hasenyager Jr, R. L. (2012). Historical and current implications of cataloguing quality for next-generation catalogues. *Library Trends*, 61(1), pp. 49-82. Retrieved from Project Muse.
- Sewa, S. (1991). *Users and information use in Academic Libraries*.
- Shaughnessy, T. (1987). The Search for Quality. *Journal of Library Administration*, 8(1), pp. 5-10, DOI: 10.1300/J111V08N01_02
- Snow, K. (2017). Defining, Assessing, and Rethinking Quality Cataloging, *Cataloging & Classification Quarterly*, 55(7-8), pp. 438-455, DOI: <http://doi.org/10.1080/01639374.2017.1350774>
- Soules, A. (1983, Jan. 1). The deterioration of quality cataloging. *Library Journal*, 108 (1), pp. 27-29.
- Vinh-The Lam MLS (2005) Quality Control Issues in Outsourcing Cataloging in United States and Canadian Academic Libraries. *Cataloging & Classification Quarterly*, 40(1), pp. 101-122, DOI: 10.1300/J104v40n01_07
- What are controlled Vocabularies?
https://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intro_controlled_vocab/what.pdf [Πρόσβαση: 14/11/2020]
- Wynne, S.C. & Hanscom, M.J. (2011). The effect of Next-Generation Catalogs on catalogers and cataloging functions in Academic Libraries. *Cataloging & Classification Quarterly*, 49(3), pp. 179-207, DOI: <http://doi.org/10.1080/01639374.2011.559899>

Παράρτημα 1

Ερωτηματολόγιο

Ποιότητα καταλογογράφησης και ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

Το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί αποτελεί μέρος της διπλωματικής μου εργασίας με τίτλο: "Το ζήτημα της ποιότητας καταλογογράφησης και οι απόψεις των καταλογογράφων στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες" που εκπονείται στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών "Διαχείριση Πληροφοριών σε Βιβλιοθήκες, Αρχεία, Μουσεία" του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη των απόψεων των καταλογογράφων στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες για το ζήτημα της ποιότητας καταλογογράφησης και τους τρόπους αντιμετώπισής του.

Τα δεδομένα που θα συλλεχθούν, θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς και τα προσωπικά στοιχεία των συμμετεχόντων θα παραμείνουν απολύτως εμπιστευτικά. Η συμμετοχή στην έρευνα πραγματοποιείται με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου, η οποία δεν ξεπερνά τα 5-10 λεπτά.

Ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας,
Ελένη Λώλου
e-mail: mslam196682009@uniwa.gr

Κωνσταντίνος Κυπριανός
Επίκουρος καθηγητής, Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης
e-mail: kkyprian@uniwa.gr

Προφίλ ερωτώμενου

Περιγραφή (προαιρετικό)

1. Φύλο

- Γυναίκα
- Άντρας

2. Σερ ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε;

- 20-30
- 30-40
- 40-50
- 50-60
- Πάνω από 60

3. Ποιος τίτλος από τους παρακάτω θεωρείτε ότι περιγράφει καλύτερα τη θέση σας;

- Προϊστάμενος βιβλιοθήκης
- Επικεφαλής καταλογογράφησης
- Επαγγελματίας καταλογογράφος
- Εμπειρικός καταλογογράφος
- Άλλο

⋮

Χαρακτηριστικά καταλογογράφου

📄
🗑️
⋮

Ερωτήσεις που σχετίζονται με το προφίλ του καταλογογράφου

4. Σημειώστε τον τίτλο σπουδών σας : (σε περίπτωση που επιλέξετε άλλο παρακαλώ προσδιορίστε)

- Πτυχίο στη Βιβλιοθηκονομία και Επιστήμη της Πληροφόρησης
- Μεταπτυχιακό στη Βιβλιοθηκονομία και Επιστήμη της Πληροφόρησης
- Διδακτορικό στη Βιβλιοθηκονομία και Επιστήμη της Πληροφόρησης
- Απόφοιτος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- Άλλο

5. Παίρνετε μέρος σε προγράμματα διαρκούς κατάρτισης όπως ημερίδες, συνέδρια, σεμινάρια (δια ζώσης ή διαδικτυακά) ;

- Ναι
- Όχι

6. Αν απαντήσατε ναι στην προηγούμενη ερώτηση σημειώστε πόσο συχνά, κατά μέσο όρο, παρακολουθείτε συνέδρια ή σεμινάρια.

- πολύ συχνά (τρεις ή περισσότερες φορές το χρόνο)
- συχνά (περίπου μία φορά το χρόνο)
- όχι συχνά (έχω παρακολουθήσει στο παρελθόν αλλά δε συνηθίζω να παρακολουθώ σε τακτική βάση)

7. Πόσο καιρό εργάζεστε ως καταλογογράφος ;

- 0-10 χρόνια
- 11-20 χρόνια
- 21-30 χρόνια
- πάνω από 30

8. Σε πόσους πληροφοριακούς οργανισμούς έχετε εργαστεί ως καταλογογράφος;

- 1
- 2
- περισσότερους από 2

⋮

Ποιότητα καταλογογράφησης

📄
🗑️
⋮

Περιγραφή (προαιρετικό)

9. Πώς ορίζεται εσείς προσωπικά την έννοια της ποιοτικής καταλογογράφησης;

10. Έχετε την αίσθηση ότι η καταλογογράφηση που πραγματοποιείται στο πλαίσιο του φορέα εργασίας σας είναι ποιοτική ;

- Ναι/Μάλλον ναι
- Όχι/Μάλλον όχι

11. Αν απαντήσατε όχι/μάλιστα όχι στην προηγούμενη ερώτηση προσδιορίστε τις κυριότερες αιτίες; (επιλέξτε όσα ισχύουν)

- Πίεση από το Ίδρυμα (π.χ. χρονικοί περιορισμοί)
- Ανάγκη για περαιτέρω εκπαίδευση καταλογογράφων
- Απουσία επαρκούς αριθμού καταλογογράφων
- Διαφορετική προσέγγιση της έννοιας της ποιοτικής καταλογογράφησης από συναδέλφους καταλογογράφους
- Κακή ποιότητα εμπορικής καταλογογράφησης
- Λάθη από μεταπτώσεις που προέκυψαν από αλλαγές στα πληροφοριακά συστήματα
- Άλλο

12. Το Τμήμα Καταλογογράφησης της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε υλοποιεί στρατηγικό σχεδιασμό (προτεραιότητες εισαγωγών, χρονικοί περιορισμοί, στόχοι, αξιολόγηση κ.ά.);

- Ναι
- Όχι

13. Το προσωπικό του Τμήματος Καταλογογράφησης έχει συμφωνήσει σε ένα γενικό πλαίσιο όσον αφορά το επίπεδο περιγραφής τεκμηρίων ;

- Ναι
- Όχι

14. Πιστεύετε ότι ακολουθείται με συνέπεια η εφαρμογή προτύπων καταλογογράφησης από το προσωπικό της βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε ώστε να εξασφαλίζεται ομοιομορφία ; (βαθμολογήστε με άριστα το 5)

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

15. Ποιο θεωρείτε πως είναι το κύριο χαρακτηριστικό που καθορίζει την ποιότητα στην καταλογογράφηση ; (αν επιλέξετε άλλο παρακαλώ προσδιορίστε)

- ακρίβεια
- επάρκεια πρόσβασης
- επικαιρότητα
- συνέπεια
- Άλλο

16. Αξιολογήστε τις ακόλουθες τεχνικές λεπτομέρειες ως προς την ποιότητα μίας εγγραφής

	Πολύ σημαντική	Αρκετά σημαντική	Σημαντική	Λίγο σημαντική	Καθόλου σημαντική	Δε γνωρίζω
1. Δημιουργία εγγραφών απαλλαγμένων από τυπογραφικά/ορθογραφικά λάθη	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Δημιουργία εγγραφών με γνώμονα τον σημερινό αλλά και τον μελλοντικό χρήστη	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Δημιουργία όσο το δυνατόν πληρέστερων εγγραφών	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Δημιουργία εγγραφών με το κατάλληλο κάθε φορά επίπεδο περιγραφής	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ακρίβεια ταξιδετικών αριθμών	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Σύνδεση εγγραφών με links εκτός καταλόγου που παρέχουν πληροφορίες για το τεκμήριο	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Αξιολογήστε την αξία τήρησης προτύπων

	Πολύ σημαντική	Αρκετά σημαντική	Σημαντική	Λίγο σημαντική	Καθόλου σημαντική	Δε γνωρίζω
1. Συνέπεια ως προς την τήρηση των Αγγλοαμερικανικών Κανόνων Καταλογογράφησης	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Συνέπεια ως προς τις επίσημες καθιερώσεις (θεματικές επικεφαλίδες, συγγραφικές υπευθυνότητες, σειρές)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Συμμόρφωση με καθιερώσεις και ελεγχόμενα λεξιλόγια που υιοθετεί η βιβλιοθήκη	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Συνέπεια ως προς τα πρότυπα περιγραφής (Marc21, Unimarc)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. Αξιολογήστε τις ακόλουθες διαδικασίες διαχείρισης καταλογογράφησης και προσωπικού

	Πολύ σημαντική	Αρκετά σημαντική	Σημαντική	Λίγο σημαντική	Καθόλου σημαντική	Δε γνωρίζω
1.Αποφυγή δημιουργίας διπλών/πολλαπλών εγγραφών στον κατάλογο	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Άμεση περιγραφή και ταξινόμηση τεκμηρίων	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Διάθεση του απαιτούμενου χρόνου για σύνθετες και νέες εγγραφές	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Υλοποίηση καταλογογράφησης από επαγγελματίες καταλογογράφους	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ενθάρρυνση διαρκούς εκπαίδευσης από τους προϊσταμένους	☐	☐	☐	☐	☐	☐

19. Αξιολογήστε τα αποτελέσματα της ποιοτικής καταλογογράφησης στους χρήστες

	Πολύ σημαντική	Αρκετά σημαντική	Σημαντική	Λίγο σημαντική	Καθόλου σημαντική	Δε γνωρίζω
1. Δημιουργία αρκετών σημείων πρόσβασης ώστε να διασφαλίζεται η ανάκτηση από τους χρήστες	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Δυνατότητα ακριβούς και έγκαιρης ανάκτησης των τεκμηρίων από το χρήστη	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Άμεση ανταπόκριση στα αιτήματα/παράπονα των χρηστών σχετικά με τον κατάλογο	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Επίγνωση των αναγκών και των δεξιοτήτων των χρηστών	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Παράρτημα 2

Ορισμοί ποιότητας καταλογογράφησης (σύμφωνα με ερώτηση 9)

Απαντήσεις από 9. Πώς ορίζετε εσείς προσωπικά την έννοια της ποιοτικής καταλογογράφησης ;
Να ακολουθούνται σωστά το πρότυπο και οι πολιτικές καταλογογράφησης που έχουν συμφωνήσει οι καταλογογράφοι της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης.
Ακρίβεια, εξαντλητική καταλογογράφηση.
Ορθότητα, αναλυτικότητα, εναρμόνιση με τον αγγλοαμερικανικό κώδικα και τα authorities και ταυτόχρονα καταλογογράφηση με γνώμονα την διευκόλυνση των χρηστών
Να προσφέρει στο χρήστη όλες τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με την αναζήτησή του
Πρωτότυπη καταλογογράφηση
Σωστή τεκμηρίωση του υλικού με σκοπό την εύκολη αναζήτηση του
Απουσία λαθών, καταλογογράφηση 3ου επιπέδου
σύμφωνα με τα τελευταία πρότυπα
Αναλυτική καταλογογράφηση σύμφωνα με τα πρότυπα , καθιερωμένες επικεφαλίδες από αξιόπιστες πηγές
Να γίνεται σύμφωνα με τους κανόνες και να μην κάνει ο καθένας ότι θέλει.
Αν και δεν έχω ασχοληθεί επαγγελματικά με την καταλογογράφηση, εν τούτοις επειδή ασχολούμαι 18 χρόνια με έρευνα, ταξινόμηση αρχείων και καθώς έχω δουλέψει αρκετά προγράμματα αρχείων θεωρώ ότι σε κάποια σημεία η καταλογογράφηση και η αρχειακή εργασία συμπλέουν. Η λεπτομερής περιγραφή και ο πλούτος των στοιχείων που αφορούν ένα βιβλίο θεωρώ ότι αποτελούν βασικές παραμέτρους της ποιοτικής καταλογογράφησης.
να γίνεται λεπτομερής και ακριβής καταλογογράφηση των πληροφοριών του βιβλίου έτσι ώστε να γίνεται όσο περισσότερο κατανοητό από τον ενδιαφερόμενο επισκέπτη της βιβλιοθήκης
Σωστή και κατανοητή από τον χρήστη
τήρηση των κανόνων και των προτύπων, τήρηση των συμφωνηθέντων πολιτικών στο πλαίσιο του συνεργατικού σχήματος που λειτουργεί η Βιβλιοθήκη, τήρηση κανόνων γραμματικής και συντακτικού όπου απαιτείται, προσοχή στην πληκτρολόγηση και στη χρήση των διαστημάτων
Τήρηση των κανόνων και των προτύπων καταλογογράφησης. Σωστή καθιέρωση όρων, ονομάτων κλπ. Αναλυτικές εγγραφές έτσι ώστε να έχει ο χρήστης την καλύτερη δυνατή πληροφόρηση π.χ. περιεχόμενα βιβλίου, περίληψη άρθρου, link όταν το τεκμήριο είναι ανοιχτής πρόσβασης και μπορεί κάποιος να το διαβάσει on-line κλπ.
Στοχευμένη και τυπική απόδοση των όρων
Να ακολουθούνται κάποιοι γενικοί κανόνες καταλογογράφησης ώστε να υπάρχει ενιαία πολιτική αλλά ταυτόχρονα να δίνει άμεση κι εύκολη πρόσβαση όσον αφορά το τεκμήριο στον χρήστη.
Ακολουθώντας τους κανόνες

Εφαρμογή προτύπων και βέλτιστων πρακτικών καθώς και γνώση των θεματικών
Η ποιότητα της καταλογογράφησης είναι πάντα ανάλογη του διαθέσιμου χρόνου για την δημιουργία μιας εγγραφής. Ποιοτική θα μπορούσε να θεωρηθεί η καταλογογράφηση που καλύπτει όλα τα αναγκαία πεδία αλλά και καθιερώσεις (οντοτήτων/θεματικών επικεφαλίδων) έστω και σε περιορισμένο βαθμό.
Η εγγραφή να περιέχει όλα τα περιγραφικά στοιχεία του τεκμηρίου, τουλάχιστον 2-3 θεματικές επικεφαλίδες και σωστό ταξινομικό αριθμό
να καταλογογραφώ με προσοχή και έλεγχο σε άλλες πηγές το αντίτυπο που μου δίνεται στα χέρια μου
Δημιουργία βιβλιογραφικών εγγραφών τηρώντας τους διεθνείς κανόνες και πρότυπα καθώς επίσης και τη πολιτική της βιβλιοθήκης με πλήρη στοιχεία για τα περιγραφόμενα τεκμήρια.
συνεπής, σταθερή, ομοιόμορφη, λεπτομερής, ορθογραφημένη, συγκεντρωτική
Η δυνατότητα να ακολουθείς κατά γράμμα τους κανόνες, για έναν άριστο κατάλογο και να παρέχεις όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία στο χρήστη για να βρει όποιο τεκμήριο επιθυμεί.
αναλυτική
ακρίβεια στα δεδομένα
Πίστη χρήση των διεθνών προτύπων
Η καταγραφή των δεδομένων από την πηγή με μεγάλη ακρίβεια και λεπτομέρεια.
Ακριβής, λεπτομερής και χωρίς λάθη καταλογογράφηση
Πιστή τήρηση των κανόνων καταλογογράφησης και των προτύπων περιγραφής.
Σαφήνεια, ανάκτηση με πολύπλευρη αναζήτηση, παροχή e-πρόσβασης (url) όπου διατίθεται, χρήση των διεθνών προτύπων
Η ποιοτική καταλογογράφηση είναι αυτή που γίνεται βάσει διεθνών προτύπων καθαρογράφησης όπως π.χ. AACR2 ή RDA
Αυτή που γίνεται σύμφωνα με τα καθορισμένα κριτήρια.
ποιοτική είναι η καταλογογράφηση που γίνεται με ακρίβεια βασισμένη πάντα στους διεθνείς κανόνες καταλογογράφησης AACR με διαχρονική συνέπεια, ώστε να μπορεί κάποιος να εντοπίζει εύκολα μία εγγραφή και να κατανοεί τα δεδομένα που περιλαμβάνει.
Πλήρης, διαχρονική και τυποποιημένη
Στην περιγραφική καταλογογράφηση να δίδεται προσοχή και στις σημειώσεις. Είναι για παράδειγμα σημαντικό να αναφέρεται ότι το βιβλίο περιέχει βιβλιογραφία. Επίσης να γίνεται διαχωρισμός μεταξύ έκδοσης και ανατύπωσης
Ως απεικόνιση και καταγραφή των σημαντικότερων στοιχείων της ταυτότητας του κάθε τεκμηρίου!
Η καταλογογράφηση που βασίζεται σε διεθνή πρότυπα, αλλά ταυτόχρονα εξυπηρετεί και λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των χρηστών της βιβλιοθήκης
Η κατά το δυνατόν πληρέστερη και ακριβής αποτύπωση του τεκμηρίου, κυρίως αναφορικά με τον συγγραφέα και τον τίτλο.

Καταλογογράφηση με τα διεθνή πρότυπα
Με ποια σημεία αναφοράς, ποιός είναι αυτός που κρίνει; Εδώ ούτε το Κογκρέσο δεν εφαρμόζει τους κανόνες του. Η καταλογογράφηση αποτελείται από πολλές μικρές λεπτομέρειες. Τις περισσότερες φορές μια καλή από μια κακή καταλογογράφηση είναι ίδιες στο 90% της πληκτρολόγησης τουλάχιστον. Αυτά τα ελάχιστα ασήμαντα λάθη μπορούν όμως να δημιουργούν μεγάλες διαφορές. Επίσης, δεν γίνεται να είσαι αποκλειστικά καταλογογράφος χωρίς καλή γνώση της εξυπηρέτησης κοινού, χωρίς επαφή με την πραγματικότητα στην οποία χρησιμοποιείται η καταλογογράφηση.
Επιμονή στην ποιότητα, εξέλιξη, διορθώσεις και επιμέλεια εγγραφών, συνεργασία.
ως ανάκτηση έγκυρων και έγκαιρων αποτελεσμάτων από πολλαπλά σημεία πρόσβασης
Συνέπεια στην εφαρμογή προτύπων και ακρίβεια
Ακρίβεια θεμάτων, σαφήνεια όρων και περιεχομένου.
Ποιοτική καταλογογράφηση είναι η καταγραφή βιβλιογραφικών δεδομένων στις εγγραφές με την εφαρμογή των Αγγλο-Αμερικάνικων κανόνων AACR, την θεματική περιγραφή που βασίζεται σε θεματικές επικεφαλίδες της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου ή άλλων θεματικών καταλόγων και την χρήση του ταξινομικού συστήματος Dewey. Επίσης οι βιβλιογραφικές πληροφορίες θα πρέπει να είναι ακριβείς, ολοκληρωμένες χωρίς ορθογραφικά λάθη.
Να ακολουθούνται οι διεθνείς κανόνες καταλογογράφησης
Βλέπε ερώτηση 17.
Σωστά και επαρκή θέματα
Λεπτομερής περιγραφή του τεκμηρίου, για την καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού.
Βασισμένη στους κανόνες
Όσο το δυνατόν πληρέστερη περιγραφή των τεκμηρίων, με συνέπεια στα πρότυπα που ακολουθούνται, ομοιομορφία και πάντα με γνώμονα τις ανάγκες του τελικού χρήστη.
Να ακολουθούνται πιστά οι κανόνες καταλογογράφησης.
Με προσοχή και τήρηση των κανόνων καταλογογράφησης που ακολουθεί ο φορέας. Χρειάζεται επιπλέον κριτική σκέψη και καλή γνώση των γραμματικών και συντακτικών κανόνων για να αποφεύγονται τα λάθη. Θα πρέπει να υπάρχει συνέπεια και παρακολούθηση των λοιπών εγγραφών, συνεργασία μεταξύ των καταλογογράφων και σχολαστικότητα.
Επακριβή τήρηση των σχετικών κωδίκων. Συνεργασία με συναδέλφους - άλλα ιδρύματα για καλή πρακτική.
Ποιοτική καταλογογράφηση είναι η καταλογογράφηση, που γίνεται με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να βοηθήσει περισσότερους χρήστες να βρουν την πληροφορία.
Ορθή περιγραφή και απόδοση των δεδομένων του τεκμηρίου
Να στηρίζεται στα διεθνή και εθνικά πρότυπα
ακρίβεια

